

dm

104507

KOLOZSVÁRI

KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA

J E L E N T É S E

**KERÜLETE KÖZGAZDASÁGI VISZONYAIRÓL
AZ 1909. ÉVBEN**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**KIADJA:
A KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
1910.**

A KOLOZSVÁRI
KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
JELENTÉSE

KERULETE KÖZGAZDASÁGI VISZONYAIRÓL
AZ 1909. ÉVBEN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KIADJA:
A KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
1910.

HIERONYMI KÁROLY

V. B. T. T.

KERESKEDELEMÜGYI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

M. KIR. MINISTER UR

Ö NAGYMÉLTÓSÁGÁHOZ.

4414—1910.

NAGYMÉLTÓSÁGU MINISTER ÚR!

Az 1868: VI. t.-cz. rendelkezései és a fennálló miniszteri rendeletek értelmében kamarakerületünk 1909. évi közgazdasági viszonyairól szerkesztett évi jelentésünket, bár midőn kötelességszerűen Nagyméltóságod elé terjesztjük, mély tisztelettel fejezzük ki azt a tiszteletteljes kérésünket, kegyeskedjék az abban foglaltakat jóakaratu figyelmére méltatni.

Kolozsvár, 1910. június hó.

A kereskedelmi és iparkamara nevében:

Veisz József, s. k.
kir. tan. elnök

Dr. Gámán József s. k.
titkár.

Mezőgazdaság.

Az elmúlt évnek hosszú és zord telével kellett gazdáinknak megbirkóznia. A hótakaró elég vastag volt, de a tél hosszú tartama folytán, az őszi termények általánosan rosszul teleltek ki. A tavaszi hideg esős idő még jobban megritkította a vetéseket, úgy, hogy Magyarországon mintegy 500.000 kat. holdat kellett kiszántani és új tavaszi termények vetésével pótolni.

Az erdélyi részekben az 1908-ik évben elvettett kat. holdanként:

Buza	Rozs	Árpa	Zab	Tengeri
693820	158092	97030	293938	902871

1909-ik évben:

701000	139750	166230	302250	803600

Nagyobb területen volt termelve:

Buza	Árpa	Zab	Tengeri
718 kat. hold.	9200	9312	730

Kevesebb termeltetett árpában 19340 kat. holdon, máskülönben a bevetett terület nagyobbára fedte a múlt évi átlagot.

A mi a termés hozamot illeti, az, az elmúlt évben még az előhaladott tavasz folyamán is, — a legvérmesebb reménységgel kecsegtetett.

A földmivvelésügyi Ministerium által kiadott termés jelentésekben a Tisza—Maros szöge és Erdély olyan területeknek lett jelezve, a hol a várható termés az elmúlt 1908-iki év termését messze felül fogja haladni. Ámde a hüvös, söt

helyenként zord tavaszt olyan forró június és július követte, hogy a szem megszorult, a rozsda, üszök és a hesszeni légy nagy pusztításokat végzett, minek következtében a vérmes termés-remények végeredményben gyenge közepessé szállottak le. A foltos vetések még jobban megritkultak s alacsony, kis szalmán általánosan csak kis kalászok fejlődhettek. A július hó második felében beállt bőséges csapadék már nem volt képes a terményeket kellően feljavítani, sőt a mennyiben az összes termények megkésve, majdnem egyszerre értek meg, azoknak a kellő időben való learatása is gondot okozott.

Az 1908-iki ugyancsak gyenge közepes termés-hozam az 1908-ik évben a következő képet mutatta:

Buza	Rozs	Árpa	Zab	Tengeri
3.995.600 mm.	937.500 mm.	586.700 mm.	1.475.100 q.	7.038.900 q.

míg az 1909-iki év hozama ezzel szemben a következőleg alakult ki:

Buza	Rozs	Árpa	Zab	Tengeri
4.073000	857.000	660.000	1:842.000	5.734.000

A bevetett területeket számba véve, termett átlagosan kat. holdanként 1908-ik évben:

Buza	Rozs	Árpa	Zab	Tengeri
5.75 q.	5.93 q.	5.98 q.	5.01 q.	8.89 q.

1909-ik évben pedig:

5.80 q.	6.15 q.	6.20 q.	6 q.	7.2 q.

Nagyobb termés eredmény éretett el az 1909-ik évben kat. holdanként:

Buzában	5 klgr.
Rozsban	22 „
Árpában	22 „
Zabban	99 „

Ellenben a tengeriből kat. holdanként átlag 169 klgr.-al termett kevesebb.

Mennyiségekben kifejezve, nagyobb termés eredményt értünk el az 1909-ik évben:

Buzában	7400 q.-val
Árpában	19300 „
Zabban	366900 „
Összesen:	393600 q.-val.

ellenben kevesebb tengeri termett 1.404900 q.-val, a mely körülmény az egyes tételekben aránylagosan elért termés többletünket, a mennyiben azokból nagyobb területeink is voliak bevetve, nemcsak hogy ellensúlyozta, de határozottan kedvezőtlené tette.

A kimutatott termés átlagok, a tengeri kivételével, — a mely a folyó évben is 7.2 q. volt — kat. holdanként 5 és 7 q. közt váltakoznak. Ez a körülmény rendkívül megszivlelendő, mivel ha az elért termés átlagok kimutatásánál elkülönítve mutatnók ki a nagy birtokok terméshozamát, a mely rendszerint a kis gazdák terméshozamát 20—30 %-al is felül haladja, konstatálhatnók, hogy a kis gazdák birtokán, a kik pedig a termelő közönség legnagyobb hányadát alkotják, az átlagos terméshozam holdanként alig haladja meg az 5 q. Ilyen termés eredmények mellett pedig nem képesek a gazdák ama súlyos terheket, a melyek a változott viszonyok között rájuk hárarnolnak, állandóan fedezni s csak az eladósodás által bekövetkező végromlásnak vannak kitéve.

Az 5—6 q. közt váltakozó terméshozam a kis gazdák-nál nem csak az elmúlt év gyenge közepes termésének a jelensége, hanem általánosnak mondható. A magyarázata abban a körülményben található, hogy az általánosn keresztül vitt tagosítások alkalmával, — a közlegelők nagyobbára megszűntek, illetve a birtok arányában a gazdák közt felosztattak. A kis gazdák ily módon kevesebb állatállományt képesek tartani, földjeiket kellően nem trágyáz-

zák s a fokozott terhek következtében majdnem állandóan szántják. A föld termelőereje, a mely állandóan igénybe van véve, természetszerűleg csökken s ha a jelzett bajokon rövid időn belül radikálisan segítve nem lesz, bekövetkezik azoknak termésképtelensége.

A kis gazdák, mint általában a földmiveléssel foglalkozó egyének, konzervatív gondolkozásúak. Az általuk megszokott munkálatokat szívesen és jól végzik, de ahhoz, hogy gazdálkodási rendszerükön bármily keveset is változtassanak, az ő látkörük befogadási képességéhez mérten, az életből meritett példák kellene. A segítség első helyen ott kell hogy következzen, a honnan a jelen állapot hibája származik, a tagosítás alkalmával elvont közös legelőket kell nekik teljűt új legelők létesítésével hozzáférhetőkké tenni.

A legelő rendezés kérdésével a Földmivelésügyi kormány az utóbbi időben szintén foglalkozik s legelők létesítésére alkalmas területek megvételéhez oly módon nyujt támaszt, hogy a vételár törlesztésében fizetett évi kamatok 2 %-át esetről esetre budgettjének terhére elvállalja. Ez is némi segítség, de az ily címen előirányzott évi összeg oly kis ténykedési kört képes befogadni s az állami hozzájárulás megszerzése annyira az esélyeknek van kitéve és oly nehézkes, hogy azzal csak kevés község élhet.

Az újabb időben igen sok községben alakult gazdakör oly célból, hogy egyesült erővel szerezhessen meg minden, az anyagi és szellemi előhaladáshoz szükséges előnyös eszközt. A jelzett gazdakörök volnának a legelőkérdés megoldására összekötő kapcsok, de csak az esetben lesznek előnyösen felhasználhatók, ha ezek közigazgatási ellenőrzés mellett, erkölcsi testületeknek minősítettének s mint ilyenek, az általuk megszerzendő ingatlanok vételára

erejéig, a kizárólagosan agrárius célra létesítendő pénzintézet által, törlesztési kölcsönökkel láttatnának el.

A jelenlegi igen magas földérték mellett azonban nem elegendő, ha a kis gazdák legelő és más mezőgazdálkodásra alkalmas területekkel rendelkeznek s azt a régi primitív módon használják ki. Épen a gazdakörök lennének a kellő irányítás mellett hivatva mindama ténykedéseket, talaj javítást, az okszerű gazdálkodási rendszer beállítását, hízó és tenyészállatok beszerzését és kezelését, s mindennemű előnyös értékesítési piacok felkeresését, vagy esetleges létesítését eszközölni. A gazdakörök országos rendezése és hivatalos támogatása esetén létesíthető volna egy olyan szervezet, a mely nemcsak a kis gazdák előhaladását biztosítaná, hanem az országos, általánosan beteg és teljesen elhanyagolt élelmezési viszonyokat is előnyösen megavítaná.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A gazdakörök egyesítése és kellő mértékben való kiépítése esetén, összekapcsolatnának a termelők az errefelkötő vidéki központok útján a fogyasztó közönséggel. Ha p. o. Kolozsvárt létesítenék a Kolozsmegyében fennálló és létesítendő gazdakörök részére egy olyan központ, a mely időszakai kiállítások, versenyek és vásárok által a hozzájuk beosztott gazdakörök közönségének mindennemű terményeit a nagyközönségnek szemléltetően bemutatná s azokat értékesítené, versenyek létesítése által pedig a termelés hozamának és minőségének javítására buzdítással és szakszerű felvilágosítással javítólag befolyyna, azoknak minden, a mezőgazdaság keretén belül szükséges anyagok és eszközök előnyös beszerzésénél segítségére lenne s az egyes vidékek termelési feleslegét oly más vidékre szállítaná át, a hol abban hiány van, oly bázis keletkeznék, a mely a kis gazdák előhaladását és a fogyasztó közönség

szükségleteinek előnyös kielégítését kapcsolatosan eszközölhetné.

Egy olyan szervezet kiépítése, mint a milyen fővonásokban jelezve lett, céltudatos és nagy munkát igényel s annak részletezése a rendelkezésre álló szűk keretekbe be nem illeszthető, s így mi csak az eszmét propagáljuk, a melynek a kiépítését az arra hivatott tényezőkre bizzuk.

Mindenesetre alkalmasnak tartjuk az eszmét arra, hogy azzal az állam és a társadalom közgazdasági tényezői foglalkozzanak, mivel a kisgazdák nyomott gazdálkodási eredménye, a fogyasztó nagyközönség szűkös és indokolatlanul drága ellátásával közvetlen kapcsolatban áll s ezért sürgősen megoldandó.

Visszatérve az elmúlt évi mezőgazdaság eredményeinek ismertetésére, fontosnak találjuk az egyes időszakokban elért értékesítési árakat is felsorolni. Értékesíthető volt az elmúlt évben:

	buza	rozs	árpa	zab
februárius hóban	K 23·50—24	K 17—18	K 14—15	K 15
„	„	„	„	„
április	„ 25·26	„ 18—19	„ 16—17	„ 15—16
október	„ 27·28	„ 17—18	„ 18—19	„ 13—14
december	„ 28·29	„ 18—19	„ 14—15	„ 14
	tengeri			
	februárius	K 13—13·5		
	április	„ 14—55		
	október	„ 15—16		
	december	„ 14—14·5		

Az elért árak minden esetre magasak voltak s amennyiben az erdélyi részekben, a tengeritől eltekintve, egyéb termelvényekből az átlagos — mindenesetre igen szerény — 5—6 q. termés hozam megvolt, a mi gazdáink nem panaszolhatnak az elmúlt gazdasági év eredményei ellen. Ha azonban Magyarországon egy közepes jó termés eredmény áll elé, az árak azonnal nyomottak lesznek, a mely

esetben a mi rendszeresen visszatérő 5—6 q. termésátlagainkkal a biztos gazdasági tönk elé megyünk. Gazdálkodási rendszerünk megváltoztatása és fejlesztése oly országos érdek, a mellyel mielőbb és behatóan kell foglalkozni.

Kolozsvári m. kir. vetőmagvizsgáló állomás. Az állomást az 1908—1909. évben 17597 esetben vették igénybe és pedig a gazdák 4636 esetben, kereskedők, gyárak 10792 esetben, hatóságok, közintézetek, hivatalok stb. 2169 esetben. E vizsgálatok 13380 bemutatott mintára terjedtek ki, ezenkívül a plombozásra vonatkozó vizsgálatok száma 9355 volt, minek következtében 6162 minta plomboztatott, míg 3193 elutasított. A 216 fél által beküldött mintákon végzett különböző vizsgálat közül 6068 esett aranka vizsgálatra, 4 esett csiráztatásra, a csiraszám %-os magállapításával, 15 pedig a csirázó magvak %-os meghatározásával, 1 tisztaságra, 6 a származás megállapítására, 1 lisztvizsgálatra, 2004 a növény meghatározásra és végül 143 egyéb vizsgálatokra és meghatározásokra.

Végül ide iktatjuk a kamarakerületünkből beszerzett és a mezei munkanapszámok 1909. évi átlagáról egybeállított kimutatást.

Mezei napszámok átlagdíja az 1909. évben.

Vármegye	Egy napszám díja élelmezés nélküli																			
	Kaszálás		Kapálás		Szántóvetés boronálás	szőlőmunka		kerti munka		cseplés		mezei takarítás		termény takarítás		aratás				
	férfi	nő	férfi	nő		férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
Alsó-Fehér	264	188	146	102	197	173	126	100	110	88	210	165	155	120	90	168	129	106	210	172
Beszterce-Naszód	315	170	150	100	160	175	170	—	150	100	170	140	183	148	104	200	140	100	230	200
Kis-Küküllő	197	145	120	81	178	165	132	92	127	86	130	103	130	103	80	130	103	80	167	148
Kolozs.....	262	172	147	101	470	162	138	102	157	107	212	146	161	248	97	139	135	95	216	169
Szilágy	252	156	154	101	231	212	156	106	170	104	252	159	241	159	111	240	162	114	272	203
Szolnok-Doboka	184	134	118	92	235	120	92	72	107	84	144	124	118	98	78	168	108	78	145	120
Torda-Aranyos	240	203	154	110	192	221	155	100	146	105	190	178	193	140	100	215	152	108	250	166

fillérekben

Bortermelés és kereskedés. A lefolyt év időjárása hasonló volt a megelőző 5 száraz esztendőhöz, de amennyiben június és július hónapokban mégis volt megfelelő csapadék, még sem volt általán oly veszedelmes száraz, mint elődei, sőt épen a kellő időben lehullott csapadék elegendő volt a szőlő fájának megnevelésére. A május 9—10-ik napjain országszerte beállott 3—4 fok fagy, alaposan megdézsmálta ugyan az alatt fekvő szőlők termését, de a rendes, vagy annál is magasabb fekvésekben a termés teljesen épen maradt.

Tekintettel arra, hogy a fagyás elég jókor — május elején — érte a szőlőket, a későbbi kedvező időjárás a lefagyott hajtásokat idejekorán ujakkal pótolta, melyek ugyan már sokkal kevesebb termést hoztak, de a fagy utáni hozam is teljesen beérett és így a minőségben kár nem esett. A termés mennyisége azonban — dacára a mutatkozó fürthozamnak, — nagy csalódással lepte meg a gazdákat, mert alig fele lett csak a remélt mennyiségnek, a mi azonban a minőség javulásának tudható be, mert még jóval a rendes szüreti idő előtt, rohamosan asszúdásba ment át a szőlő, a mi azt is maga után vont, hogy a szokásos rendes szüreti időt nem lehetett betartani, a szüret mindenütt néhány nappal előbb kezdődött meg, mint az a megelőző években.

Kétszeri permetezés elegendő volt arra, hogy a peronospora az idén kárt ne okozzon; de a jégverésből többször is bőven kijutott és alig maradt vidék attól érintetlen.

A minőséget illetőleg a must méretek a Bábó-féle klosterneuburgi cukormérővel 16—26% cukor között változtak, fekvés, faj és minőség szerint, a mi közönséges boroknál már elég jó, nagyobb czukortartalmu fajboroknál pedig épen kitünő minőséget jelent.

A mi az értékesítést illeti, csak azokat a panaszokat kellene ismételnünk, a melyeket már annyiszor hangoztattunk.

De alkalomszerűnek és jellemzőnek tartjuk a november hóban lefolyt verseci congressus előadójának beszédéből hivatkozni arra, a melylyel kiemeli, hogy az ország ez évi átlagos bortermése oly csekély volt, hogy az eddigi átlagos terméseknek a felét sem érte el, a mit ő azonban az országra nézve áldásnak, különös szerencsének tekint, mert -- úgy mond — mit is csináltunk volna, hova is tettük volna, a mult évihez hasonló termést? Se pince, se hordó hozzá nem lett volna elegendő.

Elérkezettnek látjuk ezek szerint már azt az időt, mely egészben felmenti a magas kormányt azoktól a milliókat kitevő költségek további hordozásától, melyeket eddig a szőlők telepítése és felújítására az ország érdekében áldozott. Ezzel szemben pedig sokszoros szüksége állott elő a változott viszonyok között az értékesítés leghathatósabb támogatásának, még pedig minden kísérletezés mellőzésével úgy, hogy e téren minden befektetett fillérnek meg legyen a haszonhajtó értéke.

Rendszeres belfogyasztásunk nincsen és nem is lesz mindaddig, a míg az állam többet vesz be fogyasztási adó és pótlékok címén borért, mint a mennyi a termelőnek marad, mert a bortermelést terhelő kétszeres költség (drága munka és magas fogyasztási adó) a bor fogyasztás, mely pedig általános fogyasztásra lenne hivatva a kártékonyabb sör és pálinkafogyasztással szemben hátrányos helyzetben van, azért tér át a nép inkább a sör, de leginkább a pálinka ivásra.

Legnagyobb akadálya tehát a borfogyasztásnak a túl magas fogyasztási adó, azért kellene azt a további ter-

melés veszélyeztetése szempontjából eltörölni, ha nem is örök időkre, de legalább ideiglenesen addig, amíg a fogyasztás általánossá válik és közszükségletbe megy át, lehetne azután ismét mérsékelt adóval terhelni, épp úgy, mint a dohányfogyasztás nem engedi magát már korlátozni.

Biztos kivitelünk sincsen, a mit kivittünk eddig és pénzt kaptunk érte, tisztán véletlen vakszerencse. Ügy-
nökök útján való próbálgatás nem vezetett célhoz, mert a bor egészen más természetű, mint egyéb áru, melynek tiszta jó állapotban való bemutatásával lehet csak a mindig gyanakvóval szemben bizalmat elérni. Bármily nagy mennyiségben küldenénk is szét a bormintákat, azok legnagyobb része minden érték nélkül elkallódna az ügy-
nökök kezén, vagy a hosszú ut után, olyan állapotban érkeznek rendeltetési helyére, hogy elő sem mutatható. Tapasztalat szerint nem használ ott semmi reklám, a hol a megfelelő áru tisztán kifogástalan minőségben be nem mutatható és meg nem izlelhető.

Egyesek már kimerültek az e fajta költséges áldozatokba, most már az állam kell kezébe vegye az értékesítés elszakadt fonalát olymódon, hogy borraktárakat állítson fel, nemcsak a külföldön, hanem az ország nagyobb városaiban is, a hol az ország minden borvidékének bora jó kezelés alatt képviselve lehetne. A borok kezelésére a pincemesteri tanfolyamokon kiképzett, akár más teljesen megbízható kereskedelmi ismeretekkel is bíró gyakorlati egyéneket kell beállítani, a kiknek úgy erkölcsi, mint anyagi ténykedésükért, vállalná az állam a szavatosságot. Nem is kerülne e propoganda véleményünk szerint annyi pénzáldozatba, mint a szőlőfelujítás került, a mennyiben az állam jótállása csak az utat nyitná meg, melyen a

termelők biztosan haladva, szívesen küldenék boraikat. Borkivitelünk fontos érdeke komoly megfontolást érdemel, épen azért a felvetett eszmét bátrak vagyunk a Földmivvelésügyi Minister Úrnak és Nagyméltóságod gondjaiba a legmelegebben ajánlani.

Borvizsgáló bizottság. A kolozsvári állandó borvizsgáló szakértő bizottság az 1909. év folyamán mindössze 3 alkalommal tartott ülést, melyen összesen 9 hatóság részéről beküldött 18 borminta felől mondott szakértői véleményt. E borok közül tizenkettőt természetesnek talált, azonban megromlott voltuknál fogva ezek közül háromnak a forgalomból való kivonását javasolta. Hat bort mesterségesnek nyilvánított, melyek közül háromnak megsemmisítését, háromnak konyhasóval való denaturálását javasolta. A mesterséges borok közül három salicylsavval, három vízzel volt keverve.

Komlótermelés. E különleges erdélyi termelési ágban a mult 3—4 évi árhanyatlás után megint nagy lendület mutatkozik 1909-ben, a mennyiben Középeurópában gyengesőt hitvány minőségű lévén a komlótermés, Európa megint reá szorult a magyar komlóra. A termés közepes és közepesnél jobb volt, bár sok helyen az előző évek kicsi árának nyomasztó hatása alatt teljesen elhanyagolták az egész évi művelést. A kat. holdankénti átlagtermelés Erdélyben: 461 klgr. volt (orsz. átlag 411.8. klgr.) legmagasabb termés (Ilyefalván 700 klgr., Bácspetrőczön 900 klgr.) Nagyobb károk (30—40 %) csak Háromszék megyében mutatkoztak s a minőségbeli osztályozásnál: 50 % I, 30 % II. és a többi gyenge volt. A károk elemi csapás vagy hanyag művelés miatt következtek be. Az értékesítés tehát 12—14 külföldi komlóügynök révén már szeptember közepén hamar és mohón indult meg, ugy hogy november közepén már csak nagyon szép komlók

várták a jó vevőt. M.mázsánsként 305 korona (országosan 292 kor.) volt az átlagár, legmagasabb ár 440 kor. volt s ez volt az országos maximum is. Általán magasabb volt az erdélyi átlagtermés is, mint péld. a versenyző Bácskában, s árakban is felülemelkedtek annál, ami arra vall, hogy hazarészünk komlótermelése minőségileg is fejlődésben van s első helyét képes megtartani. Ajánljuk tehát komlós gazdáinknak, hogy rossz értékesítésű esztendőekben is egyforma szeretettel ápolják komlóskertjeiket.

Gyümölcstermelés és kereskedés. A községi f iskolák, másrészt a földmivelésügyi kormány erkölcsi és anyagi támogatásának és a gazdasági egyletek tevékenységének hatása alatt gyümölcstermelésünk örvendetes fejlődése tapasztalható ugyannyira, hogy kedvező termés esetén igen tekintélyes mennyiség jut exportra. A tárgyalt év abnormális időjárása következtében azonban e kedvező jelenség nem következhetett be. A májusi fagyok a gyümölcsöt virágjában vagy igen zsenge állapotában érték, majd a nyári tartós szárazság okozott a fejlődésben károkat, a hernyók és pondróik tulságos elszaporodása is kártékonyan hatottak. Ennek következtében a termés sem mennyiségileg, sem minőségileg nem sikerült, a kivitel elmaradt és csak almából volt jelentékeny exportunk. A rossz terméssel karöltva járt az árak emelkedése és így az a kevés szrencsés gazda, aki nagyobb termést tudott felmutaini, a magas árakban bőséges jutalmát megtalálta fáradságának, mert a külföldi kereskedők az alma métermázsájáért minőség szerint szivesen fizettek 50—70 koronát.

Gyógynövény gyűjtés és kereskedés. A gyógynövénykereskedés az 1909. évben láthatólag erős lendületet vett. A nép széles rétegében terjedt el már az az örvendetes tudat, hogy a mezőn talált dudvából pénzt szerezhet.

Örvendetes jelenség az is, hogy egyes vállalkozóbb uradalmak a gyógynövény termelését is megkísérelték, sőt kielégítő eredményt értek el, minek következtében az 1910. évben már nagyobb területeken próbálkoznak a termeléssel.

Jól eső látvány délutánonként a helyi gazdasági Akadémia magtára előtt nézni, amint 20—30 falusi ember jön a gyűjtött árukat beváltani.

A tárgyalt évben a helyi gazdasági Akadémiában a 2-ik tanfolyam lett eredményesen megtartva, a hol 20 érdeklődő, nagyobb részt papok és tanítók, államköltségen — többen saját költségükön — iparkodtak a gyógynövények ismertetése, azok gyűjtése és értékesítése körüli tudnivalókat elsajátítani.

Az 1910. évben is meg lesz tartva a cursus és már is fölös számban vannak jelentkezők.

Figyelemre méltó körülmény az, hogy a reklamirozás által — de főként az ismertető könyvek szétküldésével — Erdély minden részében nagy az érdeklődés e kereskedelmi ág iránt és legalább 160 ezer koronára tehető az az összeg, melyet a vidék a beváltás alkalmával kapott.

A tárgyalt év eredményén okulva, a népnél az idén valószínűleg még nagyobb lesz a buzgóság és többen fognak a gyógynövények gyűjtésével foglalkozni. Erre számítva most 2 nagy készítő és feldolgozó raktár lett a helyi gazdasági Akadémiában beállítva.

Uttörő vállalat e téren városunkban, hogy a begyűjtendő anyagok egy része laboratóriumban fel lesz dolgozva kivonatok alakjában és mint kész áru lesz exportálva külföldre.

Sajnos, hogy a vasuti szállítási kedvezményt e cikkekre a vállalkozók még nem élvezhetik, mert a gyógy-

növény küldemények, mint I. oszt. áru lévén kezelve, lényegesen nagy költségeket kénytelen elviselni, ami elidegeníti a gyűjtéstől a vasuti góczpontoktól távolabb lakókat.

A gyógynövény kereskedelem rohamos elterjesztését késlelteti az is, hogy nem áll rendelkezésünkre elég ismerető füzet, amelyből a nép megtanulhatná és az ábrákból megismerhetné az értékes és gyűjtésre érdemes gyógynövényeket. Ilyen ismerető kis olcsó füzeteknek magyar, német és román nyelven való megírása és az azoknak a közigazgatási hatóságok útján való szétosztása nagyban emelné a népnek e foglalkozási ág iránti érdeklődését.

Kereskedelem, erdőtermelés. A fakereskedelemben a másfélév előtt beállott visszaesés még nem szűnt meg ez évben sem és az erdőgazdák súlyosan érzik a fahasználatok értékesítésében beállott nehézségeket.

Az erdővásárlásoknál mutatkozó tartózkodás legfőbb oka az, hogy a fűrészáru értékesítésében a javulás lassan halad. Amíg az I. osztályu anyag iránt élénk volt a kereslet, addig a gyengébb III. és IV. osztályu anyagkészlet nehezen volt értékesíthető s ezért az ilyen anyag a tárgyalt évben is felhalmozódva hevert a kereskedők raktáraiban. Ennek egyik legfőbb oka a rossz termés és az építkezések szünetelése volt.

A külföld legjobb piacáról, Németországból a magyar fa jelentékenyen kiszorult. Oroszország az olcsó vizi úton a Visztulán és a Keleti-tengeren át szállított olcsó áruival árasztja el egész Németországot a magyar kivitel rovására. Ehez járul, hogy Kelet-Németországban az apáca-gyaponc pusztításai folytán nagykiterjedésű fenyőerdőket kellett soron kívül kihasználni, amely olcsó vasuti díjtételek mellett szállítva, a magyar fának erős versenytársa lett.

Az erdőértékesítéseket rendkívül hátrányosan befolyásolja az az egészségtelen erdőgazdasági viszony, amely a székelyföldi erdők pusztításában nyilvánul meg.

Az 1908. évi VII. tcikk életbeléptetése előtt keresztülvitt arányosítások folytán a Székelyföld legszebb fenyveseinek túlnyomó része jutott egyes üzerek tulajdonába potomáron s ma úgy ezek, mint a közbirtokosságok részéről évtizedek fahozama bocsáttatik egyszerre eladás alá s foly ott az eladás szabadon, feltartóztathatatlanul. Természetes, hogy a nagy kínálat az árakat nagyon lenyomja.

A fűrészáru értékesítésében ez év őszén kedvező fordulat állott be. A belföldi piacon a fogyasztás emelkedést mutat, amiben része van a fővárosban lendületet vett építkezésnek is. Fakereskedőink remélik, hogy e javulás tartós lesz.

A gyengébb áru elhelyezése még mindig nehézségekbe ütközik, pedig ez a fűrészből kikerült anyag jelentékeny részét képezi. Az erdélyi fatermelők a silányabb áru eladhatása érdekében megegyezést kötöttek, hogy a a jobb minőségek árát 15%-al felemelik, a III. oszt. áru árát változatlanul hagyják és így a jobb minőségek és a III. oszt. áru között oly nagy különbség van, mely a fogyasztókat a silányabb fűrészáru nagyobb mérvű alkalmazására fogja bírni. A megegyezés arra is kiterjedt, hogy az árakat az erdélyi fatermelők egyesülése időről-időre az üzleti helyzetnek megfelelően szabályozza és az itt kimondott határozatoknak az egyesület minden tagja magát alávetni tartozik. A számottevő fakereskedők mind beléptek az egyesületbe. Ugy hírlik, hogy a felsőmagyarországi fatermelők is hasonló egyesülésre készülnek.

Az előző években s így a tárgyalt évben is részletesen konkrét példákkal igazolva látjuk, hogy a Szamos-

völgyi vasut magas szállítási díjtételei mennyivel háttérbe szorítják kereskedőinket azon erdőgazdákkal szemben, akik véletlen szerencse folytán csak a máv. vonalain szállíthatják áruikat a fogyasztási piacokra. Ez a körülmény ameddig fennáll, fakészleteink tőárait 2—3 koronával szállítja lejobb m³-kint.

Kamarakerületünk gazdag erdőkitermelésének megismertetése céljából részletesen felsoroljuk a besztercei és kolozsvári erdőigazgatóságok kezelése alatt álló erdőségek 1909. évi felhasználásáról szóló adatainkat és pedig:

I. A besztercei m. kir. erdőigazgatóságnál érvényben álló gazdasági tervek és faeladási szerződések alapján a következő felhasználatok fogantatosítottak.

A Beszterce folyó völgyére hajló borgói erdőségekben a Besztercze-naszódi faipar részvénytársaság a neki átadott 376·65 kt. hold vágásterületeken és az ezeken kívül fekvő erdőkben a szélviharak által kidöntött fenyőfákból kihasznált mintegy 60.000 m³ fenyőrönköt, a melyeket a Besztercze folyón a Borgóbeszterczen levő fűrésztelepre usztatva, e fűrészben dolgoztatott fel különböző fűrészárura s innen vasuton szállított szét a bel- és külföldi fogyasztó piacokra,

A Szamosvölgy felső felében a Marilor és Anies mellékvölgyekben kijelölt és szintén a Besztercze-naszódi aiparrészvénytársaságnak átadott 458·51 kt. hold vágásokban, mintegy 65.000 m³ fenyőszálfa és rönkö termeltetett, amelyből 43.300 m³ fenyőszálfa erdei vasuton a váleamarei fűrészre szállítva, — 22.000 m³ fenyőrönkö az Anies partakon a dombháti fűrészre usztatva, — ezen fűrészeken dolgoztatott fel különböző fűrészárura és a készáru fűrészekről fuvarral szállított a kisilvai vasuti állomásra s onnan vasuton tovább a bel és külföldi piacokra.

A Szálvavölgyére hajló erdőségekben:

a Neuberger Testvérek budapesti cégnek a Fiád és Maguricsi völgyekben átadatott 134·29 kt. hold vágás-terület, amelyen mintegy 16.000 m³ fenyőszálfa termeltetett, amely faanyag a Bánffy-telepi gőzfűrészen dolgoztatott fel s innen fuvarral szállított a szálvai vasuti állomásra a fogyasztási piacokra való szétküldés végett.

A Milkó Vilmos és Fiai budapesti cégnek a Szálvavölgy felső felében Romuli község határán 173·29 kt. hold vágás adatott át, amelyen mintegy 25.000 m³ fenyőszálfa termeltetett, amely a cég Romuli fűrésztelepein különböző fűrészárura feldolgozva a készáru fuvarral szállított a 31 és 34 klm-nyire fekvő szálvai vasutállomásra.

Mult évi közleményeinkkel kapcsolatosan meg kell itt említenünk, hogy az évek óta panasztárgyát képező szálvavölgyi utépités végre a befejezéshez közeledik. A folyó évben ugyanis az előző évekkel össze sem hasonlítható erélylyel folyt az utépités munkája és olyan eredménnyel, hogy a jövő év tavaszára csak a Romuli község közötti rövid utszakasz kiépitése maradt. A jó utnak a hatása ezen a nagyforgalmu vonalon a fakereskedelemre nem maradt el, a mennyiben a kényelmesebb és gyorsabb közlekedés mellett a fűrészáru fuvarköltségét jelentékenyen apasztotta.

A Szamosvölgyi fatermelők Kohn E. és Társai cég az 1907. évben átvett vágások faanyagát csak ez évben dolgozhatván fel, az 1908. és 1909. évekre újabb vágásokat nem vett át. Ennek oka a nagyobb szabásu erdei vasuthálózat kiépitésének a tervezetnél hosszabb időre való elhuzódása.

Most már az erdei vasut mindenütt üzemben van, a kisilvai fűrész is fennakadás nélkül dolgozhatik és a fü-

résztelep berendezése is annyira előrehaladt, hogy a még hátralevő berendezések az üzem hátráltatására egyáltalán nem szolgálnak, — ellenben remélni lehet, hogy a két évi késedelem a szerződés tartama alatt behozható lesz.

A Bukovina és Románia felé hajló erdőségekből:

Az Actiengesellschaft für Holzgewinnung und Damfsägenbetrieb vormals P. & C. Goetz & Cie cégnek az Aranyosbesztercze, Kosna, Tesna, Kukureásza, Nyegrisora, Hajta és Nyágra völgyekben a szerződések értelmében kihasználásra átadott 445·60 kt. hold vágásterületen összesen mintegy 70.000 m³ fenyőszálfa termeltetett, amely faanyag a felsorolt patakokon tutajozás útján szállított részben a cég dornavatrai, nagyobb részben a galaczi gőzfűrész telepeire, ahol fűrészárura feldolgozva, vasuton és hajón küldetnek szét a különböző külföldi piacokra, főkép Francia és Olaszországba, valamint a keleti tartományokba.

A Neuberger Testvérek budapesti cégnek a Dornavölgyben fekvő erdőségekben átadott 135·97 kt. hold vágásokban és az ezekben kívül fekvő erdőségekben fekvő erdőkben keletkezett széldöntvényekben összesen, mintegy 30.000 m³ fenyőszálfa termeltetett, a mely a cég dornavölgyi fűrésztelepén feldolgozva, a készáru fuvarozás útján szállittatik a 40 klm-nyire fekvő borgói vasutállomásra s onnan vasuton a bel és külföldi piacokra.

Ezekben hiszámolva a fatermelés terjedelméről, meg kell említenünk, hogy a Besztercze-naszódi faiparrészvénytársasággal érvényben álló és az I., II. pontok alatt említett erdőségek kihasználására vonatkozó szerződés ebben az évben lejárt s csak az utolsó évi vágások faanyagának felfűrészelésére és a raktárakból való kiürítésére van a cégnek még határidő biztosítva.

A szerződés lejárása természetesen maga után

vonta a folytatólagos használatok értékesítését. Az értékesítés szükségessége épen a legrosszabb időben következett be, amikor a múlt évi jelentésünkben tárgyalt pénzügyi válság és a pénzügyi körökben a fakereskedők iránti bizalmatlanság hatása súlyosan befolyásolta az erdőértékesítéseket. Dacára annak, hogy a tervezett erdőkihasználások értékesítésénél a fakereskedők számításait jelentékenyen megkönnyítette az, hogy kész szállítási- és fűrészberendezéseket adhat át, az erdőigazgatóság tehát a befektetések értékét illetőleg a calculációnál kélségeket nem támaszthatott, mégis két árverés maradt eredménytelen és csak a harmadik árverésen adatott be bár — a mostani viszonyok között — elfogadható, de reményekben részben alóli ajánlat. Ugyanis a Borgóvölgyben 922—76 kt. hold fakészletért 625.525 kor., a Szamosvölgyben 543 kt. hold fakészletért 955.555 kor. ajánlat volt a legmagasabb. A megajánlott vételárból 1 m³ fenyőfára a borgóvölgyi vágásoknál 5 kor., a szamosvölgyi vágások fakészleténél pedig 7 kor. 72 fill. esik. A kihasználási időtartam 5 év.

Ezeket a részletes adatokat azért említjük fel, hogy összehasonlítást lehessen tenni egyrészt a korábbi értékesítés egységárai, másrészt a két különböző viszonyok között kihasználendő erdők egységárai között.

Az annak idején 15 évre kötött és most lejárt szerződés szerint a kihasznált faanyagok m³-kénti egységára 2 korona volt. Ez az ár annak idején nagyon magasnak tartatott s a mellett az ár mellett nehezen, sok akadályba ütközve indult meg az erdőkihasználás. A mostani árak magasabb befolyással vannak elsősorban a létesített berendezésre, de főképp az erdőgazdaság rohamos fejlődésére. Az erdőgazdaság fejlesztését kétségtelenül a közlekedési, szállítási berendezések, valamint az ipartelepek lé-

tesítése segítette elő; ezek tették lehetségessé a belterjes kihasználást s így a faállomány értékének emelkedését.

Szembetűnő a Borgó és Szamosvölgyben elért egységárok közötti különbség. Ennek egyedüli oka a szállítási berendezésekben keresendő. A Szamosvölgyben a valeamárei fűrészteleptől a vágásokig erdei vasut van építve a faanyagok kiszállítására, a Borgóvölgyben ellenben egyelőre még kénytelen az erdőigazgatóság a legelső berendezések alkalmával létesített vizen való szállítást — rönkö usztatást — megtartani, mert sem fisikai, sem anyagi ereje nem volt idáig az erdei vasuthálózat kiépítésére ebben a völgyben.

Kezdetől fogva tudatában volt az erdőigazgatóság annak, hogy az erdőgazdaság fejlesztésére legelső eszköz a modern szállítási eszközök berendezése. Az erdőigazgatóság e nagy feladatát igyekezett a rendelkezésére álló minden eszközzel teljesíteni s hogy azt gyorsabb tempóban nem hajthatta végre, egyedüli oka az idő és az anyagi eszközök hiánya.

Amint korábbi közleményeinkben megemlítettük, az erdőigazgatóság rendkívül nagy anyagi áldozatokkal segítette elő a Besztercze—Borgóbeszterczei, azután Bethlen—óradnai h. é. vasutak létesítését. Utóbbinak a kisilva—óradnai szakasza is ez év november 18-án a forgalomnak átadatott.

Az erdőigazgatóság az utóbbi két év alatt csupán erdei vasutak építésére 2½ millió koronát fordított s már teljesen készen van a múlt évi közleményünkben említett Ilva—lesvölgyi keskenyvágányu vasut, sőt a két fővonalból minder egyes vágásba szárnyvonalak építtettek, összesen 25 klm. hosszban úgy, hogy a faanyagok a vágásokból vasutón szállíttatnak a fűrésztelepre.

Az erdőigazgatóság már munkatervbe vette a Borgó-völgyben és Dombháttól az Anies völgyben is az erdei vasutak kiépítését s remélhető, hogy néhány év múlva abban a helyzetben lesz, hogy tervét meg is valósíthatja, amit annál inkább igyekszik elérni, mert nyilvánvaló, hogy az erdőgazdaság fejlesztésére a leghatalmasabb eszközök egyike a megfelelő szállítási berendezések létesítése.

A kihasznált vágásterületek a rendszeres erdőgazdaság követelményeinek megfelelően az 1909. évben is újra erdősítették. A letarolt fenyvesek újra erdősítése mester-séges uton, lucfenyő, s kevés mértékben veresfenyő ültetése által, történt. A csemetéket az erdőgondnokságok kerületében, a vágásokhoz közelfekvő erdőrészekben fenn-tartott csemetekertben nevelték.

A 11. erdőgondnokság kerületében ebben az évben is összesen 70 csemetekertet tartott fenn az igazgatóság, amelyekben mintegy 15 millió fenyő csemetekészlet volt, amelyből a folyó évi erdősítésekre mintegy négy millió 3—4 éves csemete használtatott fel.

A *gyümölcstermelés* fejlesztésére Besztercén fenntar-tott 17 hold terjedelmű gyümölcsfaiskolából az 1909. év-ben is több ezer darab különböző fajú gyümölcsfa oltó-vány osztatott szét a vidék lakossága között részben in-gyen, részben igen mérsékelt árakon.

A *haltenyésztés* érdekében az igazgatóság az idén sem tehetett többet, minthogy a pisztránggal benépesített patakokban az orvhalászatot szigoruan ellenőriztette, amit azonban teljesen megakadályozni a nagy kiterjedésű er-dőkben a védszemélyzetnek igazi hivatásától való elvonása nélkül nem lehet.

II. A *kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság* területén az 1909. évi fahasználatokról a következőket jelenthetjük:

Kolozsvármegye területén levő gyalui és reketői erdőgondnokságok kerületében Grósz József fakereskedő szerződéses vevő által megvásárolt 260·6 kat. hold területen az 1907. évben termelt 22.000 m³ fenyő rönk fa 1909. évben a hidegszamosi gőzfűrészhez leosztattatván és ott részben felfűrészeltetvén, egyrészt Kolozsvár és vidékét, másrészt pedig a távolabbi piacokat látta el fűrészanyaggal.

A f. évben 267·8 kat. hold taroltatván le, azon mintegy 26.000 m³ fenyőrönköt termelt 94.770 korona 90 fillér vételár lefizetése ellenében. E famennyiség az 1910. év tavaszán a Hidegszamos folyón és mellékvizein ugyancsak a hidegszamosi gőzfűrésznel levő rakódóra fog leosztattatni és ott felfűrészeltetni.

A jelzett vágásterületeken visszamaradt vékony fűrészrönköknek nem alkalmas nagyobbára csak szarufa, rúd és szőlőkarónak alkalmas mintegy 1200 szekér faanyag nevezett cég által részben a környékbeli lakosság részére bárcázás útján adatik el, részben pedig tengelyen a hidegszamosi raktárba és onnan tovább szállítatván, a távolabbi piacokon értékesítetik.

A hegyvidéki népnek bárcázás útján eladatott az e célra kijelölt vágásokból a gyalui m. kir. erdőgondnokság által 1454 m³ fenyőfa 5343 K 72 f., 107 m³ tölgyfa 856 K és 216 m³ bükkfa 408 K 50 f. értékben, a reketői erdőgondnokság által pedig 1384·4 m³ fenyő épületi fa, müfa és fagyártmány 11487 K 97 f., 80 ürm³ fenyő tűzifa 80 korona értékben és azonkívül a Kalotaszegi erdőipar részvénytársaságnak 562 m³ fenyő épületi fa 3550 korona értékben. Megjegyezzük, hogy a reketői erdőgondnokság kerületében feltüntetett faanyagok értékesítése nemcsak bárcázás útján történt, hanem a Melegsamos vizkörnyékébe tartozó vágásterületeken levő faanyag tövön, az erdön elárvereztetett.

A bárcázás útján törzsenként értékesített faanyagot maguk a vevők termelik ki és azt szarufának, dongának, gerendának, deszkának, lécnak, rúdnak, zsindelynek, szőlőkarónak stb. feldolgozva, a közeli piacokon értékesítik, de különösen a kész faedényekkel a távolabb fekvő alföldi piacokat is felkeresik.

Az értékesítési viszonyok a gyalui és reketői erdőgondnokságokban a kereslet csökkenése folytán nem mondhatók épen kedvezőknek, a minék tulajdonítható az a körülmény is, hogy a reketői erdőgondnokságnál 148·43 kat. holdnyi vágásterület értékesítetlenül maradt.

Alsó-Fehér vármegyében fekvő kincstári erdők az abrudfalvi m. kir. erdőgondnokság kerületéhez tartoznak. Ez erdőgondnokság kerületében eladatott fenyő épületi és műszerfa 2143·3 m³ 76.711 K 52 f., karácsonfa 2389 drb. 238 K 98 f., bükk épületifa és műszerfa 167·4 m³ 452 K 30 f., mogyoró bab-karó 7300 drb. 87 K f., sövénykaró 150 drb. 5 K 40 f. és 1 szekér sövény-vesző 1 K 40 f. értékben. Azonkívül eladatott vegyes fenyő tűzifa tövön 240·2 m³ 408 K 67 f. vegyes bükk tűzifa tövön 5271·2 m³ 7880 K 10 f. és végül az abrudfalvi faraktárból 2165 ürm³ 10.515 korona értékben.

A fenyő épületi és műszerfából pedig az aranyérc-zuzdákhoz szükséges nyilakat, csillavezetékeket, valamint bányafákat stb. készítenek s végül az abrudbányai m. kir. bánya- és fémbeváltó hivatal az általa tövön vásárolt bükk tűzifából faszenet éget. Az értékesítési viszonyok elég kedvezőnek mondhatók.

Ide tartoznak továbbá a Torda-Aranyos vármegyében fekvő topánfalvi, vidrai és albáki m. kir. erdőgondnokságok kezeléséhez tartozó kincstári erdők fatermelési és kereskedelmi viszonyai.

A nevezett három erdőgondnokság kerületében magánfeleknek bárcázás útján eladatott tővön 139 m³ fenyő tűzifa 139 K, 6550.7 m³ fenyő műszerfa, valamint zsindegy, szőlőkaró és dongának való hasított fagyártmány 22166 K, továbbá 259 m³ bükk épületi és műszerfa 750 K, 44.02 m³ tölgy épületfa 589 K 16 f, és végül 245 m³ bükk tűzifa 368 K 20 f. értékben.

Azonkívül a vidrai erdőgondnokság kerületében Dr. Lukács Izsó topánfalvi és Hirsch Brunó brassói lakosok mint szerződéses vevők részére 46.4 k. holdnyi terület 5100 korona vételár befizetése ellenében átadatott.

E vágásterületen levő s mintegy 8000 ürm³ bükkfaanyagból termelés alatt álló tűzifát szerződéses vevők az Aranyos folyón leusztatva részben pedig Tordár értékesítik.

A fenyőanyagot zsindegy, műszerfa, lécszőlőkaró, fagyártmány, donga stb. árunak feldolgozva hozzák a hegyvidéki lakosok forgalomba, amennyiben a havasi szegény népnek régi időktől fogva e választékok termelése és piacra való vitele nyújtja a marhatenyésztés mellett ugyyszólván egyedüli kereset forrását. E vármegyére vonatkozó értékesítési viszonyok és faterkedelem a megfelelő szállítási eszközök hiánya miatt, nem mondható kedvezőnek.

Végül megemlítendő a Szolnok-Doboka vármegyében fekvő csekély kiterjedésű és a dési m. kir. erdőgondnokság által kezelt kincstári erdőbirtok, mely mindenütt a községek közelében fekszik és ez oknál fogva elhelyezése kedvezőnek mondható.

E birtokon 14.2 kat. holdon árverésen eladatott 11 m³ tölgyépületifa 22 ürm³ tölgyhasábfa és 59 ürm³ tölgydorong tűzifa, 263 ürm³ bükkhasáb, 642 ürm³ bükkdorong és 188 ürm³ galytűzifa 7348 K 44 f. vételárért.

A *haltenyésztés* érdekében megemlítésre méltó, hogy a halászati jog árverés útján szerződésileg bérbe van adva, az orvhalászat megakadályozása céljából szigorú felügyelet gyakoroltatik.

Szarvasmarha kereskedelem. Jelentékenyen kedvező takarmány termésünk ez üzletre általánosságban jótékonyan hatott. Ámde szakköreink részéről nem szűnt meg az az általános panasz, hogy az erdélyi fehér ökör évről-évre fogy és jó minőségű igás ökör beszerzése mind nehezebbé válik, a kereslet a kínálatot fedezni nem tudja. Ennek tudható be, hogy 1909. évben 400—500 K között mozgott az ökrök darabjáért fizetett ár. Panaszt hallunk kereskedőinktől arra nézve, hogy a magyarországi uradalmak kereskedőinket kikerülve, bevásárlásaikat vásárról vásárra járva, közvetlen eszközlik. A kereskedelem ellenes irányzatot veszedelmesnek és károsnak tartjuk magukra a gazdákra nézve is, mert tudomásunk van arról, hogy igen lelketlen ügynökök kezébe kerülve, hitvány anyaggal térnek haza.

Igás ökör kivitelünk legnagyobb része azonban Ausztriába irányul, hova majdnem 17 ezer darab ökör lőn kiszállítva, minfegy 10 millió korona értékben.

A borju-üzletre szintén azt mondhatjuk, amit az ökör üzletre. A kedvező takarmány termés folytán a magyarországi birtokosok meglehetősen vételkedvet tanusítottak. A legnagyobb ügyletek a szamosujvári kereskedők által lettek lebonyolítva, hol volt olyan cég is, amely az őszi szezonban 5—6 csapatot is eladott. A jelentékeny keresletet egyrészt a kedvező takarmánytermésben, másrészt abban is lehet keresnünk, hogy jelentékeny számu gazda a juh és sertésenyésztés helyett a haszonmarha tartását vette üzembe. Megemlítjük, hogy Szamosujvár kereskedői az

1909. évben mintegy 3000 igás ökröt és mintegy 5000 borjut szállítottak el és pedig az 1 éves borjukat páronként 300—350 korona értékben. Nem hagyhatjuk még azt sem megemlítés nélkül, hogy ez évben Olaszország is fellépett Erdélyben vevőnek és meglehetősen számú tarka tönöt és üszőt szállított el.

A sovány *sertés-üzlet* az 1909. év elején lanyhán indult, de elegendő anyag nem is állott kereskedőink rendelkezésére. Ennek okát az 1908. évben állandóan tartott lanyhaságban kell keresnünk. Sajnosan kell tapasztalnunk ugyanis, hogy tenyésztőink állományait egy pár gyengén fizető fajra és nagyban reduciálják vagy teljesen megszüntetik, holott épen Erdélynek kellene a sertés-tenyésztés körül a vezérszerepet átvennie. Kellő minőségű és mennyiségű legelővel, valamint kiváló minőségű mangalica faj anyaggal rendelkeznek ugyanis gazdáink is így abban a kellemes helyzetben vannak, hogy kevesebb költséggel minden körülmények között versenyképes anyagot képesek előállítani. E tekintetben előnyösen volna kihasználható az az örvendetes jelenség is, hogy a tejgazdaságok rohamosan szaporodnak, szaporítani kellene tehát sertés-tenyésztésünket, mert a tejet és tejhulladékokat a legelőnyösebben épen a sertés táplálásánál lehet felhasználni. Az új anyag beállításánál kerülendő a piaci paraszt tenyész állat. Tenyésztésre legalkalmasabb az uradalmi tiszta vérű mangalica faj és hogy a sertésvésztől lehetőleg kimélve legyenek, ajánlatos legalább 2—3 évenként a vér frissítés.

Sovány sertések kereskedelmét az erdélyi részekben Szamosujvár összpontosítja, mely 1909. évben kb. 20000—25000 darabot adott tovább részben sovány, részben javított állapotban.

A kövér sertések száma kamaránk területén kevés

volt és e jelenség közepette sajnálattal kell tapasztalnunk, hogy éppen Kolozsvár bár meglehetősen nagy fogyasztási piac, igen kis számmal szerepel. Nagyobb számú kövér sertést Szamosujvár állít elő, mely 1909. évben kb. 5000 darabot szállított a budapesti, de nagyjából a bécsi piacra.

Az elmúlt gyengébb évekért sertéshizlalóink az 1909. évben részben kárpótolva lettek. Ennek dacára nem ajánljuk azonban hizlalóinknak, hogy túlzott mértékben fokozzák beállításukat, mert a jelenleg fizetett túl magas sovány sertés árak sokáig nem tarthatók. Az előtérben levő Balkán államokkal kötendő szerződések, valamint az Amerikában nagy mértékben fejlődő sertéstenyésztés, mielőbb valószínűvé teszik a hizott sertésárak olcsóbbodását.

Az 1909. év elején fizettek kövér sertésért az Szamosujvárt 90—95 fillért kg.-ként élősúlyban, mely ár hónapról hónapra emelkedett, úgy hogy 1909. december hóban 1 K 30 — 1 K 35 f. ért el. A kövér sertésért fizetett árak abnormalis magasságát egyrészt az amerikai kedvezőtlen viszonyokban kereshetjük. Ugyanis Amerika sertéstermékeinek kimaradása Európából, Ausztriát nagyobb és pedig mintegy 250 000 darabbal nagyobb behozatalra kényszerítette, másrészt a Balkán államokkal folyó vámháború is élenkitőleg hatott az áremelkedésre.

Nyersbőrök. Általános képet nyújtva a lefolyt 1909. évről, a nyersbőr-üzletre vonatkozólag elmondhatjuk, hogy a kezdetben tartósan mutatkozó lanyhaságot az év utolsó negyedében kedvező hangulat váltotta fel.

Fehér bárányszőrök a nehéz áru volt inkább a keresett, melynek okát egyrészt a magas gyapjúárakban kell keresnünk. A kamaránk területén termelt gyengébb minőségű könnyű árut nehezen lehet értékesíteni. A fizetett árak 1 K 30 — 4 K 40 f. között mozogtak.

Fekete báránybőrök iránt Galiczia már a tavasz kezdetén meglehetősen élénk vételkedvet tanusított. Jól indult jobb minőségekért 3—3·50 K fizettek darabonként. E cikkből évről évre emelkedik a szükséglet. Sajnos, hogy kamaránk területén egyes faluk oly gyenge szőrű minőséget produkálnak, hogy csupán bélés árunak lehet felhasználni. E sajnálatos jelenség elenyésztetése gazdasági egyesületeinkre háramlík. Az ő feladatuk kipuhatolni, hogy mely vidékek állítanak elő gyengébb anyagot, s ott friss vagy más jó fajta apaállatokat kiosztva, gazdáinknak jelentős hasznot hajtanának. Nyers báránybőrökben kivitelünk ez évben 1·5 millió korona értéket képviselt, mely számnak jelentős része az erdélyi részekre esett.

Kecske és gidóbőr. Ez áruk iránt Franciaország az idén is élénken érdeklődött és a tavalyi árakhoz mérten jobb árat fizetett. Mindazonáltal ez üzlet kereskedőinkre nézve nem volt haszonhajtó, mivel az erdélyi részekben a gyűjtőknek is magas árat kellett fizetniök. Az elért ár darabonként 1 K 30 — 1 K 50 f. mozgott. Czipő gidóbőrben tekintettel arra, hogy chevreau bőrök keresettek voltak, a hangulat kedvezőleg alakult és tartós maradt. A fizetett ár darabonként 2 K 50 — 2 K 60 mozgott. Kivitelünk e cikkből mintegy 131.120 K volt.

A kecskebőr es hébeling üzlet lanyha irányzattal kezdődött. Az árak később is csak akkor emelkedtek, mikor Amerika is érdeklődött e cikk iránt. Az év utolsó negyedében a gyűjtők között is nagy versengés keletkezett, melyet fokozott a külföldről jövő élénkebb kereslet, minek következtében a vásárlók szívesen fizettek 4—5 K darabonként.

Juhbőr iránt bár kezdetben a külföld is érdeklődött, Erdélyben nem ért el magasabb árat, mint 2—3·50 k.

darabonként. Állandó vevőink a galicziai kereskedők voltak.

Marhabőrben a hangulat meglehetősen lanyhán kezdődött. A kötések kezdetben nyomott árban történtek, azonban a hangulat lassan engedett és különösen az év derekán mutatkozó erősebb kereslet folytán végre az árak kívánt emelkedése is bekövetkezett. Nehéz áruért az év első felében 80—85 K fizettek 100 kg. nyers sulyban, míg az év második felében már 90—100 K-ra emelkedett. Ugyanilyen jelenség volt tapasztalható a könnyebb minőségű áru-üzlet terén is. Nehéz áru hiányáért folyton panaszkodtak hallunk timár mestereinktől, hogy a jobb minőségű ökörbőreink bécsi és budapesti kezekbe kerülnek, a vidéki vágóhidakon sem jutnak jóminőségű nyersbőrhöz, mert a gyárosok és kereskedők kötései évekre előre lefoglalják a ~~Bvárható / termelést.~~ Bőrkivitelünk elég élénk volt, mert a mint a statisztika mutatja, az 1909. évben nyers marhabőrben 4.963.845 K értéket, száritott marhabőrben 600.000 K, nyers és száritott borjubőrben 22,09.000 K képviselt kivitelünk.

Élénk figyelemmel kísértük a gazdasági egyesületek által a *falusi tejszövetkezetek* alakítása érdekében megindított mozgalmat, mely nem csupán a falusi kisgazdák érdekében, de a városok közéletmezése szempontjából is nagy jelentőségű és figyelmet érdemel. Annál sajnálatosabb tehát, hogy a mozgalom nem képes számottevőbb eredményt fölmutatni, mert hiányzik náluk az életképesség. Rövid fennállás után egyenként megszűnnek e szövetkezetek s ezzel nemcsak a szövetkezeti eszme lesz diskreditálva, de az intező férfiakba vetett bizalom is meginog, a szövetkezetek feloszlásával a falusi kisgazdákra is kár hármlik. E mozgalomnál az is a baj oka, hogy az értéke-

sítés nincs szervezve, de viszont az is káros jelenség, hogy a szövetkezeti tagokban hiányzik a kitartás és kereskedelmi szellem. A kereskedelmi szakértelmes vezetés hiánya okozta, hogy a kolozsvári tejszövetkezet is kénytelen volt működését beszüntetni, pedig székhelyünk nagy fogyasztó képességében meg volt az éltető alap. Nagyon sajnálatos e jelenség azért is, mert a tekintélyes állami segítséget élvező kolozsvári tejszövetkezet hivatva lett volna helyzeténél és központi fekvésénél fogva is a falusi tejszövetkezetek központi vezetésére. Székhelyünkön e szövetkezet tagjai a társadalom intelligens vezető személyei közül kerültek ki, de nem találták meg az eredményhez vezető utat, gyakorlatilag a gazdaságos értékesítés módjait nem tudták jól fölhasználni.

Ujabbán a székelykirendeltség kolozsvári megbízottja fejt ki a tejszövetkezetek és állattenyésztő szövetkezetek alakítása érdekében nagyobb tevékenységet, minek eredményeként a tárgyalt évben Kolozsmegyében 6 tejszövetkezet tényleg működésbe lépett.

Méz és viasztermelés. A méhcsaládok áttelelése a hosszan tartott tél szigorú keménysége miatt sok károsodással végződött. Elárulás, bucsok, penész, de főleg a vérhas miatt néhol a méhcsaládok népessége annyira meggyérült, hogy felére apadott az állomány. Április mogorvasága sokáig késleltette a családok fejlődését. A hónap vége és május eleje sokat ígérő viselkedéséhez fűződött varakozásokat hamar megdermesztette a május 7—10-ik között hóval-faggal tombolt időjárás.

Május második harmadán túl azonban oly bőven kiegészítelte a buja időjárás a méhészeket, hogy már májusban szaporán ömlött mindenfelé a raj. A rajzással elért természetes szaporodás vidékenként 100—200 %-kal növelte

a méhcsaládok számát. A törzsek mesierséges megosztására is kiválóan kedvező alkalom kínálkozott. A megosztott és megosztott törzsek hamar pótolták a népveszteséget, a rajok pedig gyorsan meggyarapodtak.

Julius második feléig általában mindenütt fölségesen pompás időjárás és bőséges hordás kedvezett a méztermelésnek. És noha julius második felének és augusztus két első harmadának szárazsága megriasztotta a méhészeket, az augusztus utóján bekövetkezett esős idő a méhlegelőket felüdítette és lehetővé tette az őszi hordást egész októberig kitölteni. Ennélfogva kivált a szőlőtermelés határán belül, ahol a tarló élénk maradt — jó közepes volt a méztermés. Családonként átlag 15—18 klgr. mézfölösleget kaptak az okszerű méhészek.

Viasztermelés tekintetében is elégedettek lehetnek az idei eredménnyel University Library Cluj

Az 1909. évi méhtenyésztés számokban foglalható végső eredményei még ismeretlenek, azért csak a megelőző esztendőről készült statisztika adatait említhetjük föl, a mely szerint a kolozsvári méhészeti szaktanár kerületébe eső 8 vármegyében az 1908. év folyamán 10183 métermázsa méz és 868·57 métermázsa viasz termett. A két méhtermék hivatalos értékelése 1,029.086 korona.

Kerületünk mézanyaga a világkereskedelemben a legelső helyen áll. Keresettsége évről-évre fokozódik, az idén szinte lázas volt. Külföldre mégis kevés kerül, noha Wien átlag 120 koronát kínált métermázsájáért. Itthon, a fürdőhelyeken, a fogyasztási szövetkezeteknél és a csemegekereskedésekben is elkel jó áron: kicsinyben 120—200 fillérért kgr-onként, nagyban 100—130 koronáért métermázsánként. A lépesméz kgr-ja 140—240 fillér volt. A kasos méhtartók lekénekezéssel elszedett és összegyömö-

szőlés után csurgatott és préselt tisztátalan méze a fűszerkereskedésekben és a városok piacain 70 –80 fill. kgr.-onként, nagyban pedig a szamosujvári mézsűrők útján a külföldre kerül.

Viszonteladásra nem termel az okszerü méhész. Örülne, ha műlépszükségletére elég viaszt szerezhethetne a paraszt méhes gazdáktól. De nem kap tőlük, mert az oláhországi viaszkereskedők és viaszgyertyagyarak sáska-járásként faluzó emberei elszedik.

Méziparunk nincs. A mézeskalácsosok inkább cukorral és szörppel dolgoznak, mint mézzel. A családi életben és háztartásban lassan terjed a méznek, mint a cukornál hasonlíthatatlanul egészségesebb édesítőanyagának az élelmi cikkek és csemegék elkészítésében annyira ajánlatos használása.

Kerületünk méhészeti ipara majdnem semmi. Az Erdélyrészi Méhészegyesület telepén dicséretes igyekezettel megindult kaptárkészítés nem elégíti ki a kereslet nagyságát. Ezért és mert továbbá minden egyéb szükséglet és gyártmány rossz minőségben és mégis nagyon drága pénzen a külföldről özönlik be, végül mert a Biedermann-féle kolozsvári műlépgyár megbukott: fölötte kívánatos lenne, hogy a Bonczhidán megalapított *erdélyrészi első kereskedelmi méhtelep*, melyen a nagyarányu tenyésztésen s méztermelésen és méhcsaládok eladásra való szaporításán kívül az országban használatos mindenféle kaptár, valamint a méhészkedés összes fölszerelési és eszközszükséglete, ugyszintén műlép is készül, sőt a méz ipari földolgozása is tervbe van véve, a külföldi behozatal visszaszorítása végett is, messzemenő támogatásban részesüljön.

A *selyemtermelés* fontos ügye kamarakerületünkben nem tud arra a magaslatra jutni, amely népünk gazdasági életében jelentős szerepet vihetne. Kamaránk évenként megújítja felhívásait a hatóságokhoz, agitál, buzdít e ter-

melési ág felkarolása érdekében, de csak abban tudunk eredményt fölmutatni, hogy a szederfák száma évről évre folyton emelkedik. Különösen Szolnok-Doboka megyében tapasztalunk ez irányban nagy érdeklődést, hol a megyei és községi utak szederfa ültetvényei örvendetesen szaporodnak. Újabban Kisküküllőmegyében is mozgalmat látunk arra nézve, hogy az évtizedekkel ezelőtt volt szederfa állományt az egyes községek felujtsák. Tekintettel arra, hogy kerületünkben a kiültetett szederfák száma immár a 2 milliót túlhaladja, elérkezettnek látjuk az időt, hogy a Gazdasági egyesületek, Gazdakörök vegyék kezükbe e hasznos gazdasági foglalkozás meghonosításának és kifejlesztésének kérdését. A selyemtermelés alapja, a csemetékészlet megvan, erre lehet már építeni és ha a különféle gazdasági alakulatok, melyeknek keze ügyébe esnek a gazdák és módjukban áll a köznéppel közvetlen érintkezni és befolyásukat érvényesíteni, teljes erővel és lelkesedéssel magukévá teszik a kérdést, meggyőződésünk, hogy rövid idő alatt e kultúra meghonosodása és elterjesztése körül kerületünkben is mielőbb fényes eredmények lesznek elérhetőek. A gazdasági alakulatoknak természetes ügykörébe tartozik e kérdés és annál könnyebben megoldhatják, mert a selyemtermelési országos felügyelőség úgy a szederfa állomány szaporítása, mint a termelés ügyében tanácsos és anyagi támogatással is készséggel szolgál. A kérdés szolgálatában haszonnal lehet beállítani a vetített képekkel kísért felolvasások rendezését mindazon községekben, hol eperfa állomány már van, ahol tehát a termelés bevezetésére kilátás nyílik. Ilyen helyekről helyes volna az arra vállalkozó értelmesebb kiskgazdák közül egy néhányat *Szegzárdra tanfolyamra küldeni*, hogy a termelés részleteit gyakorlatilag elsajátítva, községeikben az ügy apostolai lehessenek. Helyes volna az arra alkalmas köz-

ségekben jól fölszerelt *minta selyemtermelő gazdaságokat* berendezni, hogy a nép a szeme előtt fekvő példákon okulhasson, kedvét e foglalkozási ág megnyerje. Nincs kétségünk afelől, hogy a földmivelésügyi kormány ismert bőkezősége úgy a kiküldetések, mint a minta gazdaságok létesítését hathatósan fogja támogatni. Közgazdaságunk és az érdekelt társadalmi alakulatok kezét kellene hogy fogjanak ez elhanyagolt kérdés felkarolására, mert a népesség keresettel való ellátása, a munkaszerezetre való nevelés hazafias feladata közös kötelesség és ez uton haladva egyesült erővel elérhető lenne az a cél is, hogy a selyemgubó termelés elterjedésével a gyári feldolgozás az erdélyi részekben a népességnek újabb kereseti forrást nyisson, gyárszegény hazarészünk vérkeringését felfrissíthessük, táplálhassuk.

Kerületünk selyemtermeléséről és eperfa állományáról tájékoztatást nyújt ez a közlemény. Uezhude csatolt kimutatás. ary Cluj

**Alsó-Fehér-, Besztercze-Naszód-, Kis-Küküllő-, Kolozs-, Szilágy-, Szolnok-Doboka- és Torda-Aranyos
vármegyék selyem- és szederfa-tenyésztése 1909. évben.**

Vármegye	Selyemtermelő köz- ségek és puszták		Kgr. dk.	A selyemtermelők keresete termelt gubók után 1909. évben		A selyemiparral foglalkozók ke- resete (a bevaltó és petekészítő állo- másokon) 1909-ben		A selyemtenyész- tés- és selyemipar- ral foglalkozók összes keresete kez- detől bezárólag 1909. év végéig		Az orsz. selyemt. felügyelőség kiosztott 1909. évben		müködése óta	
	Selyemtermelő családok	száma		Kor. f.	Kor. f.	Kor. f.	2-3 éves szederfa- csemétét	Külfelére alkalmas szederfát	2-3 éves s ederfa- csemétét	Külfelére alkalmas szederfát			
Alsó-Fehér.....	6	9	51 80	112 28	—	947 99	1800	50	52795	600			
Besztercze-Naszód	3	4	15 90	34 26	—	1591 21	15700	—	117120	275			
Kis-Küküllő	5	14	253 60	554 58	485 23	3787 99	2000	300	221670	500			
Kolozs	6	12	104 80	221 79	—	1896 73	15100	2773	164530	10875			
Szolnok-Doboka ..	4	9	94 10	201 24	—	2329 48	1000	1886	51750	11957			
Szilágy	21	76	1781 90	3771 75	1322 45	52023 23	89950	1214	971496	29090			
Torda-Aranyos	10	29	205 70	447 21	542 26	4353 82	7200	15	337530	4736			
Összesen	55	153	2507 80	5343 11	2349 94	66930 45	132750	6238	1916891	58033			
1908. évben	72	181	3869 50	8230 85	3146 76	59237 40	99790	10285	1784141	51795			

E fejezet keretében megemlékezünk arról, hogy az erdélyrészi min. kirendeltség működését Kolozsvár székhellyel kiterjesztette Kolozsmegyére is.

Még 1907. őszén tett az E. G. E. kolozsmegyei szakosztálya javaslatot a m. kir. földmivelésügyi Miniszter Urhoz, hogy a székely akció hasznos működését terjeszténé ki Kolozsmegye szegényebb vidékeire is. Miután egyidejűleg Alsó-Fehér és Szilágymegyéből is érkezett hasonló kérés a kormányhoz, 1909. nyarán mind a három vármegyébe kiküldetett egy „helyi megbízott“ minnek az volt az eredménye, hogy ez u. n. magyar vármegyék bevonattak a székelyföldi kirendeltség hatáskörébe.

Ezt megelőzőleg még 1908. decemberében, az E. G. E. kolozsmegyei osztályában tartott népes értekezleten kifejtette a miniszteri kirendeltség vezetője a népsegítő gazdasági akció szervezetét, irányait, eszközeit, módjait: s ebben több felszólalás után a gyűlés lelkesedéssel meggyezvén, a kolozsmegyei akció megindult. Körültekintéssel megtalálta a kolozsmegyei közigazgatás és a gazdasági szakosztály együttes működésének módozatait, a vármegye több helyén rendezett járási értekezleteken *Dr. Koós Mihály* maga, illetve a kirendeltség helyi megbízottja *Dr. Csérer Lajos* szaktanár tájékozódott a vidék viszonyai és kívánalmai felől.

Ugyanezen szempontból (1500 kor. díjjal) részt vett a kirendeltség a kolozsmegyei járási állatdíjazásokon, sőt kisebb u. n. körjegyzőségi, (Septér, Szászfenes, Magyar-szovát) állatdíjazásokkal is segített az állattenyésztés előmozdításán, s más és más vidék gazdasági viszonyai megismerésében szélesbült látóköre. Még tovább haladt a megismerésben, és pedig az ősz folyamán 18 községben gyakorlati tanítást tartott őszi határjárás formájában.

Első teendője volt Kolozsvár tejpiacának részbeni el-
látása falusi szövetkezetek útján. A szakosztály közremű-
ködésével ilyenek létesültek: Szamosfalván, Szucsákon,
Györgyfalván, Kajántón, Választon és Szászlónán, segí-
tette a kolozsi s kolozskari régebbi szövetkezeteket.
Mintegy 12 községben kb. 350 fajbaromfival nemesíteni
igyekezett a falusi baromfitenyésztést.

A községek kérelmére tárgyalás alá vette Magyar-
szovát, Uzdiszentpéter, Türe, Magyarbikal ivóvízzel való
ellátásának ügyét, tervezetet készített Bács község közbir-
tokossági legelőjének (államsegélyes) feljavítása ügyébe n,
hasonló tárgyalásokat folytatott Teke, Batos, Györgyfalva,
Gyerőmonostor községekben. Módokat keresett a mérai,
vistai fogyasztási szövetkezetek anyagi erősítésére, a szak-
osztálylyal karöltve akciót kezdett a falusi állattenyésztő
(állatbiztosító) szövetkezetek alakítására s ilyenek létesültek
Szucsákon, Mérán, Uzdiszentpéteren, Bogártelkén stb. A
községek kérelmére beleavatkozott a mócsi, magyarsármási,
mezőörményesi községekben közlegelő szerzési akcióba
(1908. XLIII. t.-cikk). Kb. 10.000 K. államsegélylyel hozzá
járult a megye 40 szegény községében a bikateleltetési
költségek enyhítéséhez. Elő akarván mozdítani a kiscgazdák
földjeinek jobb művelését, kérelmező gazdakörök haszná-
latára bocsátott 33 gazdagépet, 15 községben ugyancsak
%-os hozzájárulással segítette a vagyonosabb gazdaköröket
ilyen gépek vásárlásában. Ugyancsak a szakosztály kérésére
odahatott a földm. kormánytól, hogy tekintettel a nyár
folyamán mutatkozó gyenge takarmány termésre, a tenger-
iszár jobb kihasználása okából 9 járásban tengeriszártépő-
gépek helyeztetek el. Alkalmos községekben kiscgazdáknak
való minta trágyatelepek létesítését kezdeményezte. (György-
falva, Bádok, Türe) máshol (Bács, Nagypetri, Magyarszovát,
Szucsák) gazdaköri gépszínek építését s gazdaköri helyiség

berendezését mozdította elő. Ezek a főbb dolgok, de számos kisebb kérdésben is segítségére volt a közönségnek s jelszávához hiven nemcsak tanácsot nyújtott, de anyagiilag is segítségére volt a gazdaközönségnek ott, a hol a községek kiscgazdaközönsége maga is akart magán segíteni.

A székelyföldi kirendeltség kisküküllőmegyei megbízottja a tárgyalt évhen *Dombó* községben fafaragó, *Szászdánya* községben pedig kosárfonó tanfolyamot rendezett. Az előbbin 17 hallgató vett részt és 200 drb. tárgyat készítettek, az utóbbin 19 tanuló vett részt és 250 drb. tárgyat készítettek. A megbízott rendezésével a vármegye 18 községében 18 előadást tartott a gazdasági ismeretek köréből vett anyagból.

Őstermelés

Sóbányászat és sókereskedelem. A kolozsvári kamara kerületnek s általában egész Erdélynek egyik legjelentékenyebb termelési ága s a bányaipar legkifejlettebb része a *kincstári sóbányászat*, mely egy évtized óta jelentős fejlődés útján halad, nemcsak azért hogy az ország sófogyasztásának több mint felerészét az erdélyrészi bányauzemek látják el, hanem azért is, mert Magyarország ujabban szintén fellendült sóexportja is tulnyomó részben innen nyer kielégítést. Ehhez képest az erdélyrészi kincstári sóbányák termelése évről-évre fokozódik s a további fejlődésnek is tág perspektívája nyílik azért, hogy a sókereskedelemnek és sókivitelnak kereskedelmi alapon való ujjaszervezése immár az egész vonalon keresztülvitetvén, ennek kedvező eredményei mindjobban jelentkeznek.

Az erdélyi részekben tudvalevőleg öt kincstári bányamű áll jelenleg művelés alatt s ezek termelése a múlt esztendőben a hazai összes sóbányák produkciójának 65%-át érte el. Az első sorban természetesen a *marosujvári* bánya szerepel, mely egész Európa egyik legnagyobbszerű sótermelő telepe; de mindjobban nyomul előre a *désaknai* mű is, melynek még némely tekintetben kezdetleges berendezései eddig akadályt képeztek ugyan annak, hogy a bánya gazdasága teljes mértékben kiaknáztassék, de öröndetes módon máris megtörténtek a kezdeményező lépések a bánya üzemi berendezésének kellő színvonalra való emelése iránt. Szép fejlődés képét mutatja a *parajdi*

bányatelep is, ami ugyancsak arra vezetendő vissza, hogy a Sójövedéki Vezérügynökség a magyar királyi pénzügyminiszterium megbízása alapján a közelmúltban a bányatelepeken is nagyobb szabású szállítási szervezetet és sófeldolgozó üzemtelepet létesített. A *Vizaknán* és *Tordán* fentartott kincstári üzemek a szokott keretekben a helyi és közvetlen környékbeli szükséglet kielégítését látják el.

Az egyes bányatelepek viszonyaira áttérve, megemlítendő, hogy *Marosujvárott* a sótermelést sikerült az eddigi színvonalon jelenlékenyen túl fejleszteni, különösen az iparszállítások nagymérvű felkarolása által.

Az utóbbi években az őszi hónapokban csaknem állandó jelleggel visszatérő vasuti kocsihány az elmúlt esztendőben alig érezte hátrányos hatását ama célszerű intézkedések következtében, amelyek lehetővé tették, hogy az őszi sóforgalom a legkritikusabb október és november hónapokról július és augusztus hónapokra, tehát jóval korábbi időpontra koncentráltassék, némi fuvardíj-kedvezmény engedélyezése révén. Ez kétségkívül igen helyes intézkedés volt a Máv.-tól, ámde a gyakorlatban vajmi kevés eredménye lett volna ez intézkedésnek önmagában, ha a Sójövedéki Vezérügynökség szervezésével és főleg a felmerült nagymérvű hiteligények kielégítése által segítségével nem lett volna a sókereskedelemnek abban, hogy tényleg élhessen a nyújtott kedvezményekkel.

Désaknán a forgalom újabb fellendülésének kétségkívül egyik hathatós tényezője az, hogy a Sójövedék Vezérügynöksége teljesen új sóüzemtelepet létesített e bányánál, amely a legmodernebb szállítási, rakodó, valamint őrlőberendezések felhasználásával a bánya szállítóképeségét magas színvonalra emelte, Megkezdte egyidejűleg a Vezérügynökség az új telepről az iparsó szállítást is.

Az egész erdélyrészi sótermelés és sóforgalom adatai az 1909. évben — szembeállítva az előző 1908. év eredményével — a következők voltak :

Sóelszállítás az erdélyrészi sóbányatelepekről:

Bányatelep:	1908	1909
	métermázsákban	
Marosujvárról	921.235	926.930
Désaknárról	328.934	426.993
Parajdról	179.922	185.941
Tordáról	23.065	21.246
Vizaknárról	19.747	18.781
Összesen:.....	1,472,903	1,579.891

Az 1909. év forgalma tehát *106.988 métermázsával haladja túl* az előző év és 161.854 métermázsával az 1907. év forgalmát.

A kamarai kerületben fekvő sóbányák termelése elsősorban a *belföldi fogyasztást volt* hivatva kielégíteni ; igen számottevő sómennyiség ment azonban a désaknai és marosujvári bányákból *külföldre* is. A Sójövedéki Vezérügynökséggel megbízott *Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság* a múlt év folyamán az eddiginél is erélyesebb tevékenységét fejtett ki oly irányban, hogy a magyar sónak minél teljesebben meghódítsa a külföldi piacokat, melyek régebben teljesen elvesztek a magyar exportra nézve a rendkívül heves külföldi versenyharc folytán. A múlt év eleje óta Bulgáriában megszűnt sómonopolium alkalmat nyújtott arra, hogy nemzetközi versenypiacon Magyarország ismét felvegye a küzdelmet s a Magyar Kereskedelmi részvénytársaság az egész Balkán-félszigeten működő kipróbált szervezeteivel, erélyes kereskedelmi tevékenységgel, anyagi áldozatokat sem kimélve, belement a magyar sójövédék képviselőjében a versenyküzdelembe. Az eredmény az lett, hogy az elmúlt évben az erdélyi magyar só exportja Bulgária felé az előző évi 63,800 q.-ról

138,800 q.-ra emelkedett, ami igen örvendetes kilátást nyújt arra nézve, hogy milyen további eredmények érhetők el erélyes tevékenység által.

A kamarai kerület *iparsó forgalmának* fellendülése is kétségkívül jórészben ama változások következménye, melyek az iparsó kiszolgáltatása körül az új organizáció életbeléptetése óta érvényre jutottak. Az iparsó beszerzés megkönnyítése, az iparsó árának olcsóbbá tétele, a kisiparosok mentesítése mindama komplikált, lassu és nehézkes eljárások alól, melyekkel régebben az iparsó használatához szükséges engedély megszerzése s a kedvezmény tényleges igénybevétele járt, oly tág teret nyitottak az iparsó használatának, melyen belül a fejlődés meglepő arányokat öltött. A *marosujvári* sóbányánál a Magyar Királyi Sójövedék Vezérügynökségének denaturáló telepe, mely 1906-ban 42.700 métermázsa, 1907-ben 46,300 métermázsa, 1908-ban 51.843 métermázsa denaturált iparsót állított elő - az elmúlt 1909. évben már 75.232 métermázsa ily sót dolgozott fel, emellett a *désaknai* telepről is feladásra került 7400 métermázsa iparsó. A más célokra ugyyszólván teljesen értéktelen hulladéksónak ily kedvező felhasználása figyelemre méltó eredmény a sójövédéki kincstár szempontjából is.

Kamarai kerületünkben a Magyar Királyi Sójövedék Vezérügynöksége a múlt év végén *154 iparosnak* szerzett díjmentesen iparsóhasználati engedélyt, míg az iparsó kiszolgáltatás reformjának életbeléptetése előtt midössze 10 kamara kerületünkbeli iparos használt üzemében iparsót. A tetemes emelkedés részletes adatai szerint az 1909 évben iparsóhasználati engedélyt nyert iparosok között volt: agyagiparos 1, bélékészítő 8, bőriparos 74, fagyaltkészítő 45, vasut, iparvágány, stb. 4, hűtőiparos 7, kelmefestő 2, lovarda és tornacsarnok 3, szappangyáros 9, sósfürdő 1.

Hogy mindez iparosok az iparsóhasználati engedéllyel könnyebben élhessenek, vagyis az iparsót gyorsan és akadálytalanul megkaphassák, a pénzügminiszterium megbízása alapján a Sójövedék Vezérügynöksége az ország 19 városában tart fenn állandó *vidéki iparsóraktárakat*. Kamaránk területén ily raktár a marosujvári és désaknai iparsódenaturáló telepeken kívül Kolozsvárt működik s az elmúlt év folyamán 38 iparos 85 esetben vette igénybe, míg a marosujvári üzemtelepnél 429 iparos fogyasztó 1011 esetben, a désaknai üzemtelepnél pedig 1 ipartelep 47 esetben rendelt közvetlenül iparsót.

Szénbányászat. A múlt évi üzleti eredmény nem a megkedvezőbb volt. Ennek egyik legfontosabb oka volt az az előrelátás és számítás nélküli túltermelés, amit az összes magyarországi nagyobb bányák a múlt évben eszközöltek. Dacára annak, hogy az 1909 évi fogyasztás emelkedése maximum 10—12%-ot mutatott, evvel szemben aránytalanul nagyobb volt a termelés, aminek következtében a kínálat nagyobb lett, mint a kereslet. Természetes, hogy a már kitermelt szén piacra kellett vinni s ilyen körülmények között a szén árak rohamosan visszaestek. E visszaesés oly nagy mérvet öltött, hogy félős, hogy ilyen körülmények között egyáltalán érdemes lesz-e a termelés.

Az enyhe tél is nagyban hozzá járult a kereslet hanyatlásához, mert a rendes fűtési szénmennyiségnek alig 20%-a került 1909-ben elszállításra. Ma már minden bányászóriási nagy szénkészlettel bír, minek okát a túltermelésen kívül az enyhe télben kell keresnünk.

Harmadik jelentős oka volt a szénárak hanyatlásának az a szomorú körülmény, hogy a németországi ipar pangása következtében a porosz szén tulnyomóan Magyarországon talált piacra, kiszorítván a nagyfokú túltermelés

következtében amugy is elszállításra váró hazai szenet, ami másképpen nem tudott érvényesülni, mint árlenyomás árán. Megfigyelésre méltó körülmény, hogy mult év májusában a cséplési szükségletekre bányainknak már tulnyomó előjegyzésük volt — és most e célra még mindig nélkülözik a rendeléseket. Ez a körülmény is a tultermelésre és a szénárak leszállítására vezethető vissza, mert ezek vezetik a mezőgazdákat arra a következtetésre, hogy szükségleteiket későbbben még olcsóbban fogják beszerezni. E hitükben azonban csalódní fognak, mert máris arra a minimumra jutott a szén ára, ami okvetlenül bizonyos kartellszerű egyezsre vezetí az iparvállalatokat.

A vasuti széntarifa felemelése általában igen nagy károkat okozott mind az ipar vállalatoknak, mind a fogyasztóknak és a szénfogyasztást és bányáink versenyképességét károsan befolyásolja.

Az Erdélyi bánya r. t. egeresi bányavállalatában a befektetések fokozatosan emelkednek, a szükséges beruházások — a jó jövő reményében — a legnagyobb gondal eszközöltettek. Kötések eszközlésével az egész évi termelés értékesítését biztosította s kitünő minőségénél fogva szenük mind nagyobb keletnek örvend s mind nagyobb tért hódít. A bánya hivatalos elnevezése is megváltozott, amennyiben „Ferencz telep“ néven szerepel a közigazgatásban. Munkásai részére a legnagyobb gondal mindenemü jóléti intézmenyeket létesített. A régi lakásokat a modern kor igényeinek megfelelően átalakította, részben pedig ujjakkal szaporította. A telepen felváltva két orvos gyógykezelí a betegeket. Modern, egészséges kórházat állítottak fel, a hol a betegek a leggondosabb kezelést nyetik. Állandó mészárszék van a telepen, a hol munkásai és tisztviselői mindennap kitünő, friss hust élvezhetnek és pedig 25—30 fillérrel olcsóbb árban, mint a városi ár.

Élelmiraktárunkban pedig két raktárnok segítségével 300 munkás szerzi be szükségletét kitünő, jó élelmicikkekben és saját beszerzési árban.

A bányatelep egyik legfontosabb ténykedése a minden rétegben és minden téren forcirozott magyarosítás. Ezt első sorban a bányatelepen levő két iskola egy tanítója és tanítónője közvetíti. E két iskolában négy falu gyermeke nyer oktatást a bányatelep gyermekein kívül, a kik mind román voltak dacára — magyarul beszélnek.

A munkások legnagyobb részének, valamint tisztviselőknél és altiszteknek külön házi kertjük van, a honnan zöldségfélét és egyéb a háztartásban szükséges élelmicikket nyerik. Általában minden tekintetben a legmagasabb igényeket is kielégítő kényelemmel vannak az alkalmazottak ellátva. Aesthetikai és egészségi szempontból a telep körös-körül be lőn fásítva és a vidék jó levegője is hozzá járul a kedvező viszonyokhoz. Kutak furása segítségével ma már abba a kellemes helyzetbe jutottak a munkások, hogy friss forrásvizet élvezhetnek, a mit több éven át nélkülöztek.

△ Az 1906-1907 évben volt szénhiány hatása alatt francia tőkésekbe álló csoport Szolnok-Doboka és Kolozs megyében nagyobb kiterjedésű szénterületet fedő zártkutatóványokat vásárolt meg és üzemét 1907 év végén meg is kezdte.

A társaság egyelőre a Szolnok-Doboka vármegyében fekvő zártkutatóványokkal biztosított területek feltárolására szoritkozott, úgy, hogy az 1908-1909 év folyamán java-részt csak feltáró munkálatokat folytatott. Minthogy a kérdéses területeken azelőtt sohasem folytattak bányászatot, az első időben sok küzdelme volt a társaságnak a munkáshiánnyal, a munkásokat távoli vidékekről kellett hozatnia. Kellő munkáslakások hiányában a munkát sem foly-

tathatták kellő eréllyel és csak az 1909-ik évben kezdette meg — a Franciaországban megalakult társulat, mely céget időközben Magyarországon is „Kolozsvári Kőszénbánya Részvénytársaság“ cég alatt bejegyeztette — intensivebben a munkálkodást.

Az üzem elkezdésekor ideiglenesen épített lakások helyett az 1909-ik évben a társaság 20 modern berendezésű, célszerű munkáslakást épített és ez is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy 1909. évben 160 munkás talált foglalkozást a bányatelepeken. Minthogy a társaság a fősulyt mindeddig a telepek előkészítési munkálataira fektette, de nagyobb mennyiségű termelés a kellő szállítási eszközök hiányában és az egyes bányatelepeknek a vasuti állomástól való 4·5 illetőleg 10 kilométernyi távolsága folytán amugy is rendkívül nehézkes és költséges lett volna, nem is termelt nagyobb mennyiségű szenet, úgy hogy az 1909 évi széntermelés csak 65.000 q. tett ki. A társaság jelenleg egy 7·5. km. hosszú sodronykötélpálya készítését és egy modern berendezésű szénosztályozó létesítését tervezi, melyeket az év őszén üzembe helyez.

A munkáshiány káros hatását a társaságnak rövid fennállása alatt is sajnosan kellett tapasztalnia, mert a helybeli munkások csakis időszerű munkásoknak tekinthetők, amennyiben a nyár folyamán semmi pénzért sem dolgoznak és éppen ez ok miatt inkább csak külszíni munkánál használhatók, míg a rendes bányamunkásokat — nagy áldozatok árán — távoli vidékről kell hozatnia. Sajátságos, hogy iparilag képzett, használható munkás, mint pld. lakatos, kovács a vidéken egyáltalán nem kapható s azokat tulnyomólag a fővárosból kellett hozatnia.

Ami már most is különösen érezhető, de a jövőben a társaság szállítására és így a termelési költségek alakulására is rendkívül nagy befolyással lesz — az, hogy a

bánya feladó állomása : Szurduk magánvasut mentén fekvén, a fuvartételek túl magasak. De nem csak a bányáüzem részére érkező anyagokat drágítja meg nagyon a fuvar, hanem az eladásra kerülő szén árára is oly nagy hatással van, hogy a társaság nagyobb vevő körzetre csak igen nagy áldozatok árán terjeszkedhetik ki.

E hátrány lehető enyhítése érdekében vállalatunk igen ajánlatosnak tartja *a Franciaországban a magánvasutakon életben levő azt a gyakorlatot követni nálunk is, hogy a szén fuvardija a befutott kilométerek szerint számíttassék, legyen az bármely magán- vagy államvasut.*

E kívánság méltányosnak látszik abból a szempontból, mert bizonyítható tény az, hogy például az összes magyarországi barna szenek kevés kivétellel mind egyenlő minőségűek és a termelési költségeik majdnem egyformák s így az egyenlő elbánás elve méltán követelhető. E tarifális kérdés egyöntetű megoldását a m. kir. kereskedelemügyi ministeriumnak — melynek hozzájárulása nélkül a magánvasutak nem alkothatnak díjtételeket — jóakaró figyelmébe ajánljuk.

Szakoktatás.

Kereskedő tanonciskola. A kolozsvári kereskedőtársulat által fentartott s a kereskedelmi akadémiával kapcsolatban álló kereskedő tanonciskolába az 1908—9. tanévben beiratva volt: I. osztályban 23, II-ik oszt. 32 és a III. osztályban 16, összesen 71 tanuló. Az iskola felügyelő bizottságának elnöke Tamásy István kereskedő, a tanítást pedig az akadémia tanárai végzik. Az iskola fenntartásának évi költsége 3700 K, melyhez kamaránk 800, Kolozsvár város pedig 600 korona segélylyel járult. Fontos és rég óhajtott reform valósult meg e tanévvel a tanonciskolában: estéli helyett délutáni tanítás lépett életbe.

Kolozsvári Kereskedelmi Akadémia. Kamara kerületünk e legrégibb és legnagyobb virágzásra emelkedett szakiskolája az 1908—9. tanévvel fennállásának 31-ik évét töltötte be. Népeességénél fogva az ország egyik leglátogatottabb iskolája, akadémiai jellegénél fogva pedig hazánk második kereskedelmi főiskolája, mely mellett már 23 év óta, 90 tanuló befogadására berendezett modern internatus áll fenn.

Az intézetnek az utolsó tanévben 313 tanulója volt, melyből 258 felső kereskedelmi iskolai tanuló, 55 pedig akadémiai hallgató. Az internatusban minden hely el volt foglalva a felvett 90 növendékkel A tanulóifjuság 40 törvényhatóság területéről sereglett össze.

Az Akadémia felügyelő bizottsága a negyedik decen-

numot üdvös új alkotásokkal akarta megnyitani. Nagyszabású építkezéseket tervezett, egyfelől a főiskolai tagozat méltó elhelyezésére, másfelől az első magyar női felső kereskedelmi iskola megteremtésére. Mély sajnálattal konstatáljuk, hogy az Akadémia vezetőinek e nemes törekvése nem nyerte meg az alkotmányos magyar kormány számba vett és jogosan várt támogatását s hogy a magyar kereskedelmi szakoktatás dicsőségére szolgáló tervek nem valósulhattak meg, eszménket azonban, női felső kereskedelmi iskola létesítését, más szerencsésebbek ezuttal is kisajátították és hasznosították.

De még sem múlt el alkotások nélkül az 1908—9. tanév. Akadémiánk a gondjaira bizott nagyszámú ifjuság testi neveléséről olyan áldozatokkal gondoskodott, melyekkel ismét páratlanul áll a magyar kereskedelmi iskolák sorában. Tornatanári tanszéket rendszeresített és építtetett olyan tornacsarnokot, melynél szebbel nem igen dicsekedhetik magyar iskola. A terv készítője Reményik Károly építész mérnök, felépítője Rehling Alajos. A nagy terem 11 m. széles, 22 m. hosszú, 7 m. magas; a tornatanár szobáján kívül van benne zuhany szoba és öt helyiség öltözőnek és szertárnak. Világítása villany ivilámpákkal történik s modern felszerelését Koperniczky budapesti tornaszergyáros eszközölte. Építése és felszerelése természetben adott jelentékeny anyagon kívül 42,141 K-ba került. Ez alkotással megoldotta akadémiánk a nevelés egy fontos, korunkban mindinkább előtérbe nyomuló, de éppen a kereskedelmi iskolákban a legelhanyagoltabb kérdését: az ifjuság testi nevelését. A torna és játék elfoglalta megillető helyét tantervünkben s intézetünkben olyan élénk sport élet fejtett ki, hogy akadémiánk ez iskolai városban máris vezető szerepre emelkedett.

E tanévben, a szokott helyi tanulmányi kirándulá-

sokon kívül akadémiánk a husvéti szünidő alatt 3 vezető tanár és 58 növendék részvételével egy nagyszabású tanulmányi kirándulást is rendezett, melynek megálló helyei voltak: Budapest, Triest, Pola, Fiume Zágráb. Ez utban főleg az ipari és kereskedelmi berendezéseket vették szemügyre, a kikötőkben pedig a világkereskedelmi intézmények iránt érdeklődtek.

A Kolozsvári Kereskedelmi Akadémia fenntartásához ez évben is, kamaránkon kívül, Kolozsvár sz. kir. város 6000, a közoktatásügyi m. kormány 28,800 K segélylyel járultak. Bár e támogatásért hálás szívvel mondunk köszönetet, nem hallgathatjuk el annak kijelentését, hogy a magyar kormánynál szakiskolánk ügye még mindig alárendelt jelentőségű. A német Handels Hochschulen évi fenntartása 2—3 százezer márkába kerül, mert ott tudják, érzik, hogy ez iskolák a német világkereskedelmi terjeszkedésnek, a német erőnek és gazdagságnak legfontosabb éltető forrása. Nálunk is a kereskedelmi főiskolának az lenne a hivatása, hogy ők neveljék a kereskedelmi társadalom vezérkarát, a magyar világkereskedelem küzdő katonáit. E célt azonban az eddig nyújtott támogatással soha el nem érjük s e körülményt különösen ajánljuk Nagyméltóságod érdeklődésébe, bölcs figyelmébe.

Az intézet tanári kara ez évben 37 tagból állott, kiknek egy része, tanítói hivatásán kívül, jelentékeny irodalmi és társadalmi tevékenységet fejtettek ki s ismereteik továbbfejlesztése céljából többen, részint a tanév folyamán, részint a szünidő alatt külföldi tanulmányutakat tettek. Az akadémia (főiskola) tanulmányi programjához e tanévben 52 előadás volt felvéve, bizonyoságul annak, hogy a vidék ez egyetlen keresett főiskolája, korlátolt anyagi ereje dacára is, dicséretesen tölti be hivatását.

A kolossvári m. k. állami fa- és fémipari szakiskola a tavalyi 1908—1909 tanévvel fennállásának 25-ik évét zárta be, s e tanév is nemcsak eredményes tevékenységről, hanem folytonos újabb fejlődésről is számol be.

Az intézet népeisége a következő volt :

Az alapszakosztályokon (fa- és fém)	95	tanuló
A tanoncszakrajzi 8 csoportban	211	„
Az iparossegéd és mester továbbképző tanfolyamokon	192	„
A különböző kazánfűtő-, lokomobil- és stabilgépkezelő tanfolyamokon	64	„
A dinamógépkezelő tanfolyamon	18	„
A gázmotorkezelői tanfolyamon	23	„

Összesen.. 603 tanuló

a mi körülbelül az előző tanévben elért legnagyobb létszámmal (625) egyezik, ez a körülmény nemcsak a tanulói létszám állandóságát, hanem a létesített szaktanfolyamok életrevalóságát is bizonyítja. De még jobban bizonyítja tavalyi jelentésünkben foglalt azt a megjegyzésünket, hogy a nagy népesség nemcsak az intézet tantermeit és műhelyeit vette fokozottan és teljesen igénybe, hanem a lebonyolítás csak azáltal volt lehetséges, hogy a szaktanfolyamok egy jelentékeny része, nevezetesen az építőipari és és czipészsegédek továbbképző szaktanfolyamai, a gázmotorkezelői és mérlegtanfolyamok, továbbá az általános szabadkézirajzi, és számtan-mértani tanfolyamok hely hiányából az I. Ferencz József iparmuzeumban voltak megtarthatók.

Ha hozzá vesszük ehhez még azt a körülményt is, hogy az I. Ferencz József iparmuzeum szakkönyvtára, mintatára és gyűjteménytárai a tavalyi évvel a nyilvános használatnak átadottak, s bár lassu mértékben, de egyre szép irányban szaporodó gyűjteménytárgyai számára rövid idő alatt a rendelkezésre álló helyiségek

megtelnek, a legégetőbb kérdésnek kell tartanunk ez intézmények fokozatos kibővítését, mert máskülömben a szép virágzásnak indult intézetek fejlesztésének útjába elháríthatlan nehézségek gördülnek. A szűk térbeli viszonyok a kibővítésnek egyszerű megoldását nem engedik, tekintettel azonban a fontos célra, nem mulaszthatjuk el Nagyméltóságod figyelmét újból és nyomatékkal felhívni arra hogy, 1) *az intézetek kibővítése nézetünk szerint immár elodázhathatatlan; 2) mennél tovább késik a bővítés sikeres annál megoldása, nagyobb anyagi áldozatot fog igényelni.* Az okszerű és arányos kibővítést az iparoktatás érdekei egyenesen is megkívánják, de ha ehhez még azt is hozzáveszszük, hogy napról-napra merülnek fel oly jogosult iparoktatási kívánságok, melyek kielégítését hely hiányából elodáznunk kénytelenek, továbbá a folyton szaporodó ipari és kereskedelmi szakkiállításokra sincs alkalmas hely, e mellékcélok kielégítése is szinte követelőleg kívánják, hogy e régen huzódó kérdés valahára gyökeresen rendeztessék, s ezáltal a jövő továbbfejlődés alapja biztosittassék.

A rendes szakosztálybeli tanulók statisztikájából örömmel látjuk, hogy a tanulóknak kétharmada helybeli illetőségű s így az intézet benépesítése tulajdonképpen helybeli tanulókkal is lehetséges; annál nagyobb fájdalommal tapasztaljuk, hogy az intézetnek évente 20–30 tanulót kell hogy hely hiányából visszautasítson, a visszautasított tanulók jórészen vidéki, kamarakerületbeli törekvő tanulók, kiknek érdeke különösen két követelmény kielégítését tenné szükségessé és pedig egyrésről az intézet kibővítését annyira, hogy ne forduljon elő, különben arra kvalifikált tanulónak hely hiányából, való visszautasítása, és másrésről ezzel kapcsolatban egy 30 főre berendezett *internátus létesítését*, hogy a vidéki szülő a nehéz megélhetési viszonyok között gondtalanul kevés áldozattal, kellő felügyelet alá adhassa iparos pályára

szánt s arra kedvet mutató gyermekét. Legyen ez egy nyomós indokkal több az intézet kibővítésére.

A mi az egyes tanfolyamokat illeti, azok közül az iparostanoncok esti szakrajztanfolyamai, az asztalos, építő iparos, géplakatos, cipésziparos, valamint az általános ipari továbbképző tanfolyamok, továbbá a különféle kazánfűtői, lokomobil, stabil és dinamogépkezelői tanfolyamok munkásságáról már előző évi jelentéseinkben részletesen megemlékeztünk, s azért ezuttal elegendőnek tartjuk annak feljegyzését, hogy e tanfolyamok a régtől óta kipróbált jó rendszer szerint ez évben is teljes sikerrel terjesztették a szakképzést, s ekként e tanfolyamoknak jövőben való állandósítása valósággal hézagpótló.

Az e tanévben létesített új szaktanfolyamok pedig a következők voltak:

Gázmotorkezelők tanfolyama. Különös fontossággal bír e tanfolyam létesítése kamarakerületünkben azért, mert hiszen nemcsak az ipartelemek általános iránya az, hogy a telepek motorjait a különböző légszesz, benzin, nyersolaj, szesz stb. motorokkal cserélik fel, hanem kamarakerületünk jelentékeny részében alkalmas tápvíz hiánya miatt ily motorokkal való üzemre áttérni, egyenesen is kényszerítve vannak. Ekként a legnagyobb mértékben természetesen kell látnunk az érdeklődést, hogy az első ízben rendezett tanfolyamon 23-an vettek részt, többen messze vidékről is. Nem mulaszthatjuk el továbbá kiemelni, hogy e tanfolyam számára az I. F. J. iparmuzeumban mintaszerű motortelep rendeztetett be, melyben a szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítása nagy mértékben könnyű volt. Közérdekből e tanfolyam mielőbbi megismétlését kívánatosnak kell tartanunk.

Hasonló hézagpótló s valóban szükséges ujtás volt

a mérleg és mértékismertető és javító tanfolyam létesítése is. A mértékek és mérlegek használatáról szóló s a tavalyi évvel életbe lépett új törvény, dacára a körütekintő végrehajtásnak, úgy kereskedőinket, mint iparosainkat készületlenül találta. Helyes gondoskodásnak kellett tehát tartanunk, hogy Nagyméltóságod kamaránk indokolt felterjesztésének helyet adva, az ország különböző helyein s így városunkban gondoskodott az átmeneti nehézségek lehető kiküszöböléséről ily tanfolyam szervezése által. E tanfolyamok rendezése által az érdekelt iparosok kitanítása megtörtént azáltal, hogy figyelmük a törvényes kellékekre, a szerkezetek fontosságára, s a javítások gyakorlati módszereire felhivatott s ezáltal a jogosult magánérdek mellett valósággal a közérdek is kielégítést nyert. Még nagyobb örömmel fogadtuk a szépsikerű tanfolyamnak az ősszel történt megisméltését.

Érdekes ujtás gyanánt jegyezzük fel a *körösfői gyakorlati és továbbképző* tanfolyam létesítését. A kamarakerületi kalotaszegi faragók már régtől óta üzik háziiparszerűleg egyes butorok és disztárgyak faragással való díszítését. A tárgyaknak összeépítését és vasalását, valamint pácolását és színezését azonban nem kellő tökélyvel kezelték, miért is e különben tetszetős és a népies művészetet visszatükröző cikkek nagyobb elterjedésnek nem örvendhettek. Ezen segitendő, Nagyméltóságod akként intézkedett, hogy a kalotaszegi faragó háziipar középpontján Körösfőn az elmúlt nyáron az intézet egyik művezetőjét a hely színére küldötte és 25 háziiparos részére, kik közül 20-an Körösfőről és 5-en Magyarbikálról vettek részt, nyári tanfolyamot rendezett. E gyakorlati tanfolyam hatását két irányban éreztette elsősorban azáltal, hogy a háziiparosok már most képesek lettek készítményeiket kellő szakértelemmel és kellő csinnal elkészíteni, másrésről pe-

dig ennek kapcsán az ottani háziiparosok *termelő és eladó szövetkezetbe* tömörültek, ami lényegesen hozzájárul ahhoz, hogy készítményeik immár országszerte elterjednek. Fokozta a hatást még az is, hogy e háziiparosok közül heten négyhavi továbbképzésre bejöttek az ipari szakiskolába, ahol alkalom nyílt rajz és gyakorlatbeli ügyességüket továbbfejleszteni és alkalmas mintatárgyakat gyűjteni.

A mester és segédképző tanfolyamok végén rendezett rajz- és munkakiállításán örömmel láttuk a tervszerű előhaladást s a készült szép munkákat.

Az intézet rendes szakosztályait 6 fa és 8 fémipar tanuló végezte, kik megfelelő elhelyezésre találtak.

Az intézetben 6 rendes, 9 óraadó tanár és összesen 10 művezető és előmunkás tanított, s az intézet költségei 80459 K-t tettek ki, melyhez kamaránk 4800 K-val járul. Az intézeten levő tanulók közül 26-an összesen 1600 K pénzbeli ösztöndíjat, azonfelül többen ingyen ebéd vagy rajzszert segélyben részesültek. Az ingó és ingatlan leltári vagyon értéke 353.635 K.

A zalatnai m. kir. állami kőfaragó és kőcsiszoló ipari szakiskola a tavalyi 1908—9 tanévvel fennállásának 15-ik évét fejezte be. E tanévre összesen 45 tanuló iratkozott be (egygyel több, mint az előző tanévben), kik közül 35 a kőfaragó és 10 a kőcsiszoló szakon volt. E tanulók tulnyomó részben ösztöndíjasok, amit indokol az a körülmény is, hogy a tanulók között csak 10 volt helybeli, míg a többi idegen illetőségű. Az intézetet az elmúlt évben 9 kőfaragó és 2 kőcsiszoló tanuló végezte, kik mindannyian jó elhelyezésre találtak.

Az intézetben 4 tanár és 4 művezető tanított, kik nemcsak a tanítás érdekeit látták el buzgósággal, de egyéb

műszaki, kulturális és társadalmi ügyekben is tevékenykedtek.

A kőfaragó műhelyben készült 384 drb tárgy 9254 K értékben hazai kő- és márványfajokból. A kőcsiszoló műhelyben pedig 7596 K értékű disztárgy, melyek igen nagy kelendőségnek örvendenek, nem is csoda, mert kamaránknak is volt alkalmá a készült izléses tárgyakat megtekinteni s méltán fejlődik az ezen cikkekben való kereslet.

Az iskola fenntartása 54895 koronát igényelt s ingó s ingatlan vagyonának leltári értéke 224,515 K.

Az iskolával kapcsolatosan rég idő óta tervezett internatus még e tanévben sem nyert megoldást, pedig arra, ha különösen figyelembe vesszük a sok vidéki ösztöndíjas tanulót, nézetünk szerint feltétlenül szükség volna.

A kolozsvári államilag segélyezett nőipariskola az 1908—9. tanévvel fennállásának 27-ik életévét zárta le. Beiratkozott 78 rendes, 53 rendkívüli, 19 tandíjmentes, vagyis összesen 179 növendék. Ily módon az intézet népessége az előző tanévihez képest újból 12 főnyi szaporodást mutat, s örömmel jegyezzük fel, hogy a szaporodás állandó s évek óta emelkedő.

Ujítás gyanánt igtathatjuk be azt, hogy a lefolyt tanévben az intézetben egy *ruhaszabászati* rendkívül tanfolyam tartatott, ötheti tartammal. A tanfolyamon 25 olyan hallgató vett részt, kik a varráshoz értettek, de rajzolni és szabni nem tudtak. E tanfolyamnak célja tehát az volt, hogy e varrónőket a mértékvételbe, a mérték utáni szabásba, s a szabásminták kezelésébe s végre ezek alapján kész ruhadarabok készítésébe begyakorolják. E tanfolyam kitűnő sikerrel bevált, s így annak ismétlése elé örömmel nézünk. Annál sajnosabban esik megállapítanunk,

hogy a néhány évvel ezelőtt létesített *keztüvarró* tanfolyam és kereseti műhely nem tud mélyebb gyökeret verni, a mennyiben e tanfolyamra csak két új jelentkező akadt s a régiekből is csak 8 munkásnő dolgozott, annál mélyebben sajnáljuk e tanfolyam kevés sikerét, mert a munkásnők aránylag rövid tanuló idő után havi 25—40 K keresetre is szert tehetnek.

Ujításnak jelezhetjük továbbá azt a körülményt is, hogy a kedvelt csetneki *csipke* készítése az I., II. osztályba, a varrott csipke pedig a III. osztály rendes munkái közé lett besorozva.

Az intézet egyes szakosztályainak megoszlása következő volt:

I. o. Alapvető munkák és kézivarrószak	29	tanuló
II. o. Gépvarrási fehéreneműszak	53	„
III. o. Műhímzőszak	18	„
IV. o. Ruhavarrószak	74	„

A ruhavarrószak növendékei a nagy létszám miatt 2 csoportba voltak beosztva.

Munkamesternői vizsgára készült 7 növendék.

Az intézetben a lefolyt tanévben a következő munkák készültek:

az I. osztályban:

110 drb. kötési munka	40.80	K értékben
171 „ horgolási „	50.44	„ „
56 „ recze „	6.96	„ „
54 „ bogozási „	25.92	„ „
6 „ keresztöltési munka	10.80	„ „
7 „ beszövési „	16.80	„ „
97 „ fehérenemű „	669.02	„ „
282 „ csipke „	79.84	„ „
31 „ szorgalmi „	136.03	„ „

a II. osztályban:

332 drb. gépvarrásos munka 2128 K 72 f. értékben.

a III. osztályban :

112 drb különféle holbein, himzés, áttört kalotaszegi, ajour, recze, spanyol, selyem, rátét, tüfestés, chinai, richelieu, rococo, himzőmunka 1891 K 98 f. értékben.

A ruhavarrószakon pedig 239 drb különféle ruhadarab 5178 K értékben.

A rendkívüli keztyűvarró tanfolyamon levő növendékek és munkásnők pedig 9064 drb 19.038 K értékű keztyűt készítettek, mely munka után 2079 K keresetet fizettek ki.

Iy módon az iskolában összesen 29.272 K 08 f. értékű munka készült.

Az intézeti növendékek által készített rajzokból, szabásokból és kézimunkákból a tanév végén szépsikerű kiállítást láttunk.

Az iskolán 4 rendes tanító és 2 rendkívüli működött.

Az intézetet állami és városi segéllyel az Erdélyrészi Nőiparegylet tartja fenn mintegy 15000 K költséggel, állandó nehéz körülmények közt, melyben csak az nyújt némileg kedvezőbb képet, hogy a lefolyt évben jutott hozzá az egyesület azon 10.000 K hagyományhoz, amelyet régebben nagylelkű jótévője, Szacs vay Sándorné sz. br. Wesselényi Josefa adományozott.

Ujra felvetjük azt a régen táplált óhajtasunkat, hogy méltó volna e 27 év óta fennálló és szépsikerű intézet sorsát az államosítás által végleg rendeztetni.

Alsófoku iparoktatásunk érdemleges följegyzést csupán a kolozsvári inasiskolánál mutat, amely ugy népeségénél, a tanulók magasabb előképzettségénél, mint szervezeténél és vezetésénél fogva messze kimagaslik kerületünk többi hasonló iskolái közül. Ez intézetünknel jórészen keresztül van vive a szakirányu oktatás. A részletekre nézve a következőket iktatjuk ide :

A kolozsvári inasiskola szervezetében fennállásának

35-ik évében változás nem volt. Ez rövid időn belül nem is remélhető, mert mind azon külön változások, a melyek az iparos tanonciskolákban az iparágakra való tekintettel eszközölhetők, ez iskolánkban már keresztül vannak vive. Értjük ez alatt azt, hogy minden iparág külön rajzoktatásban részesül úgy szaki, mint általános szempontból. Még iparosszaktanítóink is, egynek kivételével, mind tanfolyamot végeztek. Cipész, csizmadia, szabó, festő szaktanfolyamaink uttörők, s mondhatjuk más ilyenmü tanfolyamunknak mintául szolgálnak. Még csak azt a törekvést óhajtjuk keresztül vinni, hogy az osztályokba beiratkozó inasok már szakjuk szerint legyenek különválaszthatók. Ennek pénzügyi okokon kívül más akadályja nincs.

A tanítás a folyó évben is 17 osztályban volt. Rajzosztály volt 14. A tanító testület az igazgatón kívül 31 tanítóból és 11 hitoktatóból állott. Folytatólagosan beiratkozott 932 tanuló, a mi az elmúlt évihez 42 létszám-szaporodást mutat.

A már említett rajztanfolyamokon kívül a II. és III. osztályu tanulók az ipari szakiskolában nyolc különböző csoportban részesültek szakoktatásban.

A tanévet befejező vizsgálatokon a város és a kamaránk 200—200 koronás adományából, valamint az ipar-estület könyvadományából 230 tanuló részesült jutomban.

Sajnálattal kell azonban megemlékeznünk a tanonc-munka-kiállításról, a mely úgy a résztvevő tanoncok száma, mint az általuk kiállított munkák szempontjából egyike volt a leggyengébbeknek. Oka ennek mestereink általános szegénységében keresendő, abban t. i., hogy nem képesek a befektetendő nyersanyag értékét üzletüktől elvonni s olyan tárgyakba befektetni, a melyet nem

rendelésre készítettek s a melynek elacása rövid időn belül nem remélhető.

Az intézet évi költsége 16.582 korona volt, a melyhez a Kultusz Miniszter Úr 1500 koronával járult hozzá.

Nem hagyhatjuk megemlítés nélkül a kolozsvári vendéglősök buzgóságát, a mellyel „A vendéglősök szakiskoláját“ saját költségükön tartják fent. Ilynemű iskola hazánkban még mindig igen kevés van s a mi vendéglős iparosaink megértették a művelődés hívó szavát és létesítették az iskolát.

Iparos iskolánk az ipariskolai tanítói képzés szempontjából is kiveszi részét a munkából. Városunkban és iskolánkban létesült az első szünidei rajztanítói tanfolyam, amelynek alapján létesültek a többi vidéki tanfolyamok. De az elméleti oktatás tökéletesbitésére is kellett tanfolyamokat létesíteni, a melyeknek elseje szintén a mi iskolánkban létesült és folytatja ilyen irányu munkálkodását évről évre.

•

K I M U T A T Á S

a kolozsvári keresk. és iparkamara területén levő alsófokú kereskedelmi és ipariskolákról az 1908/9. tanévben.

Sorszám	Törvény-hatóság	Az iskola neve és helye	A heti tanórák száma osztályonként		Az iskola költségei		S e g é l y		beiratkozott		tanulók száma		Az összes osztályok tanórái hetenként		A felállított osztályok száma		A munka-kiallításban résztvevő		A tanerők száma
			K	f.	K	f.	állami	egyéb	tanulók száma	az végéig maradt	Az összes osztályok tanórái hetenként	A felállított osztályok száma	tanonc	díjbal					
1	Kolozs	Kolozsvár	9	16582	1500	15082	889	20	233	636	149	17	93	110	37				
2		Bátfyhunjad	8	261571	540	207571	116	8	17	91	32	4	—	—	6				
3		Abrudbánya	7	142722	700	72722	56	3	7	46	14	4	—	—	3				
4	Alsó-Fehér	Gyulafehérvár	7	4123	1400	2723	239	21	17	201	42	6	—	—	8				
5		Marosujvár	4	1190	1500	570	73	9	1	63	12	4	—	—	2				
6		Nagyenyed	8	2210	5460	710	204	26	22	156	32	5	46	87	4				
7	Beszterce-Naszód	Beszterce állami	8	6104	1500	644	28	20	25	163	48	6	59	74	7				
8		Beszterce községi	12	1094190	2370	1094190	192	11	13	168	60	6	—	—	7				
9		Dés	7	568393	1200	180825	138	4	16	118	25	4	35	54	6				
10	Szolnok-Doboka	Szamosujvár	7	300825	1200	180825	285	28	29	228	42	4	26	30	4				
11	Kis-Küküllő	Dicsőszentmárton	6	138468	790	808	59	3	1	55	16	4	35	38	3				
12		Ersébetváros	4	246855	170	76855	119	4	10	105	201/2	4	42	50	5				
13	Torda-Aranyos	Maroslúdas	7	172848	1000	72848	67	7	1	59	21	3	21	29	3				
14		Torda	8	503414	800	443414	325	28	28	69	40	5	84	117	8				
15		Szilágycseh	8	146548	1200	26548	60	6	15	39	32	4	29	34	4				
16		Szilágyosmlyó	7	2636	2000	636	147	12	6	10	34	4	34	47	4				
17	Szilágy	Zilah	7	4889	1800	3089	120	f	6	109	27	4	—	—	7				
18		Zsibó	7	1455	1200	26708	56	6	5	45	19	4	34	52	3				
Összesen:			—	71847	34	25580	—	49591	81	3353	221	451	2641	—	546	722	121		

Ipari továbbképző tanfolyamok. Kamaránk a tárgyalt évben is kitartó buzgalommal karolta föl a kerület ipari továbbképzésének fontos ügyét. Ez érdekében az előző években kifejtett tevékenységünk eredményeit figyelemmel kísérve mindinkább megerősödött hitünk, hogy az iparfejlesztési akciónak leggyümölcsözőbb tere az eddig elhanyagolt ipari továbbképzés felkarolása. Ez álláspontunk helyességét igazolja iparos köreinkben fokozódó mértékben megnyilvánult az az óhajtás, mely a legkülönbözőbb tanfolyamok rendezését sürgette és az az élénk érdeklődés, mely a rendezett tanfolyamok sűrű és kitartó látogatottságában nyilvánult meg. Örömmel jegyezzük föl, hogy kereskedelmi kormányunk igyekezett ez évben is ide vonatkozó előterjesztéseinket lehetőleg méltányolni, minek következtében kamarakerületünkben az ipari továbbképző tanfolyamok sűrű és változatos rendezésében egész éven át pihenés nem volt. Tartottunk egy *cipész* mester tanfolyamot Bánffyhunyadon 14 résztvevővel, *szabóipari* mester tanfolyamot 17 hallgatóval, *asztalos* tanfolyamot Tordán 20 hallgatóval, *mértékjavító és ismertető* tanfolyamot három ízben Kolozsvárt együttesen 42 egész kamarakerületünkből összegyűlt jelentkezővel. Volt továbbá helyszíni gyakorlatokkal egybekötött *fazekas* tanfolyam Désen és Tordán, hol mintegy 25 szakiparos nyert sokoldalú kiképzést az agyagtechnika, égetés és színezés modern irányzatok köréből. Itt említjük végül föl a kereskedelmi irányu *általános irányu tanfolyamok* rendezését is, melyeknek anyaga az ipari könyvvezetés, fogalmazás, számtan és mértan, szabadkézi és mértanirajz. Ilyen tanfolyamok Désen, Szamosujvárt és Zilahon tartattak és azokon 85 iparos vett részt, az eredmény teljesen kielégítő volt. Ide kell számitanunk azt a tevékenységet is, mit a *timáripari* vándor szakoktató a műhelyek helyszíni vizs-

gálata és azzal kapcsolatban tartott oktatás alkalmával fejt ki és törekszik a legszebb eredmények kísérete mellett az ipari továbbképzés ügyén lendíteni. Mind e tevékenység már is megbecsülhetetlen eredményeket mutat.

Iparosainkban felkeltette a tudás és tanulás iránti vágyat, a nagyobb szaktudás pedig viszont a fogyasztó közönségben kelt bizalmat, ami együttesen az ipari termelés finomodását, megnövekedését és ezzel az iparosok jobb boldogulását eredményezte. Hálával is vagyunk eltelve a kereskedelmi kormány részéről tapasztalt áldozatkész támogatással szemben, azonban a hozott áldozat csak egy részét elégithette ki a megnyilvánult igényeknek. Így például kerületünkől 15 cipész és szabó tanfolyam engedélyezése érdekében beérkezett kérést tolmácsoltunk Nagyméltóságod előtt és abból csak 2 városunkba mehetett teljesezésbe az óhajlás. Majdnem az az eset állott fenn az általános továbbképző tanfolyamoknál is, melyből 7 tanfolyam lön kérelmezve, míg a rendezés csak 4 városban volt lehetséges. Mély tisztelettel e helyen és ez alkalommal nem mulaszthatjuk el kérni tehát Nagyméltóságodat, kegyeskedjék az *ipari továbbképzés ügyét továbbmenő, fokozottabb támogatásban* részesíteni, mert az iparfejlesztés nemzeti nagyfontosságú kérdésének ez a leggyakorlatibb módja és eszköze.

Ugyan nem szakirányban, de mégis iparosaink továbbképzését szolgálja a székhelyünkön másfél évtizednél régebben működő *iparos felolvasásokat rendező bizottság* tevékenysége, melyről érdekesnek tartjuk a következőket megemlíteni. A bizottság előadásait a téli időszakban vasárnap délutánonként tartja, tárgya a hasznos tudományok minden ágának népies modern művelésére terjed ki és hogy minél érthetőbb legyen, az előadások lehetőleg mutatóanyagokkal, kísérletekkel, vetített képekkel vannak

az utóbbi években egybekötve. Az előadások igen élénk látogatottságnak örvendenek. A kamaránk felügyelete, erkölcsi és anyagi támogatása mellett működő kolozsvári bizottság az 1908—1909 évi cyclusban 20 előadást tartott és azon összesen 2678 személy vett részt. Az 1909—1910. évi cyclusban 18 előadás lőn rendezve és azokat együttesen 2518 személy látogatta s így egy előadásra átlag 134, illetve 130 tekintélyes szám esett. Az előadásoknak kétségtelen hasznos, nevelő hatása van, mert iparosaink hiányos tudását fejlesztí, a tanulás és tudás iránti vágyat bennök felkölti, kifejlesztí, éppen azért az e cél érdekében Nagyméltóságod és kamaránk által meghozott áldozatok jó befektetést képviselnek.

Ipar és kereskedelem.

A gyengén sikerült termés egyrészt, a bankkérdés előtérbe helyezése miatt kitört belpolitikai válság másrészt, az ipari és kereskedelmi vállalkozás élénkítésére kedvező nem volt. E két tényező lanyhító hatásán a pénzpiac nyugodtsága és bősége sem tudott változtatni, mert a jövő bizonytalansága úgy a törvényhozás, mint a vállalkozás teremtőképességét megsibbasztotta. Mint ahogy pedig a rossz terméssel az élelmicikkek árai nagyot emelkedtek, a megélhetés gondjai súlyosbodtak, a munkakereslet viszonyai pedig aránylagos javulásra alapot nem találhattak, ennél fogva örömmel kell konstatálnunk azt a sovány eredményt is, ha ipari fejlődésünk stagnációjáról és nem a visszaesés jelenségeiről teszünk jelentést.

A törvényhozás működésében beállott meddőség sok jogos reményt tett illuzoriussá. Első sorban az új ipar-törvény érdekében megindított revisiónális munkálat lett beszüntetve, de megakadt a betegsegélyző pénztárakról szóló 1907: XIX. t.-cikk kilátásba helyezett revisiója is, széles és nagy érdekek óriási kárára. Egy lépéssel sem haladhattak elő a csőd-törvény módosítása érdekében kifejezett jogos óhajok, az aggkor és rokkantság esetére szóló biztosítás kérdése, stb. Mindezekkel szemben megkapta az ország a vasuti viteldíjak lényeges felemelését, melynek káros hatásai már előre vetették árnyékukat.

A viszonyok ilyen ismerete mellett és a jövő bizony-

talansága következtében szinte természetes, hogy kamarakerületünkből jelentősebb gyári vállalatok alakulásáról nem számolhatunk be. Nagy eredménynek tekinthető, hogy a nehéz helyzet nyomása alatt kisiparunknál jelentősebb pusztulás nem következett be. Ez eredmény előidézésében áldásosnak bizonyult sok esetben a jól alkalmazott állami gépsegély akció, de még jelentősebb és általánosan hasznos eredményt biztosított a szakirányú oktatás kiterjesztése, melynek áldásait majdnem minden iparág élvezhette. Az ipari technika modern irányzatainak megismertetését célzó, a hiányos előképzettség pótlását elősegítő tanfolyamokat iparosaink mind sürűbben és odaadó szorgalommal látogatták, mert annak üdvös eredményeit tapasztalják, jobb boldogulásuk javára hasznosítani tudják. *Épen azért nem tudjuk eléggé hangsúlyozni és Nagyméltóságod jóakaró figyelmébe ajánlani az ipari vándor szakoktatásnak legteljesebb körü felkarolását, mint amely az iparfejlesztés igen fontos kérdését a leggyakorlatibb eredménnyel szolgálja.*

Ezek után áttérünk ipari és kereskedelmi viszonyainkat érdeklő kérdések és jelenségek részletesebb ismertetésére.

A sajnálatos politikai viszonyok megakasztották az *ipartörvény* *revisiónális munkálatainak* tovább vitelét és azt a lehetőséget, hogy az ország iparosvilágának régi óhaja végre a megvalósulás stádiumába léphessen. E körülmény káros hatását abból a szempontból is fájlaljuk, hogy az égető szükségét képviselő *hatósági munkasközvetítés* kérdésének megoldása bizonytalan ideig szintén halasztást szenved. Nagy idővesztés, fáradság és anyagi áldozat árán a *kamarakerületi munkasközvetítő* kérdését pedig már odáig érleltük volt, hogy kerületünk érdekképviselői és hatóságai, valamint kamaránk az aránylagos hozzájárulást felajánlották, tehát csupán az állam anyagi

hozzájárulásának engedélyezésére volt szükségünk. Ezt azonban Nagyméltóságod hivatali elődje abból az okból tagadta meg, hogy a munkásközvetítés kérdését a küszöbön álló ipartörvény revisiója rendjén országosan és egyöntetűleg kívánja rendezni. A revisió elmaradása károsan érintette kereskedelmi köreinket is, mert a *végeladásokkal* űzött tisztességtelen verseny elleni jogos védelem kérdése, szintén halasztást szenvedett.

Előreláthatólag évek fognak eltelni, míg az új ipartörvény életre lesz kelthető. Minthogy pedig a sociális érdekek a munkásközvetítés ügyének hatósági szervezését, a szolid kereskedelem pedig a végeladási ügy szigorú korlátozását a legsürgősebben kívánják, mély tisztelettel vagyunk bátrak javasolni, kegyeskedjék *az ipartörvény amugyis tulságos terjedelmü anyagából e két kérdést kiemelni és mielőbb rendeleti uton az újabb szabályozást közreadni*. Helyesnek tartjuk a munkaközvetítést kamarakerületenként szervezni, a végeladások pedig szigorúan korlátozandók lennének a haláleset, beigazolt tönkrejutás, az árvák javára való eladás stb. eseteire.

A munkásbiztosítási törvény életbeléptetése óta eltelt rövid idő kelleténél is jobban felfedte az 1907 : XIX. t.-cikk hiányait és gyakorlati alkalmazásaiban való számos hátrányos intézkedéseit. Nagy örömeinkre szolgál tehát az a híradás, hogy a sérelmek orvoslása érdekében a törvény revisió alá vétele komolyan elhatározott. A revisió alkalmával javasoljuk, hogy az érdekeltek köréből összegyűjtött panaszok elenyésztetése érdekében az alábbiak eh etőleg figyelembe vétessenek.

Tisztázandó volna az otthoni munkások biztosításának kérdése az otthoni munkának szabatos körülírásával, hogy ne legyen az otthoni munkás a közvetítő mester fogalmával összezavarható.

Egyszerűsítendő volna a bejelentési eljárás és járulék-kivetés, le volna szállítandó a tagsági igazolványok ára. Rendezendő volna törvény útján a próbaidőre dolgozó munkások helyzete, továbbá a kerületi pénztárak szigorú utasítása révén a beteg munkások után befizetett járulékok elkönnyvelésének kérdése.

Rendszeres betegellenőrzés volna létesítendő, illetve szervezendő, továbbá rendezendő volna országosan a gyógyszerterek által adandó gyógyszerkedvezmény kérdése olyanformán, mint Ausztriában.

Kivánatos volna a baleseti járulékok legsürgősebben való kivetése.

A baleset elhárítás hathatósabbá volna teendő, rendezendő volna a vidéki megbizottak kérdése.

A kerületi pénztárak közegei utasítandók volnának, hogy a munkaadók ügyeit kevésbé bürokratikusán és több gyakorlati érzéssel intézzék. A munkaadók utbaigazítására és kioktatására a pénztáraknál alkalmas információs szolgálat volna rendezendő.

Legfőbb óhajunk végre az, hogy az egész munkásbiztosító intézmény *állami kezelésbe* vétessék, továbbá a *gyógykezelés az országos betegápolási pótadó alap terhére* történjék és csak az ápolás, illetve táppénz és balesetbiztosítás költségét fizessék a kerületi pénztárak.

A 361 tagot számláló zilahi *Ipartestülettel* a tárgyalt évben 9-re emelkedett a kerületünkben fennálló ipartestületek száma, sőt az év végén a szilágycsehi iparosok is alakuló gyűlésükön kimondották a testületi szervezet feállításának szükségét. A marosujvári iparosok mozgalmáról is beszámolhatunk, hol azonban a tagok csekély létszáma miatt a testület alakítása és életképessége még az esetben is aggodalmas, ha a eljárás érdekelttségét is sikerül

az eszmének megnyerni. Testületeink számottevő eredményt nem mutatnak föl, legföljebb az administrációs ügyek elvégzésében merül ki munkásságuk. A kolozsvári, gyulafehérvári és zilahi ipartestületek segédszálló-intézményt is tartanak fenn s alárendelt jelentőségben munkaközvetítéssel is foglalkoznak.

Ipartestületeink tárgyalt évi munkásságát feltüntető kimutatást ide iktatjuk.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KIMUTATÁS

a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara területén működő Ipartestületek 1909. évi tevékenységéről.

Az ipartestület székhelye	Beiratási díj		Évi tagsági díj		A tagok száma	A testület 1909. évi összes		Bejelentő- mozva volt	A kötött tanonc- szerződések száma	Az eszközölt fel- szabadítások	Elintézett ügy- darabok száma	F. bejelentő bizo- ság által által el- intézett panaszok száma		Összesen	A testület vagyonára 1909. év végén					
	K	f.	K	f.		K	f.					K	f.		K	f.				
Abrudbánya	2	—	2	—	172	2094	28	533	26	32	36	36	17	142	3	1	—	4	2260	64
Bánfihunyad.....	4	—	4	—	170	1384	08	1258	56	62	87	59	25	343	10	1	—	11	7315	27
Dicsőszentmárton ..	1	—	4	80	108	1291	57	1174	26	214	74	37	16	103	9	1	—	10	3125	19
Erzsébetváros.....	2	—	4	—	125	850	10	537	12	158	45	45	22	220	18	26	2	46	754	—
Gyulafehérvár	5	—	5	—	330	1689	28	1900	79	223	164	111	53	1053	17	79	6	102	3888	62
Kolozsvár	20	—	4	—	1692	42922	37	42338	85	1250	1207	639	294	3707	25	146	180	351	47038	70
Nagyenyed.....	10	—	4	—	269	2453	70	2443	83	453	167	84	37	240	4	13	1	18	4281	14
Szilágyosmlyó	10	—	2	—	330	3732	15	3697	77	586	143	66	33	370	—	5	—	5	13139	08
Zilah	10	—	4	—	361	1608	18	1568	62	337	114	61	37	311	—	6	—	6	592	91
Összesen.....					3557	58025	71	55453	04	3315	2037	1138	534	489	86	278	189	553	82395	55

Iparos és kereskedő társadalmunk rég hangoztatott vágyai közül megoldásra vár a *nyugdíjpénztár* fontos kérdése is, mellyel kamaránk a tárgyalat évben újlag is foglalkozván, ez érdemben előterjesztéssel is éltünk. Az első pillanatban örömünkre szolgált az előterjesztésünkre nyert az a kijelentés, hogy mihelyt az új ipartörvény és a munkásvédelmi törvény tervezetei alkotmányos tárgyalás végett a törvényhozás elé terjesztettek, késedelem nélkül intézkedés fog tétetni az aggkor és rokkant biztosítási törvényjavaslat előkészítő munkálatainak foganatba vétele iránt. Minthogy a törvényhozás munkaképessége megakadt, az ipartörvény revisiója is évekre halasztást szenvedett, ennél fogva az ezzel kapcsolatban álló nyugdíj kérdés ügye is természetesen még messzebbre visszatolódott. Pedig úgy sociális, mint iparfejlesztési szempontból egyaránt kívánatos volna az érdekeltek e jogos kívánságának megvalósítása és a szomszéd Ausztriával mintájára lazán államilag garantált kedvezmény sáncaiba az érdekeltség lehető széles rétegeit bevonni. *Az ipartörvény revisiójával egyidejűleg bátrak vagyunk a nyugdíjbiztosítás fontos kérdését is Nagyméltóságod gondjaiba ajánlani.*

Az Ausztriával megkötött kereskedelmi szerződés határozmányai következtében *szabadalmi* és *védjegy* törvényeink revisió alá kerültek, az elkészült törvénytervezetekre a hazai érdekképviselőtek és közte kamaránk is szerény véleményét külön felterjesztés alakjában részletesen kifejezte. Sajnálatos azonban, hogy szomoru politikai viszonyaink miatt törvényhozásunk akció képessége megakadt s a revisió kérdése a tervezeten túl nem haladhatott. Iparfejlődésünknek és a gyakorlati élet követelményeinek is jobban megfelelő s határozott haladást jelentő e törvénytervezetek megalkotása sürgős közszükség lévén, az érdekeltség ide vonatkozó és már általunk is tolmácsolt

óhajainak újabbi részletezését mellőzve, ez alkalommal csak arra kérjük Nagyméltóságodat, *kegyeskedjék a kedvezőbb politikai helyzet beállta után a revisió kérdését sürgősen napirendre vétetni. Bátrak vagyunk továbbá tiszteletteljesen arra is kérni, hogy a törvénytervezetet végleges megszövegezése előtt kegyeskedjék mégegyszer a hazai érdekképviseleteknek és közöttük kamaránknak is megküldeni.*

Kötelességünknek tartjuk hangot adni e helyen is üzletvilágunk ama jogos óhajának, amely az *összeférhetlenségi törvény* revisióját sürgeti. Közgazdasági és politikai okok egyaránt kívánatosnak tüntetik föl előttünk a törvény oly irányu módosítását, amely a közgazdaság terén működőket a mandátum vállalásától ne zárja el, vagy ne is korlátozza. Mert kétségtelenül csak az ország közgazdasági életének használ, ha nagyfontosságú gazdasági és sociális reformok megalkotására azoknak a véleménye is közvetlenül befolyhat, a kik a gyakorlati életet és annak kívánságait és bajait tapasztalatból ismerik s a kik a reformból előálló terhek nagyrészét viselni lesznek kénytelenek. Súlyos sérelem volna az ipari és kereskedelmi vállalatok tulajdonosait, vezetőit a parlamentbe jutástól elzárni, a midőn a küszöbön álló választójog mellett a gazdasági társadalom munkás osztályai részére tárt kapu nyílik a parlamenti működésre és előállhatna az az absurd helyzet, hogy a munkaadó sorsát a munkás törvényhozó szabná meg egyoldalú érdeke és ítélkezése alapján. Épen azért e fontos kérdésre Nagyméltóságod mindenre kiterjedő figyelmét, a midőn ez uton is fölkerjük, tisztelettel javasoljuk, *kegyeskedjék az említett törvény revisiója érdekében a kezdeményezést megragadni.*

Iparfelügyelet és rendészet ügyét kamaránk területén a dési, kolozsvári, szatmárnémeti és segesvári kir.

Iparfelügyelőségek látják el. Az egyes iparfelügyelőkre eső kerületek még most is oly terjedelmesek, hogy a további decentralizálást hangsúlyoznunk kell, mert alig végezhetik felét el annak a munkakörnek, amire egyrészt a törvény kötelezi, másrészt bár a törvény közvetlen nem kötelezi, végezni nagyon kívánatos volna pl. minden motoreréjű telep engedélyezési tárgyaláson, minden iparüzemben előforduló balesettárgyaláson való részvétel, az összes kerületbeli telepek és összes stabil kazánok évi megvizsgálása.

Az iparfelügyelet körébe eső kazánügy terén, mint kiemelkedő mozzanatot megemlítjük, hogy az *Országos Kazánvizsgáló Egyesület* megalakult. Azonban kerületünkben a kazánok szétszórtsága és általában az ipari viszonyok fejletlensége, a kazánügy egyesületi kezelése elé szinte legyőzhetlen akadályokat górdít. A gazdasági kazánok egyáltalán nem vonhatók be s mert az egyesület vizsgálati díjai a hatósági vizsgálati díjknál magasabbak, ennél fogva az iparfelügyelet kívánatos tehermentesítése szempontjából az egyesületi alakulásnak ez idő szerint érezhető előnye nem tapasztalható. Az ipari kazánok a szétszórtságból és kis létszámból eredő aránylag nagy költségek miatt ugyanis nem csatlakoznak az egyesülethez és belépés eddig kerületünkben nem történt.

Minthogy pedig a kazánüzemek gazdaságosságának gondozása az ipar érdekében igen fontos, tehát kívánatos volna, hogy az iparfelügyelőségek utasítsanak, hogy az üzemek biztonságán kívül vizsgálataikat jövőben azok gazdaságosságára is kiterjesszék.

A szorosabb értelemben vett iparfelügyelői szolgálat terén a kívánalmak magas mértéke ellen a nyomdaipar köréből történt ismételt felszólamlás s a vidéki nyomdatulajdonosok egyesülete e részben — tudomásunk szerint — külön felterjesztéssel is fordult volt Nagyméltóságodhoz.

Általában az ipari hygienia és munkás védelem követelményeinek érvényesítése, kivált a kisebb telepeken ütközik sok nehézséghe, melyek a kellő tőkeerő hiányában a költségesebb berendezkedéseket nem is bírhatják el. Ezek viszonyai tehát, — a meddig azt a munkásvédelem szigoruan vett érdekei megengedik — tényleg figyelembevételt kívánnak.

Kamaránk területén az 1909. év folyamán 1004 gőzkazán volt üzemben az előző évi 982 gőzkazánal szemben. Az emelkedés tehát 22. E létszámból ipari célt szolgált 393, az emelkedés 12, gazdasági célt szolgált 381, az emelkedés 13, egyéb célú gőzkazán volt 230, kevesebb 3 kazánal Megjegyezzük azonban, hogy az ipari használatban a gőzkazánok számánál fokozottab emelkedést látunk a különféle motorok használatba vétele körül, melyek a kisüzemekben is örvendetesen tért hódítottak. Kedvező jelenség továbbá az is, hogy ugy a kazánok, mint a motorok beszerzése túlnyomólag hazai gépgyártásunkat táplálja.

A kamaránk területén az 1909. évben működésben volt gőzkazánok eloszlásáról az alábbi táblázat nyujt felvilágosítást :

Törvényhatóság	ipari	gazdasági	egyéb	összesen
	célu gőzkazánok száma			
Alsó-Fehérmegye	77	35	76	188
Besztercze-Naszódm. .	31	17	3	51
Kisküküllőmegye	6	43	4	53
Kolozsmegye	74	17	76	167
Kolozsvár sz. kir. város	44	27	9	80
Szilágymegye	104	172	4	280
Szolnok-Dobokam. . .	41	61	7	109
Torda-Aranyosmegye	16	9	51	76
Összesen . .	393	381	230	1004

Iparrendészetünk igen fontos része, ipari fejlődésünknek is egyik alapja a *munkáslakások kérdésének törvényes rendezése*. A városokban tapasztalható lakásinség következtében, higienia, erkölcsi, kulturális, sociális és gazdasági szempontból egyaránt kívánatos az ipari munkáslakások problémájának mielőbbi megoldása. Öröndetes jelenségnek tünik föl a székhelyünkön társadalmilag megindult és hatóságilag támogatott mozgalom, melynek célja egészséges és olcsó munkáslakások létesítése. A munkásbiztosítási törvény gondoskodik az ipari munkásokról betegség és baleset esetére, olyan törvénynyel azonban, mely az előbb említett törvény alapjaként a munkás testi erejének, egészségének megörzésére módot nyujhatna olcsó és egészséges lakás biztosításával, még nem rendelkezünk. Az a köteles, sőt humánus áldozat, melyet e tekintetben egyes munkaadók önszántukból, vagy a társadalom jótékonyága az ipari munkásoknak meghoz és az 1907. évi III. t.-cikk bizonyos feltételek mellett némileg támogat, nem elegendő az égető kérdés alapos rendezéséhez. Nagyobb szabásu állami akció megindítására, speciális törvényalkotásra van szükség, ugy miként az 1907. XLVI. t.-cikk a mezőgazdasági munkásházak tekintetében megvalósítani igyekezett. Meggyőződésünk szerint kiszámíthatlan előnyei állának elő, ipari fejlődésünk új alapjai rakatnának le e kérdés alapos és gyors megoldásával. Épen azért mély tisztelettel kérjük és javasoljuk Nagyméltóságodnak, *kegyeskedjek a munkáslakások ügyét a legfontosabb és sürgösen megoldandó feladatok közé besorolni, az elkészítendő törvény alapelveinek megállapítása érdekében a hazai ipari és kereskedelmi érdeképviseletek bevonásával a kérdést ankétszerűleg letárgyaltatni és mihelyt a törvényhozás munkaképes lesz, a törvényhozás elé a törvénytervezetet beterjeszteni.*

Mivel pedig a munkáslakás kérdésének gyakorlati rendezésével a városokban sajnálatosan tapasztalható lakásuzsora és lakáshiány is egy csapásra orvoslást nyerne, a beteges állapot javulna, Nagyméltóságod ide vonatkozó gondoskodását egy ország hálája kísérné.

A tárgyalt év történetében a legörvendetesebb jelenség az volt, hogy ipari életünket az eddig mindennapos *sztrájkok*, *bojkotok* nem nagyon zavarták. A munkaadók sorában a pár évvel ezelőtt megindult és évről-évre megerősödött, ma már majdnem minden iparcsoporthoz kiterjedő országos szervezkedésében egyik okát állapítjuk meg, hogy az örvendetes nyugalom bekövetkezett. Viszont azonban az is megállapítható, hogy a multak keservein okultak a munkaadók s a munkaadó szövetségek befolyása révén is ma már mind szűkebbre szorult a munkás erejének végletekigmenő kihasználására irányuló törekvés. Az érdekek lehető kiegyenlítésére igyekvő kölcsönös megértést, ha sikerül a jövőben is fönntartani, sőt tovább kiépíteni, ipari fejlődésünknek, az ipari munkás és munkaadó jobb boldogulásának szebb jövője fog bekövetkezni.

Uj gyárivállalatok alakulásáról vezetett statisztikánk lehangelő képet mutat, mert az a kevés alakulat, a mi történt, valójában alig tekinthető gyári objektumnak és a tulajdonképpeni ipari vérkeringés felfrissítésére és erősítésére befolyást alig gyakorolhat. Pedig kísérletekben nem volt hiány, de a tervek egyike sem jutott el a megvalósulásig. Szinte érthetetlen, minden esetben azonban sajnálatos jelenség, hogy a midőn csak a legszűkebb fogyasztási körzeteket véve alapul, több iparág tömegtermelésének alap-biztosítékai feltalálhatók, hol pl. az elemi hajtóerő oly bőségesen áll rendelkezésre, a takarékpénztárak 100 milliót túlhaladó betétállományának tanusítása szerint tőkében

sincs hiány, munkásanyag is található, mindezek dacára a nagyipari élet vérkeringése mozdulatlanul, a vállalkozási kedv és tőke érzéketlen marad. A hazai tőke bizalmatlan, sőt irtózik az ipari befektetéstől, de meg kell vallanunk, hogy a közönyt megszüntetni, a vállalkozást és tőkét az ipari térre vonzani úgy régebbi, mint újabb gazdasági törvényeink nem igen alkalmasak. Minthogy pedig a kultura kétségtelen fejlődési processusa mellett, az igények növekedését és a szükségletek mennyiségének szaporodását megállítani nem lehet, csak természetes jelenség az, hogy a mennyiben hazai termelésünk a szükséglet fedezését ellátni nem tudja, más országokból és közelségénél fogva első sorban Ausztriából vagyunk kénytelenek pótolni a hiányt. Mindenre kiterjedő és mindent körül övező közönyünk a legfőbb ok tehát, hogy mind jobban a külföld adózójává süllyedünk.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Íkamara kerületünkben az 1909. évben együttesen 29 nagyobb vállalat keletkezett 2,710.000 K. tőkével, a mely vállalatok 334 új munkásnak adnak kenyeret. Az új alakulás közül a helyi jelentőségű malomvállalatokra 23 esik, melyek 381 ezer koronát kötnek le, 49 munkásnak adnak foglalkozást. Alakult még két mezőgazdasági szeszgyár 105 ezer korona tőkével, melyek 6 munkást foglalkoztatnak és 2 téglagyár 140 ezer korona tőkével és 15 munkás foglalkoztatásával. Végül keletkezett 2 új fűrészelt árukat készítő vállalatunk, az egyik 2 millió, a másik 140 ezer korona befektetéssel. Az alkalmazott munkások száma 250, illetve 14.

Az új alakulással szemben *megszűnt* 17 gyárivállalat és pedig 14 malom, 1 téglagyár, 1 fűrészeltárut készítő vállalat és a Tordai Cellulosegyár r. t. részint a tulajdonos elhalálózása, részint tüzvész következtében.

Kivándorlási statisztikája kamara kerületünknek szintén sajnálatos jelenséget tüntet föl, a mennyiben a kivándorlók száma 5000 lélekszámmal 12.121 létszámról 17.127 lélekre emelkedett. E létszámból 7206 személy Romániába, 7538 személy Amerikába, 1412 személy Németországba, 221 személy pedig a világ minden részébe vándorolt ki. Legtöbb kivándorló 6124 lélek Alsófehérmegyéből került ki, sorrendben Kisküküllő 3079, Szolnok-Doboka 2743, Kolozsmegye 2235, Besztercze-Naszód 1330, Torda-Aranyos 728, Szilágymegye 667, Kolozsvár város 221 kivándorlóval következik. A kivándorolt 17.127 személy közül 12.675 román, 2466 német és szász, 1986 magyar nyelvű volt. Foglalkozás szerint pedig a következő volt a megoszlás, cseléd és napszámos 13.984, iparos 535, kereskedő 91, kisgazda 31, értelmiség 251 személy.

A rendkívüli veszteséget jelentő kivándorlás okait kutatva, megállapítható, hogy bár ipari termelésünk stagnációja következtében a munkaalkalmak a kívánatos mértékben ugyan nem szaporodtak, mégis általános munkahiányról, avagy földhiányról nem panaszkodhatunk és a kivándorlásnak nem is annyira a munkahiány az oka, mint inkább lélektani és népünknek a hirtelen meggazdagodás iránti mohó vágya a fő indító ok. A kivándorlási láz fokozására serkentőleg hat a lelketlen ügynökök csáb szava és azok a pénzküldemények, melyek a kivándorlottak itthon maradt családtagjai részére elég sűrűn és tekintélyes összegben érkeznek. Ez áramlatot alig lehet rendszabályokkal megállítani, e folyamaton át kell esnie hazánknak is úgy, miként a többi nyugat európai államok nagyrésze már átesett. Amily mértékben konszolidálódnak az amerikai ipari és pénzügyi viszonyok, arányosan növekszik az oda irányuló kivándorlásunk. Nézetünk szerint célravezető övintézkedésnek csupán a *munkaközvetítés országos hálózata*

tának kiépítése, e szolgálati kör lelkiismeretes betöltése kínálkozik, továbbá miként a gazdasági népies előadások rendjén figyelemmel kísértük, a köznép felvilágosítása a kivándorlási veszélyekről, megkedveltetése a munka megbecsülésének. A gazdasági Egyesületek ily irányu működése tehát intenzíven tovább fejlesztendő és támogatandó lenne, mert ez uton is eredmények érhetőek el.

Az *ipari törzskönyvnek* a kamarai illeték főkönyvekkel való összehasonlítása 1907. és 1908. években teljesen befejezést nyervén, az összehasonlítás hatása iparjogositvány kiváltásokban és különösen ipartörlésekben a következő években, 1908. és 1909-ban volt észrevehető. 1000-et meghaladta azoknak az iparosoknak a száma, kik jogositvány nélkül működtek és a kikkel a kamara előterjesztése kapcsán e két év alatt váltottak igazolványt az iparhatóságok, viszont azonban e két év alatt 2000-en felüli törzskönyvi lapot kellett törzskönyvünkől eltávolítanunk.

Az ipari törzskönyv statisztikai adataiból a következőket említjük föl:

1907. év végén a törzskönyvi álladék 26.946 volt és az 1908-ban 26.704-re leesett (ennek oka az volt, hogy a régebben megszűnt, de még mindig nyilvántartott lapok legnagyobb része ez évben vétetett ki a törzskönyvből és éppen ez okból az adatok csak a kezelés eredményeit mutatják föl és nem a valóságot), a mely a folyó év végén ismét fölszorodott 27.867-re. Kiadatott a tárgyaló évben 2485 iparigazolvány, 344 iparendély, összesen 2830, melyből az iparra 1677, a kereskedelemre 1152 jutott; a megszünések száma 1662 és így a tiszta évközi szaporulat 1178 új ipari és kereskedelmi üzlet. A keletkezések törvényhatóságoként a következőképpen oszlanak meg: Kolozsvár város 454, Alsó-Fehérmegye 448, Besz-

tercze-Naszódmegye 238, Kisküküllőmegye 287, Kolozsmegye 273, Szilágymegye 399, Szolnok-Dobokamegye 415 és Torda-Aranyosmegye 315.

Ipari törzskönyvünk a legnagyobb utánjárásunk dacára még mindig nem olyan pontos, a milyennek kell lennie ahhoz, hogy a tiszta valóság legyen belőle kiolvasható és a mint a rendezés alkalmával tapasztaltuk, a tényleges állapotoktól mintegy 10%-kal eltér. Ennek oka abban keresendő és található fel, hogy az I. foku iparhatóságok iparlajstromai hiányosak. Nagyon soknak — a törzskönyvi rendezés előtt kerületünkben az össziparosság mintegy 5 %-ának — nem volt iparjogositványa, de még ennél is jóval többet tett a megszűnt, de az iparlajstromban nyilvántartottak száma.

Nagy munkával, az iparhatóságok és községek egyöntetű eljárása alapján az ipari nyilvántartást is lehetne rendezni, kamaránk 1807—904. szám alatt meg is tette javaslatait, de az intézkedés még mindig késik.

Az 1909. évre vonatkozó részletes adatokat feltüntető kimutatásokat az alábbiakban közreadjuk.

A) K I M U T A T Á S

a Kolozsvári Kereskedelmi és Iparkamara ipari törzskönyve szerint az 1909. év elején volt, vközben keletkezett, megszűnt és az év. vé gével tényleg meglévő önálló *iparüzőkről* iparáganként részletezve

Folyószám	Az iparág megnevezése	Iparálladék				Jegyzet
		1909. év elején volt	keletkezett	megszűnt	1909. év végén maradt	
1	Kovács	1117	77	78	1116	
2	Késes, köszörüs	41	5	1	45	
3	Épület-, mű- és géplakatos ..	165	16	12	169	
4	Arany- és ezüstműves.....	32	—	4	28	
5	Rézműves	23	1	2	22	
6	Bádogos	187	16	8	195	
7	Gépgyáros és gépjavitó.....	4	2	1	5	
8	Puskaműves	7	—	—	7	
9	Órás	106	17	9	114	
10	Műszerész stb.....	74	11	4	81	
11	Kerékgyártó, kocsigyártó	478	35	32	481	
12	Kőbányászat.....	49	4	6	47	
13	Kőfaragás	43	5	—	48	
14	Téglagyártás.....	132	24	22	134	
15	Fazekas és kályhás.....	279	8	10	277	
16	Gőz- és vízi-fűrészes	56	5	10	51	
17	Kádár	115	6	6	115	
18	Asztalos	839	114	53	900	
19	Esztergályos.....	25	3	2	26	
20	Szitakötő	27	2	—	29	
21	Kosárfonó, nádfonó, szalmafonó	17	—	1	16	
22	Fésűs.....	24	2	1	25	
23	Börgyár és timár.....	204	19	9	214	
24	Szijgyártó és nyerges.....	129	19	12	136	
25	Kefekötő	19	1	—	20	
26	Posztóványoló	55	1	3	53	
27	Kötélverő	38	3	—	41	
28	Szövő és takács	21	1	2	20	
29	Kelmefestő	38	2	6	34	
30	Kárpitos	60	9	6	63	
31	Férfi- és női szabó, varrónő..	1043	106	93	1056	
Átvitel.....		5447	514	393	5568	

Folyószám	Az iparág megnevezése	Iparálladék				Jegyzet
		1909. év elején volt	keletkezett	megszűnt	1909. év végén maradt	
	<u>Áthozat.....</u>	<u>5447</u>	<u>514</u>	<u>393</u>	<u>5568</u>	
32	Szücs.....	404	40	16	428	
33	Női-divatáru készítő	33	3	2	34	
34	Kalapos.....	58	4	5	57	
35	Czipész és Csizmadia.....	2858	233	155	2936	
36	Ruhatisztító	46	9	12	43	
37	Fodrász és borbély.....	293	35	23	305	
38	Könyvkötő	46	7	4	49	
39	Lisztelő malom és molnár....	1180	84	56	1208	
40	Pék és sütő iparos.....	343	35	33	345	
41	Czukrász	37	2	2	37	
42	Mézesbábos, pogácsás	92	8	6	94	
43	Hentes	382	21	18	385	
44	Mészáro	1389	178	60	1507	
55	Egyéb hus- és zsiriparos	185	1	2	184	
46	Szeszgyár és pálinkafőző	52	6	6	52	
47	Eczetgyár	16	—	3	13	
48	Konyak-, likőr stb. gyártó....	27	4	2	29	
49	Szikvizgyártó	106	16	7	115	
50	Olajgyártó	77	2	2	77	
51	Gyertya és szappangyártó....	20	—	1	19	
52	Építész és építő vállalkozó ..	77	8	8	77	
53	Kőműves	539	78	27	590	
54	Ács	601	40	21	620	
55	Üveges	22	3	3	22	
56	Szobafestő, mázoló, czimfestő	153	19	11	161	
57	Kővező	35	2	4	33	
58	Vízv. berendező-szerelő	16	4	3	17	
59	Kéményseprő	103	10	4	109	
60	Nyomdaipar	60	13	10	63	
61	Fényképész	45	14	5	54	
62	Vendéglő, szálloda, korcsma..	1625	77	38	1664	
63	Kifőző-, ételmezési vállalkozó	168	16	13	171	
64	Kávéház és kávé	119	28	23	124	
65	Bérgocsi és fuvaros.....	396	122	35	483	
66	Hordár	16	1	1	16	
67	Egyéb jelentéktelen iparágak..	206	40	29	217	
	<u>Összesen a valódi iparosok álladéka..</u>	<u>7272</u>	<u>1677</u>	<u>1043</u>	<u>17906</u>	

B) K I M U T A T Á S.

a Kolozsvári Kereskedelmi és Iparkamara ipari törzskönyve szerint az 1909. év elején volt, évközben keletkezett s megszűnt és az év végén meglévő önálló *kereskedést* üzökről kereskedelmi áganként részletezve.

Folyó szám	A kereskedelmi üzletek megnevezése	I p a r á l l a d é k				Jegyzet
		1909. év elején volt	1909. évben keletkezett	1909. évben megszűnt	1909. év végével volt	
1	Mezőgazdasági és állati terményekkel kereskedés	574	85	45	614	
2	Épület és tűzifakereskedés ..	243	42	24	261	
3	Kő- és mészkereskedés	47	11	6	52	
4	Vaskereskedés	26	1	1	26	
5	Varrógépkereskedés	23	—	—	23	
6	Porcellán- és üvegkereskedés	89	9	2	96	
7	Butorkereskedés	18	2	1	19	
8	Bőrkereskedés	97	13	11	99	
9	Diszműárakereskedés	48	4	7	45	
10	Papirkereskedés	25	3	3	25	
11	Kézmű- és rövidárakereskedés	295	31	22	304	
12	Férfi és női divatárakereskedés	218	38	21	235	
13	Ruha- és cipőkereskedés	79	20	14	85	
14	Fűszer- és déligyümölcskeresk.	399	59	49	409	
15	Vas- és fűszerkereskedés	43	4	—	47	
16	Szatócs-üzlet	454	465	266	4753	
17	Tojás, tej stb. kereskedés	235	64	11	288	
18	Hentesárakereskedés	79	8	3	84	
19	Borkereskedés	65	7	9	63	
20	Sörkereskedés	24	8	—	32	
21	Szesz- és ecetkereskedés	26	3	7	22	
22	Ásvány és szikvizkereskedés ..	17	2	—	19	
23	Könyvkereskedés	58	3	7	54	
24	Zsibárus üzlet	95	1	1	95	
25	Vegyéskereskedés	650	48	52	646	
26	Cseléd és helyszerző üzlet.	16	4	4	16	
27	Szállító és bizományos	27	1	2	26	
28	Cséplési és egyéb vállalatok ..	765	155	28	892	
29	Pénzintéz. és hitelszövetkezetek	363	14	3	374	
30	Temetkezési intézetek	32	8	1	39	
31	Jelentéktelenebb keresk. foglalk.	198	39	19	218	
	Összesen a kereskedelmi üzletek	9428	1152	619	9961	

Kerületünkben a *házalás* jelentéktelen foglalkozás és ez okból nagyobb változások sem a szaporulatban, sem a megszünésekben nem fordultak elő.

Uj házalási engedély a tárgyalt évben 70 lett kiadva, meghosszabbított 131, az év végi álladék tehát 201 házaló, 14-el több, mint 1908. évben. A szaporodások javarésze és pedig 14, Kolozsmegyére kalotaszegi varrottasokra és faragott butorokra és 27 Szolnoka-Doboka megyében rövidárura esett. A házalók inkább Erdélyben működnek és távolabbi helyekre csak a kalotaszegiek mennek el.

Törvényhatóságoként a házalók álladéka a következő: Kolozsvár vár város 18, Alsó-Fehér megye 23, Besztercze-Naszód megye 4, Kolozs megye 57, Szilágy megye 22, és Szolnok-Doboka megye 77, míg Kis-Küküllő és Torda-Aranyos megyében egyetlen házaló sincs nyilvántartva.

Foglalkozás szerint a következőkép oszlanak meg; rövidáru 111, templomi ruhák 1, vászonneműek és templomi gyertyák 21, szövet 9, templomi gyertyák, szentképek 4, kőedény és rövidáruk 5, kézmű és rövidáruk 4, látszerész áruk 1, kalotaszegi varrottas és faragott áruk 41, üveg, porcellán és cserépedény 2.

A hazai iparnak, különösebben a *kisiparnak gépségélyben való részesítése* a tárgyalt évben is fokozott mértékben talált alkalmazást.

A kamara területén az év végéig az előző években kiosztatott és még fennálló segélyekkel együtt, összesen 138 iparüzlet részesült állami támogatásban, illetve gép és pénz segélyben. Ezek közül a vállalatok közül a segélyezésnek az év végéig 132 vállalat volt birtokában, míg ellenben 16 részére engedélyezve volt ugyan a segély, de

az engedélyezett gépek az év végeig még nem lettek az engedményeseknek elszállítva.

Megállapítható az, hogy a hazai iparnak, különösenben a kisiparnak gépek adományozása által való támogatása csekély kivétellel bevált, igaz ugyan, hogy a tárgyalat évben is egy pár esetben az államsegély elvonása iránt kellett előterjesztést tennünk, ámde általánosságban a segélyezett vállalatok legnagyobb részénél a segélyezés révén haladás volt észlelhető.

A segélyezett iparosok az engedélyezés feltételeit, már a mint azt az adott viszonyok közt lehet, igyekeztek betartani, sajnos azonban, különösenben a kikötött munkás és tanonc létszámot nem minden esetben tudják az engedményesek betartani. A tanonc létszám be nem tartásának az az oka véleményünk szerint, hogy egyik-másik iparágra, mint pl. a könyvkötő, fazekas, kályhás, bádogos, timár stb. mesterségre vidéki kisebb községekben nem igen lehet tanoncot kapni. A munkás létszám be nem tartása pedig az időnkénti munkahiányban leli magyarázatát. Ha t. i. munkája van a segélyezett iparosnak, az esetben mindig meg is van a segélyezéssel szemben kikötött munkás létszáma, sőt a kikötöttnél több is, az esetben azonban, midőn munkája nincs, nem lehet és nem is volna célszerű az állami támogatásban részesült kis iparost általában arra kötelezni, hogy a kikötött munkás létszámot saját kárára tétlenül tartsa műhelyében. Ilyen esetekben tehát a kikötött munkás létszám betartásának szigorú követelésétől el kell tekinteni.

Ez alkalommal rá kívánunk mutatni arra, hogy a tapasztalatok arról győzték meg kamaránkat, hogy az állami támogatás jelenleg gyakorolt módja, formája, az államkincstár által e téren hozott igen nagy áldozatokkal szem-

ben nem megfelelő. Nézetünk szerint leghelyesebb lenne az állami támogatást a mesterséges fejlesztésre szoruló iparágakat üzö minden arra érdemes iparosra kiterjeszteni olyformán, hogy a *támogatásképpen kiutalt gépek árát az illető segélyezett a segélyezés második évétől számított bizonyos idő alatt köteles legyen egyenlő évi részletekben az államkincstárnak kamatmentesen visszatéríteni.* Hisszük, hogy a támogatás ily módon való gyakorlása mellett nemcsak a részrehajlás esetleges vádja elenyészne, hanem az egyenlő elbánás elve is teljes egészében kidomborodnék.

Ennek következtében méltóztassék *e javaslatunkat, illetőleg a gépsegélyek ellenőrzésére vonatkozó 2756/910. számú jelentésünkben ide vonatkozólag tett előterjesztésünket megfontolás tárgyává tenni.*

Kamaránk a gyakorlati *iparfejlesztés* körül köteles tevékenységét a tárgyalt évben azzal kívánta szolgálni, hogy a kerület ipari termelésének megismertetése céljából székhelyünkön 1909. év december 19—23. napjain *karácsonyi vásárt* rendezett, hol különösképen apró alkalmi ajándéktárgy készítményeket igyekeztünk a fogyasztó közönségnek bemutatni s azok iránt a vételkedvet felkölteni. A vásáron iparosaink közül nem egy meglepően csinos, a fogyasztó közönség által nem ismert és föl sem tételezett készítményekkel jelent meg. A vásár rendezése kiválóan jó alkalomnak bizonyult arra, hogy ipari készítményeink változatosságáról és a beszerzési forrásokról a közönség tudomást szerezzen, hogy iparosaink között a nemes versenyre való ingerentiát emelje, de egyben nevelő hatást is keltett oly irányban, hogy iparosaink a mindennapi közhasználati tárgyak készítéséről speciális termelésre térjenek át, a mivel a maguk között kiélesedett versenyt

tompíthatják, jobb anyagi boldogulásukat elősegíthetik. A kereslet irányait is megfigyelhették és megismerhették a fogyasztó közönség igényeit, melyen okulva egy megismétlődő alkalommal jobban fölkészülve állhatnak a közönség elé. A kamaránk rendezésében megtartott vásár költségeihez Nagyméltóságod hivatali elődje kegyes volt 500 K államsegéllyel hozzájárulni, a többi költségeket pedig adakozás útján sikerült előteremteni, úgy, hogy a résztvevő 55 helybeli és 13 vidéki iparosunkat részvételi költség nem terhelte. Összesen 8021 drb tárgy lőn bemutatva, melynek mintegy 80 %-a eladatott. A biztató kezdet kamaránkat kitarásra sarkalja és célunk a vásárt az 1910. évben nagyobb készület mellett megismételni.

Az Ausztriával megkötött kiegyezési szerződés XV. cikkelye jogot adott hazánknak, hogy a *házalás* ügyét Ausztriától függetlenül szabályozza. Utóbb azonban a két kormány között tárgyalások indultak meg az iránt, hogy mindkét állam bizonyos területein lakó házalók a másik állam területén, a házalás gyakorlása végett kölcsönösen bebocsáttassanak. Az e tárgyban létrejött megállapodások alapján szerkesztett osztrák törvény értelmében Nagyküküllő, Nyitra, Sopron, Trencsén, Mosony, Vas, Modrus, Fiume, Zágráb és Varasd vármegye egyes részein lakó házalóknak adatott meg az engedély, hogy Ausztria területén házalhassanak mindaddig, amíg a cseh Érchegységből való házalók csipkével, himzéssel és kötött áruval, a gottscheiek délgyümölcsökkel, a reifnitziek fával, szita és agyagáruval és Klitschik textil és rövidárukkal házalhatnak Magyarországon.

Ez a megegyezés az eddigi viszonyossággal szemben határozott visszaesés, mert azoknak a cikkeknek az árusítása házalás útján, melyeknek korlátozása érdekünkben

állott s a mit a kiegyezési szerződés részünkre lehetővé is tett, továbbra is szabad lesz, ellenben a magyar házalók szabad mozgásukban korlátozottnak, sőt e tekintetben már is sűrű panaszok hangzanak föl. Kerületünket ez utólagos megegyezés sérti is, mert Kolozsmegye a nyílt kerületek felsorolásából kimaradt és így az ország egyik legjelentősebb háziipari készítményeinek a kalotaszegi varrottasnak és fafaragó munkáknak Ausztria területén házalás útján való értékesítése akadályba ütközik.

A tárgyalt évben felszínre került s a szaklapok hasábjain a szakköröket élénken foglalkoztatta az *ipari hitel szervezésének* igen fontos kérdése. Azok a panaszok, a melyek főképen a közép ipar köréből az ipari hitel szervezetlensége és ennek folytán drágasága miatt mind sűrűbben felhangzanak s a melyek a külföldön is a hosszú lejáratu ipari hitel szervezésének kérdését aktuálissá tették, kamaránkat is a kérdés tanulmányozására készítették. Ez idő szerint hazánkban az ipari hitel igények kielégítése a takarékpénztári szervezettel semmiféle szerves kapcsolatban nincs, a pénztáraknál heverő tőkék most ipari szempontból holt pénzt képviselnek. A hazai tőke gyümölcsözötése szempontjából is új terület megnyitása szükséges oly szervezet megteremtésével, mely a helyi iparvállalatokra a vidéki intézetek által adandó kölcsönöket ezek szavatossága mellett egy központi intézetre — engedményezi, — miként a jelzálog hitelezésnél a „Magyar takarékpénztárak központi jelzálogbank“-jának szervezete. Ez a központi intézet a reá engedményezett kölcsönökre fix kamatozású kötvényeket bocsátana ki, melyek részben a vidéki intézetek által adatnának el, részben a külföldi tőkének, behozatalára lennének ép oly alkalmasok, mint jelenleg a záloglevelek. A kibocsátandó kötvények az ipari befizetés természetének megfelelően, 30—35 év alatt amortizálandó

5 %-os kötvények lennének. A becslések szigorítását s a fedezetek biztonságát a kettős szervezetben rejlt ellenörzés a legteljesebben biztosítaná. A kérdés megoldásánál igen fontos szerep jut az államnak. Azt a támogatást, melyet a törvényhozás eddig más gazdasági érdekköröknek tényleg már nyújtott, az ipari hitel számára is biztosítani kell. Mindenekelőtt tehát szükséges, hogy az állami iparpártolási program a hosszú lejáratu ipari hitel támogatásával kiegészítették. Az ipari zálogleveleket fel kell ruházni az állami ellenörzésből eredő közttekintélylyel és megbízhatósággal, valamint az állami támogatás minden előnyével.

Minthogy tehát a *hosszu lejáratu ipari hitel* kérdésének hazánkban leendő sürgös szervezése a közép és nagyiparnak életkérdése, bátrak vagyunk e problema iránt Nagyméltóságod gondoskodását kérni, mert hazai iparunk továbbfejlesztésének szempontjából e kérdés immár az elsőrendü állami feladatok sorába emelkedett.

Kamaránk a kereskedelmi *cégek bejegyztetése és töröltetése* körüli ellenörző kötelességének igyekezett a tárgyalt évben is lehetőleg eleget tenni. A bejegyztetés iránt tett javaslatainkban az illető cégekre vonatkozó minden oly üzleti adatot közlünk a törvényszékekkel, melyekből azok terjedelme megítélhető, azonban az elsőfoku iparhatóságok által sokszor meggondolatlanul kiadott tanusítványok alapján, az előterjesztett cégek a cégbejegyztetés alól igen sok esetben fölmentetnek. Ezen kívül méltán panaszolhatunk a törvényszékek egynémelyikének előterjesztéseinkkel szemben való lanyha eljárására, a mennyiben az előterjesztett cégeknek igen nagy része föl sem hivatik cégbejegyztetésre vagy legalább is a kir. törvényszékek egy részétől erre vonatkozólag semminemü értesítést nem kapunk. Ennek következtében legnagyobb

igyekezetünk kárba vész és sok fáradság után összegyűjtött adatok alapján tett előterjesztéseink hiábavalóknak bizonyulnak.

A *megszűnt* cégeknek hivatalból való kitörlése iránti előterjesztéseink is egyik-másik törvényszéknél szintén lanyhán kezeltetnek, míg viszont akad olyan törvényszék is, a melyik a hivatalból való törlést megtagadja azon az alapon, hogy ez a törvényszék jogkörén kívül esik, hogy a törvényszék csak a kitörlés iránti eljárást indíthatja meg, de a kitörlés csak a volt tulajdonos, vagy valaki hozzá tartozója kérésére eszközölhető.

Általában úgy a cégbejegyeztetés, mint a kitörlés ügyében kifejtett tevékenységünk nem talál a kir. törvényszékek legtöbbjénél kellő méltánylásra, a minek oka törvényeinkben keresendő, a midőn a kis ipar körét meg nem haladó helyzet végérvényes megállapítását az elsőfoku iparhatóságokra ruházza, vagy midőn a beigazoltan megszűnt cégeknek hivatalból leendő kitörlését sem rendeli el imperative, hanem a bíró felfogásának szabad tért enged.

A fennebb előadottakat igazolják a cégbejegyzési kötelezettség ellenőrzése érdekében a tárgyalt évben kifejtett működésünket feltüntető kimutatás rovatai, mely szerint úgy a bejegyzés, mint a törlés érdekében tett előterjesztéseink túlnyomó részben a törvényszékek által az év folyamán elintézését nem nyertek.

KIMUTATÁS

a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara 1909. évi működéséről a cégbejegyzési kötelezettség pontos teljesítésének ellenőrzése és a megszünt cégeknek önként vagy hivatalból törlése tárgyában.

A törvény- szék székhelye	Az 1908. évben érkezett, de akkor meg nem vizsgált			Az 1909. évben érkezett			Vizsgálás alá veendő összesen			Törvényszéki önként be- jegyzett cégek																											
	Ujnonnan alakult iparüzemek cégjegyzése																																				
A rovatok száma	1	2	3	4	kötelezendő		nem kötelezendő		A kamara által az év vé- gig meg nem vizsgált		1908. évről függő- ben maradt		1909. évben tett		tett összes elinté- zendő		a cégbejegyzés el- rendeltetett		az üzlet tulajdonos a cég- bejegyzés kötelezettsége alól felmentetett		törvényszéki határozat az év végig még nem érkezett		1908. évről függő- ben maradt		1909. évben tett		tett összes el- intézendő		a cég törvényszéki- leg töröltetett		a cégnek hivatalból tör- lése megtagadott		törvényszéki határozat az év végig nem hozott				
A rovatok száma	1	2	3	4	iparüzemek száma		iparüzemek száma		előterjesztések száma		előterjesztések száma		előterjesztések száma		előterjesztések száma		előterjesztések száma		előterjesztések száma		előterjesztések száma		előterjesztések száma		előterjesztések száma		előterjesztések száma		előterjesztések száma		előterjesztések száma						
Besztercze ..	—	238	238	11	7	220	—	—	—	31	7	38	—	—	—	—	38	1	9	10	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Dés	—	416	416	16	3	397	—	—	—	65	3	68	3	1	64	4	64	4	16	20	12	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Erzsébetváros	—	287	287	6	3	278	—	—	—	4	3	7	3	—	4	—	4	—	5	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyulafehérvár	—	448	448	18	3	427	—	—	—	79	3	82	2	—	80	—	80	13	10	23	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Torda	—	315	315	6	3	306	—	—	—	25	3	28	2	—	24	—	24	30	3	33	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zilah	—	399	399	13	4	382	—	—	—	13	3	17	3	—	11	—	11	20	12	32	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kolozsvár ..	—	727	727	53	6	668	—	—	—	122	6	128	9	—	113	—	113	93	19	112	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen..	—	2830	2830	123	29	2678	—	—	—	339	29	368	22	—	234	—	234	161	74	235	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Kötelességünk hangot adni annak az általános óhajnak, mely az 1881. évi XVII. t.-c. revisióját, helyesebben új törvény alkotását sürgeti. A jelenleg érvényben levő *csődtörvény* több intézkedése nem kedvez a jóhiszeműségnek, míg több fölösleges formasága a csődügyek gyors lebonyolítását akadályozza. Célszerűtlenek a törvénynek a csődnyitásra vonatkozó intézkedései és nehézkesek a csőd megszüntetésére vonatkozó rendelkezései, a melyek különösen akkor súlyosak, midőn a csődben levő közadós hitelezőivel kiegyezett, a midőn tehát nagy érdek az, hogy a kiegyezett adós minél előbb vagyona szabad rendelkezéséhez jusson. Fölszemes és jelentékeny, de minden célnélküli költséget okoz a mai tételenkénti leltározási mód, a mely legalább is a rendes könyveket vezető kereskedőnél egészen fölszemes. Dacára a 28 évi gyakorlatnak konstatálható, hogy a csődügyek nagy kárára még máig sem fejlődött ki egy biztos judikatura arról, hogy minő hatáskör illeti meg a tömeggondnokot. Kívánatos volna bevinni a csődvagyon gondozását illetőleg azt az újítást, hogy a *csődválasztmányban gyakorlati kereskedők* is helyet foglaljanak, hogy ezzel harmonikus együttműködés legyen lehetséges a jogászi és kereskedő elemek között. A felszámolási eljárás törlendő lenne és a hitelezők követelésének megállapítását a fölosztási tervzetben és a felosztással együttesen volna kívánatos eszközölni. Fölszemesnek mutatkozik a csődbiztosi intézmény és kollegiális bíráskodás, megszorítandó volna a föllebbviteli jog is.

Az új csődtörvény alkotása mellett épen olyan szükség van a *csődön kívül köthető kényszeregyezésre* vonatkozó törvény mielőbbi megalkotására is, melynek tervezete tudomásunk szerint készen áll, de a zavaros politikai viszonyok a tárgyalás alá vételét késleltették. Az az

állapot ugyanis, a mely manapság a csődön kívüli és illetve csőd előtti egyezségek dolgában uralkodik, valóban türheteretlen. A jóhiszemű tisztességes adóst függetleníteni kell az egyes hitelezők szeszélyétől és rosszakaratától.

A kereskedelem ellenes mozgalom terjedésének egyik jelensége a folyton szaporodó *fogyasztási szövetkezetek* létesítése. Még érthető, ha a mozgalom a forgalomtól távol eső falvakat boldogítaná, de káros volta éppen abban domborodik ki, hogy a városokban is egyre-másra erőltetik létesülését, hol pedig a sok versenyüzlet hatása alatt a kereskedelmi üzletek monopoliumszerű — s így a közre károsan ható — előnyöket nem élvezhetnek.

A tárgyalt évben 15 fogyasztási szövetkezet alakult és pedig *Bonczhida, Felsőszöcs, Kiskaján, Kisesküllő, Kucsó, Magyarujfalu, Marosludas, Mezöméhes, Monora, Óradna, Szilágynagyfalu, Tövis, Vistap, Kolozsvár, Nagyenyed* városokban.

Kereskedelmi köreinkben különösen a városokban érthető és méltányolandó panasz tárgya a fogyasztási szövetkezetek részéről tapasztalható visszaélések és az éles verseny. Nem tarthatjuk igazságos elbírálásnak, hogy a közterhek viselése alatt roskadozó kereskedő osztályra az állami adómentességgel, subventióval és vasuti fuvarkedvezménynyel támogatott fogyasztási szövetkezetek versenyre mesterséges támogatással reá nehezedjék.

Korlátozni szükséges tehát a szövetkezeti működést és azokat az állami kedvezményeket, melyek károsak és sértik a kereskedelmi osztály érdekeit. Épen azért az új szövetkezeti törvény életre keltését sürgősnek tartjuk és abban kimondatni óhajtjuk, hogy

a fogyasztási szövetkezetek *kizárólag* tagjaiknak áru-síthatnak,

az ilyen szövetkezetek működésüket csak az üzletrészek teljes befizetése esetén kezdhessék meg, továbbá rendszeres könyvvezetésre és évi mérleg készítésére köteleztessenek,

állami és közhatalosi tisztviselők, lelkészek, tanítók, községi előljárók és jegyző ne lehessenek sem tagok, sem mint üzletvezető, vagy alkalmazott tisztséget ne vállalhassanak,

az olyan szövetkezet, melyre politikai vagy felekezeti izgatás reá bizonyítható, vagy amely ily irányu propagandát csinál, hivatalból feloszlatandó,

az ilyen szövetkezetek sem dohány, bélyeg és kártya árusítási, sem korlátlan, avagy korlátolt szeszkimérési engedélyt ne kaphassanak,

a fogyasztási szövetkezetek adómentességre, állami subventióra, valamint az állami kezelés alatt álló vasutakon fuvardíj kedvezményre igényt nem tarthatnak.

Az egyenlő elbírálás és a szabad verseny szép elvei egyaránt kívánatosnak tüntetik fel azt az óhaját, hogy a szövetkezetek a kereskedelmi más üzletekkel minden tekintetben egyenlő elbánásban és teherhordozásban részesüljenek. Hadd fizessenek állami és községi adókat, illetékeket fogyasztásuk és forgalmuk arányában.

Ipari és kereskedelmi világunk ama hő óhajának is kifejezést kell adjunk, mely a *Balkán államokkal szemben a felette káros szerződéses viszonyon kívüli állapot megszüntetését és rendezését sürgeti*. Óriási érdekek fűződnek ahoz, hogy a hazánk felé és innét oda — már földrajzi fekvésünkből folyó — törekvő gravitációnak mesterséges akadályai mielőbb kiküszöböltesse, a határok megnyiljanak, amiből nemcsak a kiviteli üzletek fellendülése várható, de a már türehtetlen és ipari fejlődésünkre

nagy mértékben nyomasztó élelmezés drágaságának enyhülése is remélhető. Épen azért hálára kötelezné Nagyméltóságod első sorban az általunk képviselt két osztályt, ha minden befolyását és politikai bölcsességét latba vetve, a Balkán államokkal szemben hazánkra előnyös kereskedelmi szerződések megkötését sürgetné, mielőbbi létrejöttét elősegítené.

Iparfejlesztésünk jövő képére aggodalmat keltő az a sajnálatos tapasztalatunk, hogy az *iparos inasok száma* évről-évre visszaesést mutat és a felszabadulás alkalmával az új segéd nemzedék nem rendelkezik azzal a gyakorlati és szellemi tudással, melyet a haladó kor tőlük méltán megkívánhat. Vannak egyes iparágak, melyek inasokat egyáltalán nem tudnak vonzani s ezzel a lassu kimulásnak mennek neki. A káros jelenséget ismerve, társadalom és állam kezét fogva annak orvoslására kell idejében sietni, mert különben veszendőbe megy az iparfejlesztésünk érdekében hozott és hozandó minden áldozat. Az orvoslás gyakorlati módját abban hisszük feltalálni, hogy *az inas nevelés reorganizálását kell keresztül vinni és pedig oly formában*, hogy az inasnevelésre alkalmasnak mutató szakképzett és intelligens mesterek megfelelő államsegély élvezete és ellenőrzés mellett kapjanak *megbiztatást nagyobb előképzettségű ifjak fölvetelére* és kiképzésére. Az ilyen műhelyekben az ifjak a mester folytonos felügyelete alatt kizárólag a mesterség elsajátítására nevelődnenek és természetesen a jelenlegi rendszer mellett nevedett segéd munkásoknál nagyobb és megbízhatóbb szaktudású új nemzedék keletkeznék. Bátrak vagyunk az iparfejlesztés e gyakorlatinak ígérkező módját Nagyméltóságod áldozatkész jóakaratu figyelmébe ajánlani.

Ez általánosságban tartott jelentésünk után, áttérünk az egyes iparcsoportok üzleti viszonyának ismertetésére.

Egyes iparcsoportok. Mezőgazdaságunk fejlődésével lépést tart *mezőgazdasági gépgyártó* iparunk, mely ipar kamarakerületünk mind több góczpontján rendelkezik képviselőkkel. Vállalataink közül székhelyünk telepei a legjelentősebbek, azonban nem kicsinylendő az a tevékenység sem, melyet terjedelemre bár aránylag kis gépgyáraink kifejtenek készítményeik megkedveltetése és elterjesztése érdekében és karöltve mezőgazdaságunk modernizálása tekintetében. Van székhelyünkön egy speciális gépeket előállító vállalatunk is, mely terjedelemre és jelentőségre nézve folyton örvendetesen erősödik. A *Junász Lajos* féle kolozsvári gépgyár erdei vasuti felszerelések, bánya és más ipari gépek készítésében mind nagyobb szakértelemmel és elismerés mellett buzgólkodik. Gépgyártó iparunk általában kielégítő üzletévre tekint vissza, bárha a hazai és különösen a külföldi nagy gyárak versenye és ezek ügynökei által a megrendelések gyűjtése körül elkövetett visszaélések sok panaszra adnak okot.

Örvendetes fejlődésben van székhelyünk *vas-butorgyártása* is, mely készítményeink jóságukkal és versenyképes árukkal az idegen verseny dacára is tért tudtak hódítani. *Tizedes mérlegeket* gyártó iparunk az új mértéktörvény hatása alatt is kielégítő üzleteredményről számol be.

Az erdélyi híres *műtűvös-ipar* feltámasztásában *Sárga János* kolozsvári telepének nagy érdeme van. E cég kitarító munkásságával egy évtized alatt telepét és készítményeit országSZerte ismertté és keresetté tudta tenni.

Kőfaragó iparunk az elmúlt évben kielégítő keresetet talált, a fejlődés örvendetes jelenségei voltak tapasztalhatók. Székhelyünk nagyobb vállalkozói eredményes tevékenységet fejtenek ki különösen a *sirkőgyártás* kö-

rében, amelyben lassu léptekben bár, de folyton kiterjesztik üzletkörüket. *Kőbánya* vállalatainkat a közutakról szóló törvény revisiója nagy reménységgel töltötte el és így pl. a kissebesi gránitkőbányák részvénytársaság bányászását újabb befektetések által tökéletesítette, termelését fokozta. Sajnos azonban, hogy a politikai válság következtében nem csak a revisióhoz fűzött remények oszlottak szét, de a törvényhatósági útmunkálatok is fennakadtak és így az üzletvitel eredménye a várt fényes eredményeket sem válthatta be.

Sajnálatos jelenségként említjük föl, hogy a kolozsvári Frank-Kiss féle egyetlen nagyszabású *kályhágyárunk* termelését — a tulajdonos csődbejutása miatt — beszüntetni volt kénytelen és vállalkozó, aki az életképes gyárat reorganizálná, nem volt található.

Az aranyos-gyéresi *agyagárugyár* üzemét a tárgyalt évben fölvette és egyelőre téglá és fedőcserép üzemágai teljes erővel és kielégítő eredménnyel működtek.

Fazekas kisiparunk örvendetes haladásról számolhat be. A szaktanító által helyszinén folytatott oktatás igen szép haladást és eredményt tud már is felmutatni. Izléses és keresett cikkekkel árasztják el ujabban fazekasaink a piacot és pl. a kamaránk által székhelyünkön megtartott Karácsonyi Vásáron a bemutatott szép fazekas áruk nemcsak méltó feltűnést keltettek, de utolsó darabig el is árusítottak.

Az építkezési kedv felélénkülése a *gyepszgyártó* iparra is végre kedvezőbb keresleti viszonyokat teremtett. Ámde a hazai gyárak termelőképességét a belfogyasztás nem tudja kellőleg táplálni, kivitelre is kell hogy törekedjenek, itt azonban versenyképességükre káros hatással van a magas vasuti fuvarbér, amely a jövőt még kilátástalabbá teszi.

Ugyanis rendkívül megnehezítik a gypszüzletet különösen a kivitel szempontjából az 1910. évi január 1-én életbe lépett osztrák dijszabások, amelyek az osztrák gypszgyárak részére kedvezményt nyújtanak, míg ezelőtt e tekintetben különbség nem állott fenn, amennyiben például az Egeres állomáson feladott gypszküldemények egy és ugyanazon tarifák alapján tehették meg az utat az osztrák vonalakon, mint az ausztriai gypszgyárak állomásain feladott küldemények.

Az éveken át tartott vagonhiány még a múlt évben is érzékenyen súlytotta a gypszgyárakat, mert pl. az egeresi gypszgyárból száznál több vagonra terjedő fixrendelést vagonok hiánya miatt nem lehetett elszállítani.

A fejlődést gátló okok érdekében a közterhek, különösen az útdók megfelelően szabályozandók és leszállítandók volnának.

Az országszerte megmozdult építkezési kedv jótékony hatással volt a *fűrészeltárakat* készítő gyárak és az *épületasztalos* ipar üzleti viszonyaira. Ezzel ellentétben a kielégítő termés és drágaság a vételkedvet korlátozván, *butorasztalos* iparunk az üzleti viszonyokat lanyhának, az elért eredményt gyengének jelzi annál is inkább, mert bár a készítmények izlés és ár tekintetében teljesen versenyképesek, a fogyasztó közönségnek az idegen készítmények iránti előszeretete és a piacon megjelenő osztrák verseny nyomása alatt butorkészítő iparunk és kereskedelmünk sokat szenved.

Kaptafafaragó iparunk székhelyünkön az utóbbi években gyárszerűleg rendezkedett be, termelését lényegesen fokozta, azonban tőke szegénysége miatt a szükségletnek csak aránytalan kis részét képes kielégíteni és nincs módja az intensivebb fejlődés magaslatára emelkedni. Kap-

tafafaragóink az idegen verseny nyomását erősen érzik és küzdelmes volt életük, mert a faárok rohamos emelkedése, munkáshiány és a magas munkabérek mellett, vállalkozásuk alig járt nyereséggel, épen hogy megélhetésüket tudják biztosítani.

Székhelyünk *esztergályos* és *képfaragó* ipara magas színvonalon áll. Ez iparok képviselői az általunk rendezett karácsonyi vásáron méltó feltűnést keltettek és nagy kelen-dőséget értek el bemutatott izléses és versenyképes készit-ményeikkel.

A fejlődés útján halad *billiárd* készítő iparunk és csak az a sajnós, hogy elismert jóságú készitményeikkel, tőke szegénységük miatt iparosaink a keresletet nem tud-ják kielégíteni. Különös elismerést érdemel a *Pállán H. utódja* kolozsvári cég, mely méltó lenne törekvésében az állami gépsegélyben való támogatásra.

Sajnálattal említjük föl e helyen a *Tordai Cellulóse gyár r. t.* üzemének a tárgyalt év folyamán történt be-szüntetése esetét. Ezzel kerületünk egyik legnagyobb je-lentőségű vállalatát veszítettük el, hol 250 munkás kéz marad tétlenül, kereset nélkül. Kamaránk kötelességének tartotta a rekonstrukció érdekében a vállalattal a tárgyalást fölvenni és megállapodásainkat, a segítség különböző mód-jait a politikai hatóságoknak és első sorban Nagyméltó-ságod tudomására hozni, jóakaró támogatását kérni. Ide vonatkozó előterjesztésünkre még elintézését nem kaptunk és így arra bátrak vagyunk Nagyméltóságod figyelmét ez uton is kérni.

Bőrgyártás. A lefolyt üzleti év irányzatait figyelem-mel kísérve, azt tapasztaltuk, hogy a nyers és készbőrök áralakulása Európa szerte az amerikai kereslet és kínálat szerint folytonos változásnak volt kitéve. Különösen a nyersbőr kereskedelem érezte az amerikai nagy kereslet

nyomását. Attól a perctől fogva ugyanis, hogy az Egyesült államok az eddigi 15°% értékvédelmet hihetetlen mérvben fellendült bőrgyártó ipara érdekében — eltörölte, a hazai bőrgyárosokat 20—25%-kal magasabb árak fizetésére kényszerítette és még így is az anyagbeszerzés nagy nehézségekbe ütközött. Az idegen nyomás lehető ellensúlyozása gyárosainkat közös védelemre sarkalta. Az erdélyi bőrgyárak jártak e tekintetben jó példával előre, közösen igyekeztek nyersanyag szükségletüket a termelőknél hosszabb időre szóló kötésekkel biztosítani s a mennyiséget termelőképességük méretei szerint egymás között szétosztani.

Általában bőrgyáraink, de főleg kisebb timár telepeink sokat küzködnek a nyersanyag beszerzéssel. Az amerikai és más külföldi cégek megbízottaként működő nyersbőr kereskedők a mészárosoknál a nyersbőröket felpénzelik, de a kereskedelem nagyobb mozgékonyaságánál fogva is a nyersanyagot a kikészítők elől összeszedik, úgy, hogy a kisebb timárok nem juthatnak első kézből nyersbőrhöz, sőt még a nagyobb gyárak is nehezen. A közvetítés természetesen drágítja az árakat, de a nagy verseny következtében még így is kevés haszonnal járna a kereskedés. Ez okból a kereskedők más úton igyekeznek nyereséghez jutni. A nyersbőrök, hogy ne romoljanak el, besózandók, a kereskedők tehát túlsózzák az árut annyira, hogy ez a bőrt jóval súlyosabbá teszi és a hasznot a sózás folytán előállott többsúlyban találják meg, a mi nagyobb bőröknél 3—7 kiló különbséget jelent. A túlsózás csak a végleges kikészítés után ismerhető föl, a reklamáció akkor hiábavaló és a túlsózás folytán elveszett mennyiség ára a bőrkikészítőre nézve elvész.

A nagy nyersbőr keresletnek van egy másik hátránya is, nevezetesen az, hogy a mészárosok kényük-kedvük

szerint bánnak a vevőkkel. A bőrt ugyanis szarvakkal adják el, de még a piszoktól sem takarítják meg és a teljes súlyt bőrárban kell megfizetni. A szarvakat, ha szépek, $\frac{1}{10}$ árban lehet értékesíteni, ha azonban fésükészítésre nem alkalmasok, eladni sem lehet. A piszoktól való megtakarítás után a bőr súlyából 1—2 kilót veszít és így a bőr kikészítőt két oldalról éri veszteség. A kereskedők ép úgy járnak el, mint a mézárások.

A nyersbőr beszerzés nehézségeihez hasonlók az értékesítési viszonyok. A timár ritkán van üzleti összekötetésben a más bőrfeldolgozó iparosokkal, mert kisebb mennyiségben való elárusításra sem ideje, sem anyagi eszköze nincsen és ez okból a bőrkereskedőre van utalva. Miután a timárok nagy része csekélyebb tőkével rendelkezik, magától értetődően raktárát nem is halmozhatja túl áruval, hanem ipara továbbfolytatásához pénzre lévén szüksége, kénytelen áruján sokszor veszteséggel is túladni. A készbőrkereskedők is ismerik a timár iparosok szűkös helyzetét és azt a legnagyobb mértékben ki is használják.

Az üzleti eredményre kedvezőtlen volt a gyengén sikerült termés és általában a nyomott közgazdasági viszonyok, az élelmi cikkek árainak nagyarányu megdrágulása, melyek hatása alatt a fogyasztók szükségleteiket a legmészszebb menő határig megszorítani voltak kénytelenek.

Az élelmezés drágasága a munkadíjak folytonos emelkedését vonták ugyan maguk után, a mi a nyereséges termelést megnehezítette, de az ipart azzal sulytja legérzékenyebben, hogy a bőrmunkások a javított munkabérek mellett sem tudnak megélni és újból csoportosan kivándorolnak. A kedvezőtlen munkáviszonyok lehető ellensúlyozása iparosainkat a nagy anyagi áldozattal járó amerikai szerkezetű összmunkagépek beszerzésére kényszerítik.

A növekedő külföldi bőrb hozatal is iparosaink megcsappant versenyképességére vezethető vissza. Ennélfogva nemcsak a bőr, hanem hazánk összes ipara érdekében igen kívánatos volna, hogy a mezőgazdaság érdekeinek szemelőtt tartása mellett közigazgatási és törvényhozási úton minden intézkedés megtéessék, a melyek az élelmi cikkek áráira csökkenőleg hatnak.

Az őszi száraz időjárás miatt a bőrfogyasztás a minimumra csökkent és így a nyersanyag árával szemben a készbőr árak aránylagos emelkedése nem volt elérhető.

Az áldatlan helyzetet fokozza még az a körülmény is, hogy a nép széles rétegeinek izlése a közönséges növényi cserzésű felsőbőröktől elfordul és a chromsókkal cserzett bőrneműeket mind jobban előnyben részesíti, mely figyelmet érdemlő jelenség következménye már is abban észlelhető, hogy a növényi cserzésű tehénbőrökben érezhető túltermelés állott be. Ezzel szemben azonban örvedetes az a tény, hogy a timáripari vándor szakoktató buzgalma már is számos középüzemet a chromos bőrök előállítására megnyert s hogy ez üzemeknél az elért eredmény kielégítő volt, azt a m. kir. technológiai iparmuzeumban rendezett bőripari szakkiállításon bemutatott tárgyaik fényesen bizonyították. Remélhető tehát, hogy belátható időn belül sikerül a chromcserzést annyira meghonosítani, hogy e bőrfajtában nem leszünk idegen behozatalra ráutalva. Érdekes, hogy e cserzésnél, — amelynek egész folyamata annyi napot igényel, mint a hány hónap — a régi cserzési műveletnél szükséges volt, sokkal fontosabb az egyéni rátermettség és szakértelem, mint az anyagi eszközök bősége.

Bőriparunk jövő fejlődése megnyugtató, hogy e célszerű, állami iparfejlesztő politika segítségével szakcsoporthoz tömörített és modern gépekkel rendelkező timáriparosaink

a világforgalom rájuk nehezedő súlyos hullámainak, nagyobb megrázkódtatások nélkül ellen tudnak állani. Ez annál figyelemre méltóbb, mert a múlt század végén a szervezetlen és teljesen magukra hagyott timárok sorait ilyen kedvezőtlen egy-két esztendő, formálisan megtizedelte. Megjegyezzük, hogy a kistímár iparosok szervezkedése az önszegélyezési elven, a Reifeisen-féle szövetkezeti forma alkalmazásával történik és az eddigi eredmények az országos vándorszakoktató odaadó buzgalmát dicsérik. A tímár iparosok szervezkedésével elért kedvező eredmények bizonyítják, hogy a kispárnak hazánkban igen is jövője és létjogosultsága van, de csak akkor, ha termelését modernizálja és termékeinek minőségét javítja.

Bőriparunk fejlődését hátráltató azok a sérelmek, a melyek a helyi viszonyokból származnak, még mindig nem szűntek meg.

A mézáros ipartestületek még mindig nem képesek felfogni, hogy milyen károkat okoznak a bőriparnak, vi-
gyázatlan módon üzött bőrlefejtési eljárásukkal.

Az állattenyésztők és földmivelő népességünk egyáltalában, még nem is gondol arra, hogy az állatokat az ugynevezett *ökörlégy* szurásai ellen megvédje. Pedig az ökörlégy rengeteg kárt okoz a bőr anyagán, mert petéit, átszurván az állatnak bőrét, annak hátán, tehát legértékesebb részén, a bőr alá rakja.

A bőrnek ilyen átszurt részén, számtalan borsónagy-ságu lyuk keletkezik. Milliókra rug a nemzeti vagyonnak az említett légy szurásai által okozott megkárosítása.

A nyugati államok gazdái úgy védik állataikat e baj ellen, hogy az állat hátát kátránynyal vagy más védő-
anyaggal bekenik.

Igen kívánatos volna, ha a gazdasági egyletek és gazdakörök gazdáinkat erre kitanítanák.

A nyersbőrök vasuti szállítása, főleg az 50—60% vizet tartalmazó nyers sózott bőrök szállítási díjtételei még eddig nincsenek szabályozva, illetőleg leszállítva, a mi Németországban már régen megtörtént.

A tanonc vagyis a jövő timárnemzedék nevelésének kérdése is sok panaszra ad okot, mert timáraink sok helyütt egyáltalában nem kapnak tanoncokat. Hazai bőriparunk súlyos helyzetét végre külkereskedelmi politikánk rendezetlensége is nehezítette, mivel iparosaink a balkáni államokba való kivitelről el vannak zárva.

Az osztrák verseny nyomasztó hatása alatt hazai *szivarkahüvely és szivarkapapír* iparunk csak lassu lépésben hódíthat teret, mindazon által az elmúlt esztendőben olyan mozgalom volt észlelhető, minek következtében a kereskedők és fogyasztók előtt a magyar termékek az eddiginél szivesebb fogadtatásra találtak.

A magyar szivarkahüvelyek és szivarkapapirosok bevezetésére legelső sorban is igen nagy és előnyös hatással volt a „Magyar Dohányárosok Orsz. Szövetségének“ m. év augusztus 29-én megtartott országos nagygyűlése által elfogadott ama hazafias határozat, mely kimondta, hogy minden magyar dohányáros árudájában csakis magyar árut tartson és árusítson. Ez a hazafias elhatározás a magyar szivarkahüvely és papír termékekre nézve is igen nagy és jelentős lépést jelentett.

A tulajdonképeni sikert azonban a Nagyméltóságu m. kir. Pénzügyminister Urnak 95—136. szám alatt kiadott rendelete hozta meg. Ez a rendelet, mely a dohányárosok által hozott hazafias határozatot erősítette meg, nem maradt eredmény nélkül, mert érezhető fellendülést vont maga után.

A Pénzügyministerium fentidézett rendelete és a do-

hányárusok ezt megelőző mozgalmának és hazafias elhatározásának híre az osztrák gyárosok körében nem kis és érthető konsternációt keltett, mert ez nem kevesebbet jelentett számukra, mint azt, hogy a sok évtizeden keresztül zavartalanul élvezett magyar piac mielőbb kisiklik kezük alól. Mi sem természetesebb, hogy minden lehetőt megmozgattak az iránt, hogy az az állításuk szerint lehetetlen rendelet visszavonassék, avagy veszendő piacuk részükre másképen biztosíttassék. Bár mozgalmuk némi sikert aratott is, mindazonáltal erőszakoskodásuk ezuttal hiábavalónak bizonyult. Veszendő piacuk megmentésére tehát cselhez folyamodtak és nagy hangon hirdetni kezdték, hogy magyar vevőközönségük felhívására és előnyére Magyarországon fiók gyárat létesítenek. Ugy vélték, hogy ha nekik is ide benn gyártelepük van, akkor sem a rendelet, sem a dohányárusok mozgalma őket nem érinti. A tény pedig az, hogy az osztrák gyárosok idebenn az országban egy néhány magyar városban üzemhelyeket létesítenek és egy pár magyar munkást foglalkoztatnak, míg odahaza ausztriai gyártelepükön sok száz munkásnak nyújtanak állandó keresetet. A magyar üzemműhely cégére alatt aztán nyugodtan hozzák be Ausztriából budapesti, vagy más városbeli raktárukba termékeiket, ahonnan aztán, mint „magyar gyártmányt“ szállítják azt el vevőiknek. E tisztességtelen konkurrencia sérelmes és káros hatású a magyar ipar fejlődésére.

Iparunk megerősítése és előbbre vitele első sorban is megkívánja, hogy hasonló visszaélések a jövőben megszűnjenek, illetőleg a fióktelepek engedélyezése bizonyos követelmények teljesítéséhez köttessék és csak is az nyerhessen engedélyt, aki a gyár forgalmának megfelelő telepet, berendezést létesít, a gyártást intenzíven folytatja, megfelelő számú munkásokat alkalmaz. Máskülönben hiába

emel bátyját a hazafias lelkesedés és az ipari fejlődést támogató rendelet, ha az előbb ismertetett tisztességtelen konkurentiának szabad ut van engedve, hogy az idegen áru bejöhessen és továbbra is rajtunk élőködjék.

A *borgóprundi papirgyár részvénytársaság* felszerelése és üzem bővítése a tárgyalt évben sem nyert befejezést, mert a tőke beszerzés érthetetlen okokból késedelmet szenved. Csudálatos, hogy bár minden kedvező feltétel jelen van egy életerős nagy vállalathoz, mégis a vállalkozás nem siet az teljes mértékben kihasználni.

Székhelyünk *papirlemezyára* a tárgyalt évben lényeges kibővítést nyert. Munkásainak száma megkétszereződött és az új gépi berendezés e vállalatunkat napi 40 q. papirlemez gyártására képesítette.

A lezárult év, amely gazdasági életünknek sokáig emlékezetes fejezetét jelent, a *malomiparban* is rendkívüli viszonyokat teremtett. A buza-árak állandó magassága önmagában is elég jelentős tényező volt ahhoz, hogy a malmok üzleti viszonyaira a legnagyobb hatást gyakorolja. Ehez járult még a teljes készletnélküliség az 1908—1909. évi kampány végén, az 1909. évi termés ki nem elégitő hozama, illetőleg a hazai buza csekély kínálata és mindezeneken felül az idegen buza nagyarányu behozatala, a melyek együttvéve rendkívül megnehezítették malmaink helyzetét nemcsak a nyers termény beszerzésénél, hanem még inkább az őrlmények értékesítésénél.

Súlyos aggodalommal tekint malomiparunk az 1910. év elé, amely az általánosan érvénybe lépő fuvardijemelést által olyan eshetőségekre nyit kilátást, amelyek alkalmasok arra, hogy a magyar malomipart a legvitálisabb érdekeiben károsítsák. Ha a magyar fuvardijemelést malmaink még képesek is lesznek kiheverni, annál hátrányosabban alakul

a helyzet az osztrák fuvardijaknál, amelyeknél a hazai malomipar ki van szolgáltatva az osztrák kormány önző és kiméretlen vasuti politikájának, amely félreismerhetetlenül a magyar gazdasági érdekek lehető teljes leverésére irányul. Az osztrák malomrefrakciák és evvel kapcsolatosan a köteléki díjszabás hatályon kívül helyezése olyan súlyos veszedelem a hazai malomiparra, hogy a legerélyesebb retorziós intézkedésnek volna helye, ha az osztrák kormány folytatná, illetőleg meg nem másitaná a magyar malomipar ellen irányuló harci politikáját.

Vámszerződéseink is akadályozzák a liszt kivitelét a vámkülföldre, minek azután az a következménye, hogy a magyar nagy malmok kénytelenek bármi áron gyártmányukat a vámbelföldön elhelyezni, csakhogy üzemüket fenntarthassák. Az ebből eredő veszteségeiket börzei speculációkkal igyekeznek ellensúlyozni, mely üzleti politikának megbizhatatlan volta abból is kitűnik, hogy a régi jó időben szerzett tartalékalapjaik dacára sem képesek kedvező eredményeket kimutatni és a malomüzemek alig hozzák meg a polgári kamatozást.

A vidéki kisebb malmok nem követhetik ezen az úton a nagyipart, a túlproductionnak tehát csak árnyoldalait kell szenvednünk, mert a kivitel hiánya miatt Erdélybe nyomuló nagy malmok olcsó áraival szemben csak nagy áldozatok árán tudják a versenyt fenntartani.

A nagy malmok versenyképességét még növeli olcsóbb üzemköltségük is, mert a liszt tömegcikk lévén, átlagos előállítási költsége kisebb a nagyiparban, mint a kisüzemben, úgy, hogy kedvező aratás esetén a magyar nagy malmok szinte lehetetlenné teszik az erdélyi kis malomipar helyzetét.

A kis malmok helyzetét ujabban még jobban meg-

nehezítik a nagy malmok hosszú lejáratu lisztkötései. Ezek már a malmok speculatióinak az elfajulásai, melyek kihatásaikban közvetve még a kiskereskedőt és péket is játéokra csábítják és így nemcsak anyagilag, de erkölcsileg is károsak, mert a solid munkába vetett hitet idővel teljesen kiirtják.

Ezek a hosszú lejáratu lisztkötések kiveszik a reális üzletet a kis malom kezéből, corruppálják a nagykereskedelmet, ez viszont a kiskereskedelmet és pékipart, szóval kárt okoznak az egész vonalon és csupán arra jók, hogy a nagy malmok vigan folytathassák spekulációikat vevőközönségünk hátrányára.

A malmok eléggé biztosítják üzemüket, ha 3—4 havi szállításra árusítják őrleményeiket, ez oly idő, melyre szükségletüket búzában effective is beszerezhetik és így üzletük tényleg magán viseli az ipari tevékenység jellegét, a hosszú lejáratu lisztkötések azonban már speculatiós műveletek, melyeknek nincs létjogosultságuk és így mint a szabad kereskedelem kinövéseit közérdekből szigoruan el kellene tiltani.

Sörgyártó iparunk termelésében lényeges emelkedés tapasztalható, amennyiben az 1908. évben termelt 36.303 hliter mennyiséggel szemben az 1909. évi termelés 47.118 hliterre emelkedett. A majdnem 11 ezer hlitert meghaladó többlet a tordai sörfőzdére esik, amely telepét az előző év végével újabb befektetés mellett kibővítette és így termelő képességét fokozta. A kolozsvári sörfőzde kibővítése és modern fölszerelése, az év végén szintén munkába vétetett. A sörfogyasztás terjedését és a nyereségesebb gyártás lehetőségét azonban a túl magas söradó tételek akadályozzák, minek következtében gyáraink az elért üzleti eredményt alig kielégítőnek jelentik.

A kamara kerületben az 1909. évben működésben volt 4 sörgyár, termelési és adózási viszonyait szemléletileg feltüntető kimutatást az alábbiakban ismertetjük :

Tulajdonos		Termelt mennyiség H.	Söradó		Söradó pótlék		Söradó és söradópótlék összesen	
neve	székhelye		K.	f.	K.	f.	K.	f.
Czell Frigyes és fiai	Kolozsvár	7000	28065	30	60753	12	88818	42
Rohrllich és Brecher	Besztercze	10152	32969	89	71270	10	104239	99
Goldschmidt Frigyes utóda	Naszód	2018	6296	16	13806	32	20102	48
Mendelsörfőzde és keresk. r. t.	Torda	27948	110069	22	238332	25	348401	47
Összesen :		47118	177400	57	384161	79	561562	36

A *szeszipart* kamara kerületünkben 38 mezőgazdasági és 2 ipari szeszgyár képviseli. Ez utóbbiak Gyulafehérvárt és Kolozsvárt állanak fenn és a szeszgyárainknak kijutott 50.884 Hl. szeszcontingensből 10.233 Hliter termelés esett rájuk. Az 1908—1909. termelési évad részben az új szeszadó törvény hatása alá esett. Minthogy az osztrák szeszadó törvényeknek az új magyar törvényhez képest való módosítására kilátások voltak és így nem volt alaptalan a várakozás, hogy szeszadótörvényünk a közel jövőben teljes mérvű alkalmazást nyer, a szeszpiac irányzata a kereslet valószínű élénkülésének reményében kedvező fejlődést mutatott. Ámde a politikai helyzet Ausztriában az új szeszadótörvény parlamenti tárgyalását lehetlenné tette s így nálunk a törvénynek csak részleges életbeléptetése volt keresztülvihető, ami meggátolta a gyümölcsपालinka-termelésnek az új szeszadótörvénybe tervezett rendszabályozását.

A szeszipar kedvezőtlen viszonyai a szeszipar érdekelttségét ez évben országszerte ujólag arra ösztönözték, hogy az értékesítés központosításának kérdését tárgyalás alá vonják. A kísérletezés azonban egy néhány nagyobb ipari szeszgyár vonakodása miatt eredményre nem vezetett, míg Ausztriában a legnagyobb szeszgyárak fuzionáltak és így sikerebben küzdöttek a szeszpiac kedvezőtlen voltát képező bajokkal.

Ide iktatjuk az alábbiakban kamara kerületünk szeszgyárainak jegyzékét és termelési adatait:

K I M U T A T Á S

a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara területén az 1908–9. termelési évadban feldolgozott szeszkontingensről.

Tételszám	Törvényhatóság	A szeszgyár tulajdonosának vagy bérelőjének neve	A szeszgyár telephelye	Feldolgozott kontingens hl.	JEGYZET
1	Alsó-Fehér	Jonás Adolf	Gyulafehérvár	2651.—	ipari mezőgazdasági
2		Glück Rezső	"	1483·88	
3		özv. Glück Samuné	Alvincz	1493.—	
4		Glück Adolf	A.-marosváradja	1267.—	
5		Glück Adolf és Stern Henrik	Nagyenyed	1390.—	
6		Mendl Jakab és Henrik	Balázsfalva	1486.—	
7		Lunacsek Frigyes	Kisludas	637.—	
8		Glück Rudolf	Gáldtő	781·64	
9		Diamanstein és Grün	Diód	488·40	
10	Beszterce Naszód	Rorlich és Brecher	Besztercze	1174·87	ipari
11				1316·71	
12		özv. "Goldschmidt" Fné	Kusma	893·80	
13		Goldschmidt Frigy. u.	Naszód	690·14	ipari m. gazd.
14	Kolozs	Hirsch Ödön	Kolozsvár	7582·60	
15			"	838.—	
16		Wertheimer József	"	1049.—	
17		Rosenberger Bernát	Gyálu	2753·75	
Átvitel:				27981·79	

Tételszám	Törvényhatóság	A szeszgyár tulajdonosának vagy bérlőjének neve	A szeszgyár telephelye	Feldolgozott kontingens hl.	JEGYZET	
			<u>Áthozat :</u>	27981·79		
18	Kolozs	Rosenberger Bernát	Szászienes	931·90	mezőgazdasági	
19		Neufeld Jakab és neje	Magyarsárd	899·93		
20		Brunner Jakab és neje	M.-nagysombor	913·81		
21		Erd. r. k. öszt. alap	Nagyalmás	1130·59		
22		Szilágy	Berger Adolf és neje	Szilágysomlyó		999·—
23	Weinberger K. és neje		"	999·—		
24	Br. Bornemissza E.		Felsőszivágy	999·—		
25	Goldberger Kálmán		Kraszna	584·—		
26	Holcer Pinkász s neje		Magyarvalkó	592·—		
27	Rotschild és Ullmann		"	999·—		
28	Jakabfi Izsák		Zilah "	960·—		
29	Weinreb Mór Sámuel és Salamon		Szilágycseh	999·—		
30	Szolnok-Doboka		Vaska Gyula	Zsibó		999·—
31			Voith Gergely	Dés		1561·—
32		Jeremiás és Rosenberg	Kapjon	936·—		
33		Tischler Mór	Retteg	1110·—		
34		" "	Nagyiklód	1157·—		
35		Hirsch Kálmán	Somkerék	1233·—		
36		Feldmann és Klein	Szamosujvár	1280·—		
37		Tüzes Karácson	Csákigorbó	936·—		
38		Ilyés Viktor	Réczekeresztur	720·—		
39		Torda-	őzv. Hirsch Májerné	Gerend		1377·—
40	Aranyos	ifj. br. Jósika Gábor	A.sztmihályfalva	586·—		
		Összesen :		50884·02		

Általában kielégítő eredményről tehetünk jelentést *vegytermékeket előállító gyáripárunk* köréből. A kolozsvári *gyufagyár* felszereléseit kiegészítette, termelését és munkáslétszámát növelte. Örvendetes e gyárvállalatunknál az is, hogy a munkáshiány miatti panaszok elmaradtak, azonban a vasuti szállítások adminisztrációja ellen több jogos, — de időközben orvosolt — panaszt hangoztatott.

A fejlődés örvendetes jelenségei mutatkoztak a maros-

ujvári *ammoniak* szódagyár termelésénél is, mely 360 vagon évi termelésre berendezett új *marónátron* gyárát az év végén üzembe helyezte. Annál sajnálatosabb jelenség az, hogy a *dési szódagyár* építésének kérdése egy lépést sem tett előbbre, pedig a már cégjegyzett vállalat az államkincstár és Dés város részéről a legmesszebbmenő kedvezményeket megnyerte és a hazai belfogyasztás arányára és a Balkán felőli keresletre tekintettel a megélhetés kilátása is meg van.

A besztercei *légyfogó papir gyár* is fejlődésnek indult, munkáslétszámát megkétszerezte, készítményei az országhatáron túl is piacot hódítottak maguknak. Nagyobb fejlődését a tőke hiánya akasztja meg és az is hátráltatta, hogy állami gépsegély iránti kérelme nem talált Nagyméltóságod előtt méltánylásra. Pedig a segélyre, nézetünk szerint a vállalat érdemes, mert sok munkás kéznek nyújt foglalkozást és idegen pénzt is hoz be.

A pénzpiac helyzetének megkönnyebbülése jótékony hatását az építkezési kedv fellendülésében az *építő iparban* szemmel láthatólag éreztette, mert a míg az előző évben kerületünk 19 városában az építkezések összértéke 2 millió 837 ezer korona volt, addig a tárgyalt évben 7 millió 698 ezerre rugott az új építkezések céljára kiadott összeg. Megjegyzendő még, hogy míg az előző években az építkezések túlnyomó része az állami építkezések számlájára esett, addig a tárgyalt évben az állami építkezések székhelyünkön Erzsébetvároson, Tordán és Vizaknán voltak és mintegy 2.5 millióra rugtak és így a magánépítkezés javára 5 millió korona tekintélyes összeg esett. Ez adatokból is ítélve *építő iparunk* a tárgyalt évben kielégítő keresetet talált, sőt a mi még örvendetesebb, a jövő évi építkezések még kedvezőbb kilátásra engednek következtetést.

Az 1908. évben teljesített építkezések értékére, az építkezési anyagokra és munkabérekre világosságot vető kimutatást ide iktatjuk.

Kamarakerületünkben a *háziipari* foglalkozások terjesztése és fejlesztése körül a földmivelésügyi és kereskedelemügyi Miniszter urnak bőkezű támogatásával nagy élénkség volt tapasztalható. A földmivelésügyi Minister Ur segítségével a Gazdasági Egyesületek, a vármegyei háziipari szakoktatók és a Székely kirendeltség mintegy 14 tanfolyamot szervezett a kosárfonás, kerti butor készítés és a faipari gazdasági cikkek készítésének elsajátítása érdekében.

Mindezeknél az elért és gyakorlatilag jól hasznosítható eredményeknél fogva nagyobb jelentőségű volt az a kamaránk és a helyi ipari szakiskola igazgatóságával karöltve megindított mozgalom, mely célul tűzte ki a *körösfői rovátkolt butorkészítő háziipar* tökéletesítését. Kamaránk ide vonatkozó javaslatait kegyes volt a kereskedelmi Minister Ur figyelmére méltatni és tárcája terhére *Körösfőre* kiküldött szakoktató vezetése alatt az ottani háziiparosok közül 25 résztvevőnek a több hétig tartó tanfolyamon az általuk készíteni szokott tárgyak összeállítását és vasalását, valamint pácolását és színezését megtanítani. A Minister Ur gondossága és bőkezűsége azonban még itt sem állott meg, hanem a helyszínén kioktatott háziiparosok közül 7 kiválóbbat több hónapra berendelt a helybeli ipari szakiskolába továbbképzésre. A tanfolyam és továbbképzés nemcsak azzal az eredménnyel járt, hogy a háziiparosok most már izlésesebb, sőt művészi és kelendőbb cikkeket készítenek, hanem sikerült a háziiparosokat *termelő és értékesítő szövetkezetbe* tömöríteni, a melyek segélyével a háziiparosok az értékesítés nehéz gondjaitól megszabadultak és jobb boldogulásukon is segítettek.

Kamaránk az 1909—1910. év telén is a nép gyermekeinek a mezei munkától mentes téli időben való fog-

lalkoztatása céljából és keresetkéességének fokozására a Földmivvelésügyi m. kir. Minister Ur ő Nagyméltóságának 67906—1090. és 105771—1909. számú leiratai értelmében rendelkezésre bocsátott összesen 7200 K államsegély keretében *Balázsfalván, Beszterczen, Marosludason, és Szucsák* községben rendezett 5—6 hónapig tartó *szalmafonó háziipari téli tanfolyamokat*.

Ezeket a tanfolyamokat és pedig a balázsfalvit 33, a beszterczeit 130, a marosludasit 43, a szucsákit 22 nem tanköteles, jobbra nő hallgató végezte el megfelelő eredménnyel.

A tanfolyamokon a hallgatók rendszeres oktatást nyertek zsupszalmából szalmafonatok fonásában, a kész szalmafonatokból, hársból, raffiából férfi és női szalmakalapakok, továbbá közszükségleti és más disztárgyak készítésében. A *balázsfalvi* tanfolyamon készült 1211 drb. tárgy 4333 K 10 f., a *beszterczei* tanfolyamon 4722 drb. tárgy 15203 K 30 f., a *marosludasi* tanfolyamon 1042 drb. tárgy 3316 K 96 f. és a *szucsáki* tanfolyamon 1258 drb. tárgy 2375 K, vagyis mind a négy tanfolyamon összesen 9235 drb. közszükségleti és disztárgy termeltetett mindössze 25227 K 36 f. értékben.

A tanfolyamok bezárása alkalmával a hallgatók által készített tárgyakból mind a négy községben 2—3 napig nyitva levő és vásárral egybekötött kiállítást rendeztünk, ahol is, különösebben Beszterczen a kiállított tárgyak jelentékeny részét sikerült el is adni.

A megnevezett községek anyagilag maguk is hozzájárultak a tanfolyamok létesítéséhez, a mennyiben a tanfolyamok céljaira szükséges helyiségeket, az alkalmazott tanszemélyzet részére lakást díjtalanul bocsátottak fűtéssel és világítással együtt rendelkezésre és a kiállítások rendezéséből felmerülő apróbb kiadások egy részét fedezték.

Hálás köszönettel említjük fel, hogy a Földmivvelésügyi Minister Ur engedélyt adott arra, hogy a szalmafonó háziipari tanfolyamok szervezésével és felügyeletével megbízott tisztviselőnk a debreceni társkamara területén, télen működő *szalmafonó közműhelyeket és a Hajdunánáson* fennállott panama és pálmakalap fonó államilag segélyezett tanfolyamot a helyszínén tanulmányozza, illetve az ez utazás céljaira szükséges kiadások fedezésére az engedélyezett államsegély keretében hitelt nyitott. Az említett tanulmányutat tisztviselőnk meg is tette, a minek az volt az eredménye, hogy a kamara által alkalmazott háziipari tanítónők a panama és pálmakalap fonás eltanulása végett a hajdunánási tanfolyamba berendeltetnek. A Földmivvelésügyi Miniszter Ur a tanítónők egy havi továbbkésztését elősegítendő, kegyesen meg is adta az e célra szükséges anyagiakat, ámdé sajnos, ez a terv nem volt ez alkalommal megvalósítható, mivel a hajdunánási panama és pálmakalap fonó tanfolyamot a mezei munkára való tekintetből, de legfőképp az igen kevés jelentkezés miatt, egyelőre be kellett szüntetni.

A midőn a földm. Kormányának azért az atyai gondoskodásáért, hogy a tanfolyamok létesítéséhez szükséges pénzbeli fedezetet rendelkezésre bocsátani kegyes volt és ez által a népnek újabb keresetforrás biztosítását tette lehetővé, sietünk e helyen is hálás köszönetet tolmácsolni, egyben már most kijelentjük, hogy a mennyiben ilyen célra a földmivvelésügyi Minister Ur államsegélyt kegyes lesz a jövőben is rendelkezésünkre bocsátani, a kamara kerület arra alkalmas és megfelelő előfeltételekkel rendelkező községeiben szintén rendezni fogunk ilyen háziipari tanfolyamokat.

Gondoskodásunk tárgyát fogja képezni továbbá az is, hogy a kitanított háziiparosnők az eltanult kereseti fog-

lalkozást a mezei munkától mentes téli időben gyakorolják, mely célra *közösműhelyeket* fogunk felállítani részükre az esetben, ha erre a célra megfelelő államsegély bocsátatik kamaránk rendelkezésére. Az értékesítés kérdésének sikeres megoldását pedig szövetkezeti alapon véljük biztosíthatónak. Különösen Beszterczen olyan a helyzet, hogy ott egy ilyen háziipari termelő és értékesítő szövetkezet alakítására alapos kilátás van, sőt már az ide vonatkozó előmunkálatokat be is vezettük.

Pénz és hitelügy.

A tárgyalt évet az általános pénzügyi helyzet javulása jellemzi, nagyobb mozgalom, vagy hullámvész azt az egész éven át nem zavarta meg, úgy hogy ez évben pénzszükség nem mutatkozott. Ezzel szemben azonban ipari és közgazdasági szempontból az év a meddő köze sorolható, mert az áldatlan politikai helyzet és az ipar pangása úgy a vállalkozási kedvre, mint a kereskedelemre bénítólag hatottak és ehez járult a rossz gabona és szőlőtermés, melynek hiányát az elért magas eladási árak csak némileg tudták ellensúlyozni. Ennek következtében üzletpangás s a tőke tartzkodása nagy pénzbőséget és a kamattételek hanyatlását idézte elő.

A tőke a kedvezőtlen viszonyok láttára, mintha elvesztette volna bizalmát a vállalkozástól, visszavonult, pénzkereslet általában lanyha volt s így a céltudatos és biztos kihelyezés kettős feladatot rótt pénzügyintézetünkre annál is inkább, mert az üzlettelenség, a vállalkozási kedv hiánya, a helyzet bizonytalanságánál fogva a lakosság összes rétegeire kiterjedt, úgy hogy nagyobb pénzügyintézetünknél a tőke kihelyezés alig volt arányba állítható a várakozáson felüli szép betétemelkedéssel szemben.

Pénzügyintézetünk mindazonáltal helyüket megállották, forgalmuk, sőt a betét állomány tekintélyes emelkedést mutat. Kerületünk részvénytársasági alapon működő pénzügyintézeteinek száma 97 volt, melyeknek *alaptőkéje* az előző

évi 19 millió 882 ezer koronáról 20 millió 199 ezer koronára emelkedett. Lényeges emelkedés tapasztalható a *tartalékalapnál*, a mely az előző évi 8 millió 570 ezer koronáról 9 millió 300 ezer koronára emelkedett. Pénzintézeteink együttesen 3 millió 200 korona *nyereséget* értek el az előző évi 2 millió 716 ezer koronával szemben. A lakosság körében a takarékosági szellem örvendetesen hódít, a mit fényesen igazol az a körülmény, hogy részvénytársaságaink által örzött *betétállomány* az előző évi 101 millió 638 ezer koronáról 112 millió 742 ezer koronára szökött föl, a mi egy év alatt a 11 millió koronát túlhaladja. Nagy emelkedés mutatkozik a *váltótárca* állományánál is, a mennyiben értéke az előző évi 109 millió 257 ezer koronáról 116 millió 643 ezer koronára szökött föl, tehát a szaporulat egy év alatt itt is túlhaladja a 7 millió koronát.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Régebbi pénzintézeteink évközi tőkeemelésén kívül, nem volt hiány újabb pénzintézeti alakulásokban sem, a mennyiben a tárgyalt évben is 4 új részvénytársaság alakulását jegyeztük föl 500 ezer korona alaptőkével, továbbá 13 szövetkezet is alakult, melyek közül 2 Raiffeizen-féle, 11 pedig az Országos központi hitelszövetkezet kötelékében. A részvénytársasági új pénzintézeti alakulatokról megjegyezzük, hogy 2 román nemzetiségi bank és pedig „Soimal“ takarékos és hitelintézet r. t. Marosujvár 200 ezer korona alaptőkével és „Codreana“ hitel és takarékpénztár r. t. 100 ezer korona alaptőkével. Alakult még Szamosujvárt „Szamosujvári iparbank r. t.“ cég alatt és Magyarláposon „Magyarlápósi kereskedelmi bank r. t.“ cég alatt 1—1 pénzintézet 100—100 ezer korona alaptőkével. Az új szövetkezeti pénzintézetek Alsóbajom, Alsóberekcszó, Balázstelke, Berend, Buzd, Forgácskut, Kötelend, Magyar-

láros, Magyaracskás, Pánczélcseh, Szamosfalva, Szélszeg és Vajdakamarás községekben keletkeztek.

Az 1909. évben kamara kerületünkben működésben volt részvénytársasági alapon működött pénzüzetek megyénkénti összesített kimutatását az alábbi táblázatban bemutatjuk.

ÖSSZESÍTETT KIMUTATÁS
 a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara kerületében 1909. évben részvénytársasági alapon működött
 pénzüintézetek forgalmáról.

Sorszám	Vármegye	Pénzüintézetek száma	K o r o n á k b a n							Betétkönyvek száma
			Befizetett részvénytőke	Tartalék-alap	Évi nyere-mény	Takarék-betétek és kamatok	Váltó-tárca	Eőltelgek és kölcsönök zálogra, záloglevelek, jelzaloghitelesítők, pénzfárijegyek	Pénzfár állapota	
1	Alsó-Fehér	16	2661213	1814623	456386	16298329	18735563	5182646	375995	7468
2	Beszterce-Naszód .	14	1793360	766418	265697	11572202	6221193	6366037	297836	3553
3	Kis-Küküllő	5	1400000	367258	177227	6169310	7194713	4301262	199054	3207
4	Kolozs	19	6074533	2205670	840895	39889376	36648618	19022123	1328463	17877
5	Szilágy	12	4100000	1812435	657119	14227335	21623500	4483836	337247	9648
6	Szolnok-Doboka	22	2885000	1648602	532344	15398028	18751530	5854945	489337	10971
7	Torda-Aranyos	9	1285000	684892	270234	9187204	7468405	4882995	288147	4841
Összesen		97	20199106	9299898	3199902	112741784	116643522	50093844	3306079	57565
1908. évi eredmény		97	19882684	8570806	3075000	101638502	109257685	50626177	3819842	60752
Különbség 1908-al szemben + több — kevesebb			+ 316422	+ 729092	+ 124902	+ 11103282	+ 7385837	— 532333	— 513763	— 3187

Egész kamara kerületünkre kiható működésére figyelemmel ide iktatjuk az *osztrák-magyar bank* kolozsvári fiókintézetének 1909. évi forgalmi adatait a következőkben:

A bankfiók által lebonyolított *bankműveletek* összege 16.560.383 K. volt, mely után 133.04 K. nyers jövedelem lőn elérve, a mit azonban 80.604 K. kezelési költség terhelve, a *tiszta* nyereség tehát 52.442 K.

A *leszámitolás* összege 12.588 drb. váltó után 15.516.004 K. tett ki, vagyis 987 darabbal 1.117.498 K.-val többet, mint az előző évben. Átlagos érték 1.233 K. lejárat 70 nap.

A *helyi váltó forgalom* a következőleg alakult: áthozat 2.231 drb. 2.753.272 K. értékben, évközi benyújtás 11.154 drb. 13.826.082 K. értékben, együtt tehát 13.385 drb. 16.579.354 K., melyből az év végéig beszédetett 10.701 drb. 13.095.953 K. értékben így az év végi állomány 2.684 drb. 3.483.402 K. értékben.

A *küldvény forgalom* a következő képet mutatja: áthozat 2.085 drb. 3.070.582 K. értékben az év közben beérkezett 23.043 drb. 2.958.067 K. értékben, összesen tehát 25.128 drb. 33.028.649 K. értékben, melyből az év végéig beszédetett 23.141 drb. 30.593.463 K. értékben s így az év végéig tárcában maradt 2.289 drb. 2.962.225 K. értékben.

Kézi zálog üzlet forgalom kitett: áthozat 316.400 K. az évközben engedélyezettett 667.300 K., összesen tehát 983.700 K. Ebből vissza lőn fizetve 803.200 K. tehát az évvégi maradvány 180.500 K.

A *giróforgalom* tételei a következően alakultak ki: *bevétel* 208.255.648 K., *kiadás* 208.211.795 K.

Az eddigi gyakorlathoz képest szintén bemutatjuk székhelyünk 15 nagyobb pénintézetének adatait. E statisztikából kitűnik, hogy intézeteink tartalékalapjai egy év

alatt 100 ezer korona emelkedést, betétállományuk pedig 3 millió 826 ezer korona szaporulatot mutat.

Folyószám	A társaság czége	Részvénytőke részjegyek és törzsbetétek Tartalékalap	Takarék- betétek
		k o r o n a	
1	Kolozsvári tkpénztár és hitelbank r. t.	1540269	8104340
2	Erdélyi bank és takarékpénztár r. t.	1154048	10915495
3	Kereskedelmi bank r. t.	753970	3753103
4	Mezőgazdasági bank r. t.	310011	2019244
5	Erdélyrészi jelzálogbank r. t.	1079770	360406
6	Kolozsmegyei takarékpénztár r. t.	246513	1668896
7	Korona bank r. t.	170526	1049724
8	Népbank r. t.	187833	1715053
9	Economul takarékpénztár r. i.	615192	1612263
10	Kolozsvári iparbank r. t.	230716	502674
11	Kereskedelmi hitelintézet r. t.	159178	872182
12	Kolozsvári gazdák hitelszövetkezete	332246	1284265
13	Általános bank és takarékpénztár r. t.	220000	520224
14	Közhasznú takarékpénztár r. t.	323330	1617684
15	Vatra takarékpénztár r. t.	213300	498092
	Összesen.....	7536902	36493645
	1908. évi eredmény	7436006	32667024
	1909. évben több ..	100896	3826621

Biztosítás. A múlt 1909. évben általában normális lefolyású volt és a legtöbb ágazatban kielégítő hasznot nyújtott.

Tűzbiztosítás. A díjbevétel átlag 10—15 %-al emelkedett és habár egy nagyobb gyári és több súlyos erdőkár egy pár érdekelt társaság üzleteredményét kedvezőtlenül befolyásolta, átlag a kárány normális volt úgy, hogy ez ágazat mérsékelt haszonnal dicsekedhetik.

Jégbiztosítás. A díjbevétel az előző évhez képest jelentékeny emelkedést mutat, sajnos azonban, a kár szintén

abnormális volt és a díjbevételt majdnem teljesen föl-
emésztette.

Haláleset, szavatosság, betöréses-lopás biztosítási ágazatok díjbevételében is tapasztalhatni némi emelkedés, de persze nem oly mérvben, mint azt a nagyközönség érdeke megkívánná.

Életbiztosítás. Kamaránk területén az értéküzlet ujab-
ban is tért hódított, a mint a biztosító intézetek is új li-
berális feltételek behozatalával segítenek elő, sajnálatos je-
lenség azonban, hogy aránylag igen sok fél, a biztosítás-
nak egy-két évi fennállása után felhagy a díjfizetéssel, mi-
által eszik a biztosítástól és oda vész az addig befizetett
pénze. Történik pedig ez elsősorban azért, mert a közön-
ségünk nagy része még mindig nincs eléggé áthatva az
életbiztosítás hasznos, sőt nélkülözhetetlen voltától, más-
részt pedig azért, mert nálunk az egyesek anyagi viszo-
nyai, sajnos, igen gyakran alakulnak kedvezőtlenekké.

A lefolyt évben a „*Minerva*“ új biztosító társaság is
alakult, mely azonban területünkön még nem igen tette
magát ismeretessé.

Sajnálattal kell konstatálni, hogy ismét eltelt egy év
anélkül, hogy csak kilátás is volna új biztosítási törvényre,
holott a mostani már teljesen elavult és úgy a közönségre,
mint a biztosító társaságokra káros és megakadályozza ez
oly áldásos és nélkülözhetetlen intézmény kellő fejlődését.

A népjóléti intézkedés körébe eső *zálog intézetek*
ügyének rendezését, fontos sociális tekintetek mind ége-
tőbben sürgetik. A kérdés kielégítő megoldása körültekin-
tést és áldozatkészséget igényel az állam részéről. Meg-
nyugvással vettük tudomásul a kormány kijelentésekből,
hogy az ország nagyobb városainak állami zálogintézetek-
kel leendő behálózása elsőrendű és sürgős kormány prog-

ramm. Minthogy azonban az állami zálogintézetek felállítására a legjobb esetben is csak lassu fokozatban eszközölhető, a kisebb városokra pedig gondolni sem lehet, ott tehát számítani kell a magán természetű zálogintézetekkel általában a legszegényebb néposztálynak a zálogintézetekhez fűződő szükséglete kielégítésére. *Ennélfogva a 20 koronán alóli értékek halaszthatatlanul mentesítendőek lennének a bélyegkötelezettség alól.* Az állam nem tekintheti üzletnek legszegényebb polgárainak végső megszorultságát, ezek az államtól ilyen helyzetükben inkább segítséget és támogatást várhatnának, nem azt, hogy üzerekkel együtt az állam is osztozzon a védetlen nyomorúság anyagi kihasználásában. Az államnak szegény polgárai érdekében le kell mondania e semmiképpen sem erkölcsös ilyen című jövedelméről és ezzel a magán zálog intézeteket is fölmentvén az üzletfolytatás veszteségesebb részétől, keresztülvihető lenne a szedendő kamatok lényeges mérséklése és ezzel az igénybe vevő közönség terheinek megkönnyítése.

Közlekedés.

A belkereskedelem kifejlődésére, a forgalom lebonyolítására elsőrendű fontossággal bír a minél sűrűbb és jobb közúti hálózat, különösen pedig hazarészünkben, hol a vasútak és viziútak hálózata sok kívánnivalót hagy maga után. Nagy örömet keltett tehát kereskedelmi kormányunk az a terve, hogy az 1890: I. t.-cikk revisió alá vételével kapcsolatban a kormányzat elsőrendű és legsürgősebb feladatai közé kívánja felvenni a hazai úthálózat kiépítését. Kétszeresen sajnálatos tehát, hogy a zavaros politikai viszonyunk a kormányzatot tétlenségre kárhoztatta s a revisió kérdését évekre visszavetette. Nagyon kívánatosnak tartjuk, hogy amint a politikai viszonyok rendeződnek, a közúti törvény revisiója újra napirendre vétessék. Addig is pedig az ügy érdekében állónak tartjuk, hogy a kereskedelmi Miniszterium által egybeállított úthálózati program a hazai érdekképviseléseknek s közte első sorban a kamaráknak kiadassék, hogy az építési sorozat tervei felől tájékozást szerezve, a sürgősség és aktuálitás szempontjából a közvetlen érdekeltség véleményét mondhasson.

Kamarakerületünk *úthálózatának* mennyisége a tárgyalt évben változást alig mutat. Fontosabb jelenség az, hogy a Szálva-Romulin át vezető út befejezést nyert. A törvényhatósági úthálózat építkezése az útdó alapok teljes kimerülése miatt mozdulatlan, minek egyik oka abban áll, hogy a jelenlegi gyakorlat mellett az útdó minimum

és a természetben lerovandó útadó fizetés, az előirányzott útadók befolyását illuzóriussá teszik. Az útadó alapokat ez oldalról ért veszteségeket nem tudja pótolni az államszegély, minek következtében nem egy vármegyében és különösen Kisküküllő megyében a közutak használatlan állapotban a közlekedést csak megnehezítik. Az útakról szóló törvény revisiójánál tehát e bajon az útadó minimum és természetbeni útadó rendszer eltörlése által segíteni kell.

Kamarakerületünkben az 1909. év folyamán a következő útépitések lettek foganatosítva.

A nagyváradi—kolozsvári—brassói állami közút mély fekvésű 232—234 km. szakasza 440 fm. hosszban felmagasított és ezzel kapcsolatban a 11. sz. hid végleges jelleggel mintegy 33.747 kor. költséggel megépített.

A radnóth—medgyesi állami közút 13—16 km. szakasza áthelyeztetett 2840 fm. hosszban 68973 kor. költséggel.

A Kolozsvár—bukovinai úton Szamosujvár közelében a Kis-Szamos folyón engedélyezett vasszerkezetű hid építése 114.718 kor. költséggel befejezést nyert.

A nagyiklódi és rettegi vasuti állomásokhoz vezető utak 9853 kor. költséggel helyreállítottak.

A torda—topánfalvi állami úton 0.60 km. hosszban 13000 kor. költséggel úthelyezés lőn eszközölve. Ezeken kívül az állami útakon mintegy 11 ezer korona költséggel kisebb új hidak építettek.

A törvényhatósági utak közül a magyarszováth—méhesi törvényhatósági út 0—5 km. szakaszának kiépítése az állami beruházási hitel terhére 59.605 kor. költséggel teljes befejezést nyert.

A kissármás—pusztaszentmihályi út 4—18 km. szakaszának kavicsolása 85.000 kor. költséggel elvégeztetett.

A tasnád—érendréd —reszegei út 18.4 km. szakaszának kiépítése 308 ezer korona költséggel befejezést nyert.

A marosludas—mezőméhesi úton 1.5 km. hosszban 15.300 kor. költséggel útjavítás eszközöltetett.

A galgó horgaspataki úton a 98 számú hid 10.260 költséggel újra lőn építve. Ezenkívül apróbb uj hid építésekre 19.000 kor. lőn fordítva.

A szolnokdobokamegyei érdekeltség meg nem szűnő panaszaként főlemlítjük újra, hogy a kápolnokmonostor—nagybányai út kiépítetlen részének érdekében Szatmármegye területén ez évben sem történt semmi. Az érdekelt vidék érthető lehangoltságát ellenben némi remény kecsegteti azért, mert 1909. november havában a nagybánya—láposvidéki vasút közigazgatási bejárása megtörtént s hihetőleg ez uj vasút mielőbb kiépítésre kerül.

Mult évi jelentésünkben a *vasútakat* illetőleg, az 1908-ik évet a fejlődés korszakának jeleztük; a mint a most lefolyt 1909-ik eredménye mutatja, a fejlődés korszaka tényleg beállott s nagy részben be is fejeztetett.

A vasúti berendezések hiánya már alig volt érezhető. Szaporodván a mozdonyok s kocsik, kibővítetvén az eddig szűknek bizonyult állomások, a forgalom minden lényegesebb akadály nélkül volt lebonyolítható, úgy hogy a kocsihiány csak szórványosan volt alig érezhető.

Igaz, hogy ennek egyik oka abban rejlett, hogy gabonakivitelünk, mely a kocsikat hosszabb időre szokta lekötöni, rossz termés miatt nem volt olyan nagy, mint az előző években, mindazáltal az előző évinél nagyobb kocsiforgalom volt ugyszólván símán lebonyolítható.

Hiányát a járműveknek most már csak a személyvonatoknál érezzük, melyek miatt az útasok sokszor túlszűfoltatnak s egyes h. é. vasútakon már rendszeresített s a

fővonalokon is tervezett személyvonatok közlekedése nem volt beszerezhető. Meg vagyunk győződve, hogy a közel jövő e nehézségeken is segíteni fog.

Kamaránkat érdeklő fontosabb intézkedések a vasútnál az elmúlt évben a következők voltak :

1. Mint legfontosabbat kell megemlítenünk a *székely körvasút* befejezését s m. év október 30-an történt megnyitását.

A székelység régi óhajta tehát teljesedésbe ment. S hogy e vasútvonal csakugyan szükségét pótol, azt már most igazolja az az élénk forgalom, mely ott megindult, melyre a m. kir. államvasútak előkészülve nem lévén, csak nehézséggel tudnak lebonyolítani.

2. Egész sorozata létesült a vonal és állomások oly természetű bővítési s beruházási munkálatainak, melyek a forgalom gyorsabb és kielégítőbb lebonyolítására szolgálnak, melyeknek már az elmúlt év őszén is meg volt az a következményük, hogy lényegesebb torlódások nem fordultak elő. Így p. o.

Nagyenyed állomás, raktár s felvételi épülete bővítve s az igényeknek megfelelően kielégítve lett.

Hosszuaszó kitérő állomássá átalakított s berendeztetett.

Tövis állomás bővítése folytatott, a felvételi épület újra építése megkezdett. Ugyanott az aradi és brassói iránynak a nyílt pályán való beágazása kiküszöböltetett, minek folytán a két fővonal vonatai egymástól függetlenül közlekedve, biztosítva vannak.

Ennek folyamán Kocsárd hadi kitérőn forgalmi állomás létesített.

Egeresen egy 6-ik vágány épült.

Kolozsváron egy rakodó vágány létesült.

Székely-Kocsárdon az állomás a megnyilt székely vasútnak megfelelően kibővített.

Itt azonban még mindig nélkülözzük egy a kivánalmaknak megfelelő felvételi épület létesítését, amennyiben a régi rozoga épület szűk váróhelyiségeivel a nagy személyforgalomnak meg nem felelő.

Marosludason a raktár iroda létesült.

Marosbogát megállóhely állomássá kiépített, ugyszintén *Gernyeszeg* megállóhely is.

Marosvásárhely állomás raktárai s az egész vágányzat megfelelően kiépített. Ugyszintén *Szászrégen* és *Segesvár* állomáson is.

A nagyvárad—belényes—vaskohi egész vonal h. forgalom igényeihez képest kiépített.

Harasztos, *Eczel* és *Szederjes* megállóhelyek forgalmi kitérők-ké alakították át.

Ezeken kívül még a létesített biztosító berendezéseken kívül nagyon sok kisebb létesítmények állítottak elé, melyek a h. forgalom gyorsabb lebonyolítására szolgálnak.

Menetrendi tekintetben az 1908. évi életbevágó intézkedéseken kívül csak apróbb változások történtek. Így p. o. az 541. sz. vonat a nyári menetrendre már Tövistől személy szállításra rendeztetett be.

Kiskapus—nagyszeben között az 502. sz. vonathoz egy új vonat befektetésével csatlakozás létesített.

A segesvár—székelyudvarhelyi vonalon egy új harmadik vonatpár lett életbe léptetve.

Egy-egy vonalpár létesített a nagyvárad—vaskohi és kiskapus—nagyszebeni vonalon is, de ezek azt hisszük kocsik s mozdony hiányában nem közlekedtek.

Hogy a fent elősorolt bővítések és beruházások, valamint személyvonat szaporítások szükségesek, igazolja,

hogy a m. kir. államvasuti vonalokon úgy a személy, mint az áruforgalom folyton emelkedik.

Ez emelkedést, a kamara kerületünket érdeklő s az összehasonlításra hasznáinai szokott állandó relatiót véve alapul, a következő adatok mutatják:

	Elszállított személyek száma		
	1908-ban	1909-ben	1909-ben több
Bánffyhunyad	68600	73467	+ 4867
Kolozsvár	400280	455894	+ 55614
Apahida	58535	95954	+ 7419
A.-Cyéres	69182	94019	+ 24837
Torda	66684	92268	+ 25584
Nagy-Enyed	92717	111806	+ 19089

Áruforgalomban elszállított
kocsirakományban

	1908-ban	1909-ben	1909
gabona	15327	11787	— 3540
tengeri	5107	4471	— 635
liszt	1831	1984	+ 153
só	6426	6876	+ 450
bor	709	690	— 19
szesz	191	265	+ 76
petróleum	1691	2528	+ 837
ásványviz	546	523	— 23
dohány	571	550	— 21
barnaszén	8039	8726	+ 687
fa (épület s tüzi)	98506	119923	+ 21417
kő	25608	30357	+ 4749
gipsz, mész	4344	5467	+ 1123
széna, szalma	1592	1927	+ 335
élő állat	9979	14902	+ 4923
cukorrépa	5747	6016	+ 269

cukor	1682	1645	— 37
cser	1114	815	— 299
egyébb áru	25615	28393	+ 2778

összes emelkedés 33223 kocsi.

A vasútügy terén mint korszak-alkotó legfontosabb intézményt kell megemlítenünk az 1910. január 1-én életbe lépett *új üzletszabályzatot*.

Megelégedéssel kell konstatálnunk, hogy az érdekelt közönség, különösen a kereskedelmi körök óhajai nagyobb-részt figyelembe lettek véve s szabadelvű intézkedéseivel általános megelégedésül fog szolgálni.

Igaz, hogy a gyorsabb szállítási kötelezettség tekintetében az új határozmányok lényegesen több terhet rónak a vasútakra, de hisszük s reméljük, hogy megfelelő intézkedések által módjában lesz a m. kir. államvasútnak azokat legyőzve, az esetleges károsodásokat elkerülni.

A díjszabályok terén lényeges és fontos változásokkal köszöntött be az 1910-ik év.

E tekintetben mint legégetőbb s kereskedelmi érdekeinket leginkább hátrányosan érintőt kell megemlítenünk az osztrák díjszabások általános felemelését s. olyatén módosítását, mely kiviteli kereskedelmünket határozottan sérti.

Nem akarunk itt a részletkérdésekbe bocsátkozni, mert sérelmeinket már az együttes kamarai értekezlet után felsoroltuk, pusztán annak a várakozásunknak adunk kifejezést, hogy Nagyméltóságod módot fog találni a sérelmeknek ellenintézkedések által való sanálására.

A magyar kir. államvasútak díjszabásának felemelése ellen sem rekriminálunk most már, mert habár némely tekintetben érzékenyen érinti is a díjtételek megdrágítása egyes kereskedelmi és ipari cikkeinket, be kell látnunk,

hogy a m. kir. államvasútak tekintettel a nagymérvű beruházásokra, jogosan folyamodtak e jövedelmi forrás emelési módhoz.

Megjelentek különben az elmúlt évben illetve a f. év január 1-től való érvénynyel.

1. A személy dijszabási közös határozmány,
2. a máv. személy dijszabás,
3. a H. é. v. személy dijszabás,
4. a közös podgyász dijszabás,
5. a magyar köteléki személy dijszabás,
6. az osztrák köt. személy dijszabás,
7. az általános o. m. közös dijszabás,
8. az állat dijszabás,
9. a Déli vasút új helyi dijszabálya,
10. a szamosvölgyi helyi dijszabás,
11. arad—csanádi vasút és
12. a kassa—oderbergi vasút helyi dijszabása,
13. osztrák-magyar és
14. felső sziléziai dijszabások,
15. osztrák határ dijszabási rovatolási díjtételek, azonkívül több dijszabási pótlék és szabályzat.

Az elmúlt évben következő, kamarakerületünket érdeklő, vasút *építési engedélyek* adtak ki:

1. Az ágostonfalva—magyarhermányi h. é. vasútra Gábor és Weiner vállalkozóknak,
2. a lunkány—battuczai h. é. vasútra Somlyó József vállalkozónak,
3. a Homoródkőhalom—Homoródalmásra Schvarz Adolfnak.
4. a torda—topánfalvai h. é. vasútra Schiffer vállalkozónak megújításként,
5. A maroshévíz—széppataki keskeny vágányu vasútra az Egyesült fatermelőknek,

6. az abrudbánya—bródi keskeny vágányu h. é. v. megújítás Mandl Révész cégnek,

7. a bánffyhunyadi—kelezeli h. é, vasútra meghosszszabítás Fábián Lajosnak,

8. a Ditró—Gyergyótölgyesire Fuchs Bélának.

9. a Marosvásárhely—Szováta és mezőméhesi keskenyvágányura Marostorda és Marosvásárhely közönségének,

10. a tövis --magyarigenire Szücs Elemérnek,

11. a Jád völgy – Biharfüred—Sebesváraljaira a magyar forg. részvénytársaságnak,

12. a székely vasút egy állomásától Borszékig vezetendő h. é. vasútra Fábri Miklósnak,

13. végre meghosszabbított ujabbi egy évre a kolozsvár—gyulai h. é. v. engedélye Horovitz Béla részére.

Mint ezekből is látszik a vasút építés terén élénk mozgalom volt.

Sajnálattal tapasztaljuk azonban, hogy a reánk nézve legégetőbb szükségét képező kolozsvár—gyulai vasút létesítése hosszú évek óta még mindig az engedélyezés stádiumában van.

Már az 1907. évi jelentésünk 134-ik lapján kifejtettük, hogy mennyire szüksége van Kolozsmegyének s Kolozsvár városának e vasútra, mult évi jelentésünk 126. lapján is sürgettük azt, az elmúlt évben megkereséseket intéztünk a megye és város hatóságához, hogy e vasút mielőbbi létesítése érdekében közreműködjenek, de célt nem értünk.

Legyen szabad Nagyméltóságod figyelmét e vasút ügyére s arra felkérni, hogy ne engedje azt az engedélyezési stádium posványába sülyedni, hanem annak mielőbbi kiépítését most már elrendelni méltóztassék, hálára kötelezván ezzel ugy megyénk, mint városunk összeségét.

Posta-távirda-telefon. A postai szolgálat lebonyolítása körül az örvendetes fejlődés jelenségeiről tehetünk jelentést. A körütekintő igazgatásról csak dicsérettel emlékezhetünk meg. A tárgyalt évben székhelyünkön a 6. számú és Tordán a 2. sz. postahivatal fölállítatván, a község óhaja e két városunkban közmegelégedésre teljesedésbe ment. Újólág hangot adunk azonban a bánffyhuynyadi, erzsébetvárosi, marosludasi és szamosujvári üzletkörök amaz óhajának, hogy ott is állami kezelésbe vétesenek a postahivatalok. Fölemlítjük még, hogy a mezőméhesi, mihálczfalvi és alsózsuki postaügynökségek postahivatalokká alakítottak át.

Távbeszélő központok létesültek a benedeki postaügynökségnél, Bucsum, Magyarlapád és Mihálczfalva Alsófehér megyébe eső községek postahivatalainál. A nagyilvai postahivatalnál Besztercze-Naszódmegyében. Az ajtoni és alsózsuki postahivataloknál, továbbá a reketői postaügynökségnél Kolozsmegyében. A kaczkói és kápolnokmonostori postahivataloknál Szolnok-Dobokamegyében. A marosbogáti postahivatalnál Torda-Aranyosmegyében. Bősházán, Egerháton, Illésfalván, Karikán, Krasznahorváton, Náprádon, Sülelmeden, Varsolczon és Vármezőn Szilágymegyében.

Távirdahivatal a tárgyalt évben kamaránk területén egy sem lett felállítva. Magántáviratok kezelésével csak Besztercze-Naszódmegyében bizattak meg a következő vasuti állomások: Majer, Dombhát, Óradna és Oláhszentgyörgy.

Postaügynökség szerveztetett Alsófehér megyében: Kissólymos, Besztercze-Naszódmegyében: Zágra, Kisküküllőmegyében: Désfalva, Kolozsmegyében: Bács, Györgyfalva, Középlak, Kecsed, Szava, Szilágymegyében: Ér-

mindszent, Gyümölcsénes, Lecsmér, Somlyóujlak és Szilágykövesd, Szolnok-Doboka megyében: Magyardecse, Semednye, Torda-Aranyosmegyében: Aranyospolyán és Gerendkeresztur községekben.

Kézbesítő és győjtőjárat csak Kisküküllőmegyében rendeztetett be, mely Bonyháról kiindulva Oláhszentlászlón át Kísszentlászló községbe és vissza közlekedik. Ez utóbbi intézmények az ipari és kereskedelmi forgalmi életre jó és üdvös hatásuk, mert a postai forgalom az ilyen községekben emelkedik és az által az ipari és kereskedelmi forgalom fejlődik.

A *postatakarékpénztári* intézmény fejlődése, illetve az intézménynek a közönség részéről való igénybe vétele örvendetesen sűrűbb lett és pedig úgy a takaréközlet, mint a cheque és clearingüzlet tekintetében.

Korszakos jelentőségű a m. kir. postatakarékpénztár nemzetközi forgalmának 1909. évben történt életbeléptetése. Ez a forgalom egyelőre Németországgal valósult meg és pedig 1909. november 1-től kezdődőleg a Nationalbank für Deutschland berlini bankkal való megállapodás, illetve annak közvetítése útján és aránylag rövid idő alatt élénk fellendülést is vett.

A postatakarékpénztár ügkörét egy új intézménnyel — *a zártbetét és járadék könyvecskék intézményével* — bővítette ki a tárgyalt évben. Ez az intézmény az által, hogy a betevő a zártbetét könyvecskére elhelyezett betétösszegek felmondásának jogáról egyelőre meghatározott feltétel teljesítéséig önként és visszavonhatlanul lemond, a takarékosági hajlam istápolására nagyon alkalmas.

A forgalmi eszközök jelen fejlettsége mellett, midőn tér és időbeli távolság termelő és fogyasztó között tekintetbe alig jöhet, a *vásárok* régi jelentőségüket elvesztették

és ma már nem egyebek, mint rossz alkalmak hiábavaló idővesztegetésre és káros csalódásokra. Ennek dacára a községek nem szűnnek meg újabb és újabb indokok alapján új vásárok iránt kérelmezni, mert a községi háztartás megszorodott igényeinek kielégítésére a vásárendé-lyekben alapot remélnek maguknak teremteni. Az iparos és kereskedő körökből jövő panaszokra és megfigyeléseink alapján szerzett tapasztalatokra támaszkodva, kamaránk elvileg a leghatározottabban ellene van az új kirakóvásárok szaporításának, mert minden nagyobb forgalmi pontban a letelepült üzletek olyan számban és terjedelemben állnak fenn, amelyek a helyi szükséglet kielégítésére elegendők és azoknak határozott kárára szolgálnak, ha országos vásárok alkalmával a jelentkező jobb üzleti forgalom előnyeit idegen illetőségű versenyzőkkel kell megosztaniok. A vásáron megjelenő idegen iparosokat és kereskedőket is a legtöbb esetben csalódás éri, mert gyakran a vásározással előálló kiadásai sem térülnek meg és így a hiábavaló időveszte- ségből származó károsodáson túl kész anyagi veszteség is terheli őket.

A községi közjövödelmek kényszerű szaporítása ér- dekében az egyes vásártartó községek a vásári *helypénz- dijak* folytonos emelésére törekszenek. E sajnálatos és káros jelenség leküzdése sok és nehéz munkát ad kama- rárnknak. Elvből és gyakorlati tekintetéből ellenezzük az irányzatot, mert a helypénznek emelése a forgalom vissza- fejlődésére és közvetve a drágaság növekedésére vezet. Ipari fejlődésünk is akadályt talál maga előtt a nyerster- mények és ipari segédanyagok e közvetett és folyton ter- hesebbé váló megadóztatásában és a hatóságokat csak el- vétve lehet meggyőzni törekvésük káros következményéről. A városoknál újabban valóságos beviteli vámszedési jog gyakorlására tapasztalunk törekvéseket. Sőt székhelyünkön

ez tényleg gyakorlatban is van, amidőn az érvényben álló vásárvámszabályzat értelmében minden a város területére hozott áru, már a város külterületén felállított vámházaknál, a vasuton érkezett áruk után pedig a vasutnál a vásárvám lefizetendő. Ez a gyakorlat ellenmond a vásári helypénz jellegének, mert a helypénz a ténylegesen elfoglalt vásári tér használata ellenében volna lerovandó, de azok a személyek, kik a város területére bár eladás céljából, de nem a vásártéren, hanem bolthelyiségükben történő eladás céljára hoznak be árukat, vásárvám fizetésére joggal nem kötelezhetők, hiszen üzleti forgalmuk és üzleti lakbérük arányában amugy is jelentékeny községi adót fizetnek. Ennek dacára az érdekeltségünkjogos panaszára, — már évek óta huzódó harc dacára — orvoslást nem tudunk szerezni.

Nézetünk szerint a vásározás ügye is a megoldandó fontos kérdések egyike lévén, mely tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, kegyeskedjék e kérdést is gondjaiba venni és az indokolatlan *új vásárok engedélyezését általában lehetetlenné tenni, a városok beviteli vámszedés gyakorlására irányuló törekvését pedig erélyesen korlátozni.*

TÁRGYMUTATÓ.

	Oldal
<i>Mezőgazdaság</i>	7
Kolozsvári m. kir. vetőmagvizsgáló állomás	13
Bortermelés és kereskedés	15
Borvizsgáló bizottság	18
Komlótermelés	18
Gyümölcsstermelés és kereskedés	19
Gyógynövény gyűjtés és kereskedés	19
Fakereskedelem, erdőtermelés	21
Szarvasmarha kereskedelem	32
Sertés kereskedelem	33
Nyersbőr kereskedelem/ Central University Library Cluj	34
Méz- és viasztermelés	37
Selyemtermelés	39
Székely akció	43
<i>Őstermelés:</i>	
Sóbányászat és kereskedelem	48
Szénbányászat	50
<i>Szakoktatás:</i>	
Kereskedő tanonciskola	55
Kereskedelmi Akadémia	55
Fa- és fémipari szakiskola	58
Zalathnai kőfaragó szakiskola	62
Nőipariskola	63
Alsófoku ipariskola	65
Ipari továbbképző tanfolyamok	69
Iparos felolvasások	70
<i>Ipar és kereskedelem</i>	72
Ipartörvény revisiója	73
Munkás közvetítés	73

	Oldal
Munkásbiztosítási törvény	74
Ipartestületek	75
Iparos és kereskedő nyugdíjpénztár	78
Szabadság és védjegyügy	78
Összeférhetlenségi törvény	79
Iparfelügyelet- és rendészet	79
Munkáslakások ügye	82
Sztrájkügy	83
Új gyárak	83
Kivándorlás	85
Ipari törzskönyv ügye	86
Gépségély ügy	91
Karácsonyi vásár	93
Házalási ügy	94
Ipari hitel szervezése	95
Cégjegyzés	96
Csótörvény	99
Fogyasztási szövetkezetek	100
Külkereskedelmi szerződések	101
Iparos nevelésügy	102
<i>Iparcsoportok:</i>	
Fémipar	103
Kőfaragó és bányaipar	103
Fazekas ipar	104
Gyepszgyártás	104
Fűrészeltárak gyártása	105
Kaptafaragó ipar	105
Esztergályos és billiárd ipar	106
Bőrgyártás	106
Szivarkahüvely gyártás	111
Burgóprundi papírgyár	113
Papírlémezgyártás	113
Malomipar	113
Sörgyártás	115
Szeszipar	116
Gyufagyártás	118
Szódagyártás	119

	Oldal
Légyfogópapir gyártás.....	119
Építőipar	119
Háziipar	121
<i>Pénz és Hitelügy</i>	125
Pénzintézetek.....	125
Biztosítás	130
Zálogházügy	131
<i>Közlekedésügy:</i>	
Útak	133
Vasútak	135
Posta-, távirda- és telefon	142
Vásárügy	143

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ERDÉLYI MÚZEUM

848 * 1910.OKT.15.

KÖNYVTÁRA.